

Anteckningar och Minnen
af
Wilhelmina von Hallwyl
f. Kempe

Er smil jeg ikke mere
den skuffer i bogen
stort fremkaldte af borte mine
anvenninger i denne bok

Willkommen om d. 10. Marts

1844

Som enda barnet till Bruksägare Wilhelm Heinrich (Henrik) Kempe från Stralsund och dennes maka Johanna, f. Wallis, som var hans kötteliga kusin, blef jag född 1 Oktober 1844 i Stockholm, i 3de våningen af Schinkeliska huset, dåvarande adress Kornhamnstorg 2 (f.d. Lilla Nygatan 29, nuvarande Kornhamnstorg 4), där mina föräldrar bodde, tills min mor blef änka 1883.

1845

Enligt min mors årsanteckningar reste min far en del af sommaren för vårdandet af sin hälsa till Franzensbad och min mor tillbragte den tiden med mig hos min mormor Friederika Wallis, f. Wallis, på Tybeks, 6te Wemmenhögs socker, Skåne. Denna egendom hade mormor flytt af sina föräldrar och vistades där varje sommar. Enligt min mors berättelse från barndomen reste mormor varje år till Skåne med alla 7 barnen i en stor resvagn förspänd med 4 hästar i bredd samt en informator i en kärre. På hösten återvände mormor till Stockholm. Under dessa långa resor satt min mor som var mycket musikalisk och läste noter i stället för barnböcker. Mormor fortsatte med resorna tills hennes yngste son Albrecht Baltzar fick Tybeks i arrende. Så länge min mormor vistades på Tybeks skötte hon själv gården med hjälp af en tysk inspektör och tog del i allt, var till och med hela dagarna ute på gårdarna och kontrollerade arbetet. Hushållet fick en fröken Pann från Tyskland sköta.

1846

Enligt min mors årsanteckningar var jag under sommaren med mine föräldrar i Strömted.

1847

Enligt min mors årsanteckningar var jag med mina föräldrar och min mormor en del af sommaren på Norderney. Jag minns att jag i Stockholm ofta lekte med en flicka Emma Beskow, hvars föräldrar bodde i en af väningarna under oss, men hon dog i skarlatanafeter den 7 April 1850. En gång haf jag instängt i en mörkt garderob, emedan jag misst min mors lilla svarta tår Caster i nosen.

1848

Enligt min mors årsanteckningar voro vi hela hösten på Tybeck hos mormor, men här af minns jag ingenting.

1849

Enligt min mors årsanteckningar flyttade vi till ett litet sommarställe på Karlberg, som min far hade. Där lekte jag med andra barn, och jag minns att min far dagligen for in till staden i sin giga. På hösten reste vi till Hammarby, Seltys socker, Hålsand. Denna egendom köpte mormor af moster Fredrika och hennes make, Grosshandlare Ernst Schlegel, sedan den sistnämnde gjort konkurs i Stockholm. Vid denna tid lärde jag känna en flicka vid min ålder Maria Heurlin f. 24 April 1843, dotter till Grosshandlare Samuel Heurlin, som bodde vid Stora Nygatan, med hvarne fick jag ofta leka. Dessutom hade jag hvarje sönd & helgdag mina kusiner, som alla voro pojkar att roa mig med, ty det var sed och bruk att mormor och hennes i Stockholm boende barn alternerade om sönd & helgdagarna att äta middag hos hvarandra. Den tiden var middagen kl. 2:30. Efter maten togo herrarna sig en promenad, min mor och varsligtvis en stund i ett soffhörn och sof. Mormor hade sedan patience med henne eller

någon af mosterns, dessa voro Mathilda, gift med Med. Dr. Fredrik Hök och August F. Forsell,
gift med mosterns bror Albrecht Wallis, som bodde i samma hus som mormor, hvar ett, hvar 2 tr. upp.
Huset tillhörde mormor och var ett tvåvåningshus, som låg vid Hornsgatan 33. Tomten omfattade
hela västra sidan af det lilla Fredrikstorg ända till St. Paulsgatan jämte innerför liggande ymlig
gård och trädgård. I bland spelades det Kille eller Svarta räf för att roa oss barn. Omkring hvar
hvar kusken eller Kontorskarlen och hemstade hvar sitt herrskap. Man bar en lykte på långt skäp,
med två stearinljus, föräldrarnas lykter fanns tyvärr inte mera. Ingen kan föreställa sig, huru
mörkt och smutsigt det då för tiden var på Stockholms gator.

1850

Enligt min mors årsanmärkingar bodde vi återigen sommaren på Karlberg, men gjorde ingen
vidare resa. Vintern förflöt naturligtvis som den föregående.

1851

Vid 6-7 år skickades jag i en småbarnsskola, som en mamsell höll i (själfva) staden mellan
broarna, men hennes namn har jag glömt. Sommaren voro vi återigen på Karlberg och en kortare
tid på Sjunde, som min far skapade. Där bodde vi för den korta tiden i ett vindrum i den
dåvarande lilla Inspektorsbostaden och jag minns väl huru jag en gång fick besöka af min mor,
emedan jag gått ett stycke från bostaden och plöckat blåbär och därvid plöckat ner både
byxor och klädning. Det var ungefär på den plats, där min far 1861-1862 byggde sig en
egen villa och min mor anlade trädgården; sedan dess har mycket ändrats på platsen.

Vintern som varligt. Till sommaren hyrde mina föräldrar ett sommarställe på Charlottendal utanför
 Hornstull, som de flera gånger är inköpte och förtorade, men 1865 åter försålde, emedan de inte började bli rätt
 ströflig så nära Stockholm. Senare hälften af juli och augusti fick jag resa med min mor och mormor
 till Stralsund, och vi foro med ångbåt från Stockholm. I Stralsund skulle min mormor
 taga reda på arbetet efter sin mor samt besöka sin ogifte syster Johanna (Pulver-Wallis s.k.,
 emedan hennes far haft stora severanser till Napoleon-kriget) och sin svägerskas dotter Maria Henke,
 f. Wallis, min farmors. Tiden i Stralsund minns jag mycket väl, Fast Johanna bodde ensam
 sitt eget hus länge gata 425 och vi hade våra rum i huset bredvid hos en bagare eller något
 dylikt, ty ett hotel fanns troligen inte i staden. Jag var dagligen hos henne och ännu i denna
 stund kan jag inte förstå, hvad som drog mig till denna gamla 60-åriga kvinna, som alla
 kallade egendomlig. Hon satt nästan alltid, klädd i en enkel svart klänning, vid fönstret i sitt rum,
 på nedre botten på en stor fönsterbänk och jag på pallan vid hennes fötter, aldrig fick jag några
 sötsaker eller leksaker af henne och inte spelade hon sig med mig. Endast en gång fick jag gå upp
 på vinden med henne, där det stod fullt med saker, däribland minns jag ett litet hus med en figur,
 som stod i dörren, förmodligen en barometer. Då vi lemnade Stralsund, fick jag en Bibel af henne,
 som jag sedan använde vid min Konfirmation. Min mor var flera gånger inne hos tant
 Johanna för att ursäkte sig, emedan jag var omöjlig att hålla hemma, och hvar gång svarade hon på
 slat tycke: "låt henne vara här". Till mine kusiner von Voigts-Rhetz, hvilkas far var kommandant i
 Stralsund, gick jag alltid under stora protester, fastän de alltid voro snälla emot mig och jag där
 kunde springa och leka så mycket jag ville. Kommandanten William von Voigts-Rhetz var
 gift 2:a gången med min moster Albertine Wallis. I Oktober fick jag en lärarinna, Mamzell
 Caroline Pflaum, född i Nürnberg. Först var det meningar att jag skulle ha en Mamzell
 Fanny Berg og från Schwab, hvilken då var som sällskap hos min mors syster Amalia,
 gift med Kammarherren Adolph von Bülow på Bjursjölagård, Ö. Rörstorps socker, Skåne, men så stannade
 hon hos Bülowes och skaffade i sitt ställe Mamzell Caroline Pflaum, som hon kände
 från sin flicktid i flickpensionaten i Schwab. Mamzell Pflaum var nog ingen förtäpplig
 lärarinna, ty i och med hennes ankomst, som jag så väl kommit ihåg och som jag önskar

aldrig skulle komma, var det slut med all min barn- och ungdomsglädje. På landet fick jag aldrig vara lika
utanför värdgränder med de andra familjernas barn, som bodde i vårt grannskap, utan jag stod vid vårt
staket och såg på, hur de andra roade sig. Mamsell Pflaums idéer om uppfostran voro de, att jag aldrig
fick vara tillsammans med jämnåriga och leka, utan jag skulle alltid vara under hennes uppsikt
eller för mig själv. En gång hade jag varit ute och gått med min far, och på hemvägen köpte han på
Festerlinggatan några leksaker åt mig, som jag förmodligen tigit af honom. När vi kommo hem
fick jag mycket bannor af Mamsell Pflaum, därför att jag knutit mig så illa åt och tigit min far om
sakerna, jag grät hela dagen och hade halet kastat bort allting, så slutade den glädjen. Mycket lärde
jag af herrar af henne, ty hon hade nog inte själv de erforderliga kunskaperna och gjorde därigenom
sin undervisning så torr som möjligt. Jag var nog desutom inte något vetgirigt barn och för att öka
min olust, fick jag hvarje gång jag glömde att lägga den minsta småsak på sin plats, läsa fyra
rader poesi utantill under fristunderna, hord jag hatade Les fables de Florian. O, hord jag ännu
minns allt detta pedanteri. Men så lofvade jag också mig själv då jag blef gift och fick barn, att
aldrig en lärarinna skulle få bestämma öfver dem, och nog skulle jag socka för att de fingo en
gedigen, grundlig bildning. Ännu är det mig obegripligt, att min mor, som var ett så klokt fruntimmer,
och som själv fått en sådär gedigen undervisning, ty i hennes föräldrahem fanns en informator för
hennes bröder och hon fick följa deras lektioner, tillit Mamsell Pflaum göra med mig och bestämma
öfver mig som hon ville, man kunde nästan tro att hon hypnotiserat min mor. Sedan jag blef
gift stannade hon i mitt föräldrahem och på älderdomen tyranniserade hon min mor så, att vi, mot
min mors vilja, de sista åren, voro tvungna att skilja dem åt.

På det hela taget var jag ett belärt och nervöst barn. Med det dövarande uppfostringskittet att nästan
aldrig få komma ut i friska luftar och med den mat - man fick, kunde det ikke bli bättre, som till
på morgonen en kopp mjölk och några tittråkade skorpor, kl 12 smörgås (gammalt färdigt smör
med en ostbit), middag kl 3:30 (1860 talat kl 3. 1870 talat kl 4). Middagen bestod af välling, sopsoppa,
ölsoppa, högst 3 gånger i veckan: fräst kött och buljong, annars fisk, salt kött, korfbaka, slarfgylta,
och dylikt. Torstig fläsk med örter, fredag ärtpurée som soppa, grönsaker funnos inga om vintern, endast
potatis, om söndagarna en efterrätt. Till kvällen fick jag ett glas mjölk och några skifvor torrt bröd,
onsdag och lördag sill och potatis. Till jag blef omkring 12 år fick jag lägga mig kl 8.

Föräldrarna och Hansell Plann togs en smörgås och ett glas mjölk på kvällen. Så var matdelen ungefär till omkring 1860, då det allt efter hand blifvande lättare och man kunde få färskt smör och så mycket färskt kött man ville. Med finst skt smör lagades maten ännu in på 1880-talet. Detta finska smör var inte endast härbst, utan såg fullkomligt smarmorerat ut i botten, från grönt till nästan hvitt. Lika eländigt var det med vatten. Till vattenledningen kom i gång. En karl bar upp vattnet på ett ok i smala runda höga hinner och hällde det i en tjä, som stod i köket. Detta vatten hämtade han vid Kornhamnstorgs kaj, där det låg fullt med stentar, hvarifrån all smuts häldes ut i sjön. Mellan dessa stentar togs vattnet och med detta kokades, diskades och tvättade vi oss. Föräldrarna hade fått en polett till en brunn i Kongl. Stallet för att där hämta dricksvatten. Jag misstänker dock att detta vatten inte var mycket renare, ty nog hastades i den brunnan mycket orent, då hvar som helst kunde gå förbi densamma. När jag tänker på detta, så förundrar jag mig öfver att det inte gick ännu flera farcoter i Stockholm än hvad det gjorde.

Thurs. säg jag gatorna den tiden ut, inga trottoarer utan endast en upphöjning af kullerstenar längs husväggarna. Smutsen sopades i högar mitt på gatan, kom så en vagn eller kärre åkandes genom dessa högar, blif man lika mycket nerstänkt som nu för tiden af bilarna på smutsiga landsvägar och man var tvungen att springa upp på den kullrige upphöjningen invid husen; gatorna voro naturligtvis belagda endast med kullerstenar. I grändarna i staden mellan broarna kunde isen ibland ligga kvar till långt in i Juni. Hvar fick vi trottoarer och hvarje hussägare blif tvungen att hålla rent framför sitt hus. Nu är det staden som öfvertagit renhållningen och därigenom är denna stor betydligt sämre på gatorna.

Det var mycket brukligt vid denna tid att taga barnen med i kyrkan om söndagarna. Jag gräslade hvarje gång jag skulle gå med från Kornhamnstorg till Tycks kyrkan och det var väl ändå bra mycket begripligt att ett barn skulle sitta stilla från kl. 10 — omkring kl. 1 ty så länge räckte gudstjänsten då för tiden. Men om hade en sömmerska som tidvis satt och sydde hos oss, och hon fick 12 skilling om dagen, det var det värsliga priset då för tiden.

1853

Sommaren på Charlottendal och hela hösten hos Schlegels på Hammarshög, ty koleran gick i Stockholm. Min mor var äfven där med sin dotter William von Voigts-Rhetz, som hon hade hos sig så länge hon lefde. Först på våren 1862 återvände han till sina föräldrar, General William von Voigts-Rhetz, sekrare vid Weissenburg och Kommendant i Kermille under kriget 1870-1871 och hennes maka, Albertina f. Wallis. Sedan flera år tillbaka hade morvar lätit sin älskade son Albrecht Baltzer på Lybeck i arrende. Till följd häraf var hon numera omkomna på Hammarshög, där gick hon dagligen som förr på Lybeck ut på fälten, klädd som en gammal hederlig bondgumma. När jag nu på gamla dagar tänker på henne, så begriper jag att hon varit en kvinna, som i våra dagar kunnat uträtta mycket, ty kraft och hero fattades henne beständigt ike.

1854

Enligt min mors årsanteckningar voro vi pingsthelgen vid fjärrne. Sedan reste min mor med mig till badorten Loka, där hon tog gyttybad. Då för tiden var det ett litet anspråkslöst ställe. Efter Loka voro vi en längre tid på Lybeck hos morbror Albrecht, som gifte sig med Bernadette Ida Berghman 20 augusti 1851 och blif inkling 14 oktober 1852. Utom oss voro där samlade min mors systern Mathilde Hüb med sonen Adolf, Albertina von Voigts-Rhetz med barn och styf barn, ibland kom äfven systern Amalia von Bülow på Bjersjölagård på besök. Bernadette Caroline Plaum var en längre tid hos sina släktingar i Tyskland, och då fick jag vara fri, rida gränse på mjölkhästarna o. s. v., så snart hon kom tillbaka var det slut med alla nöjen, ty något så rydligt som att se en flicka rida gränse på en häst, kunde hon ike tåla. Längre fram kom min far och hämtade oss. Vi reste då tillsammans med Hüb i hvar sin vagn till Stockholm. Vi hade för vår vagn fyra hästar i bredd och ett förbud. Det var för mig rydliga åtta dagar. Flera nätter lägo vi på golfrott med

härskan öfver oss, förmodligen var det ohälsa i sängarna eller fruktade man smitta, det vet jag inte säkert; med förden var det också ganska klent, ty vi lefde mest på ägg och bröd vi hade med oss af matvaror från Lybeck. Vidare resor gjorde mor med sina sju barn och informator i många år, vår och höst, senare ensam. Jag minns ännu huru vi, Wallisens och Högens i våra respektive dröskor brukade ledsaga henne till Fittja. Min mor har många gånger talat om dessa resor och huru hon som barn satte och läste noter i stället för böcker, hon var mycket musikalisk. Ännu vid 90 år då man stod i ett annat rum och hörde huru hennes fingrar glido öfver tangenterna, skulle man kunna tro, att det var en 30-40 åring, som handskades med pianot. Hösterna voro vi på Charlottendal och vintern i Stockholm.

1855

Enligt min mors årsanteckningar voro vi hela året hemma, således sommaren vid Gården och Charlottendal och under vintern i Stockholm. För mig gick den ene dagen som den andra, några sårer visste jag ej af. Jag hade också allt efter hand under Mamsell Plavins ledning blifvit en liten emulering och jag tror, att om man hade föreslagit att jag skulle bjuda några barn till mig, så hade jag sagt nej, af rädsla att de skulle förstöra minaleksaker, för öfrigt läste jag sagor och fick broder. Det påstos att jag kunde sitta timtals på en stol och leka med en smärta. Dock har aldrig varit min passion, fastän de ibland togos till nåder. Mellan 1853 och 1855 fick jag af min far en liten skinn som legat i ett parti hudar han fått, och denna blef början till mina samlingar. På Charlottendal blef jag mycket sjuk i vintern. Vid detta tillfälle gaf mig morbror Hög, som var vår husläkare, Kalmell. Jag minns ännu hur kvickseffrets små kinder röde sig i matskedar. Efter medicinen svällde min lufver. Min rygg blef också allt smedare. Jag fick då behandling på gymnastiskt-ortopediska institutet i Stockholm Drottninggatan 29 hos med. doktor Herman Satherberg, men när denna efter flera år inte hjälpte, skickades jag till ortopediska institutet för smedhet, Mästarnasgatan 39, som förut hette af en fru Oldenburg.

1856

Enligt min mors årsanteckningar voro vi sommaren på Charlotten dal och i Strömstad, där jag roade mig med att plöka sträcker, som ännu ligga kvar i min snäcksamling. samt vintern i Stockholm.

1857

Enligt min mors årsanteckningar voro vi sommaren på Charlotten dal. Min mor, mormor och mostern Fredrika Schlegel och Amalia von Bülow reste till Stralsund för att ordna boet efter mormors syster, Johanna Wallis, som blifvits mördad Januari 1857 i sitt eget hem. Hon bodde alltså med sin yngsta i ett af stadens äldre hus vid Längengatan N: 425 (Längengatan Lit. B. N: 164) och var för mycket sjuk. Då hon antreffades mördad i sin bostad, anhölls sedan gärningsmannen hennes yngste fästman. Denne nekade emellertid för brottet under uppgifvande att han visste hvem gärningsmannen var, men sade sig icke kunna uppge detta. På grund af sitt nekande kunde han icke dömas till döden, men kvarhölls i fängelse. Efter flera år kallade en fiskare utaf Stralsund sin präst för att på sin dödsbädd aflägga bekännelsen att han var den skyldige till mordet och att den efter mordet fängslade var oskyldig. Då prästen omedelbart meddelade detta till myndigheterna i och för den oskyldigt straffades frigifning hade denne just aflidit. Dessan uppgift förlämnades Professor Nils Lithberg af Küster Wendt vid Mariakyrkan i Stralsund vid den förra besöket därstäden omkring 1 Juli 1920. Küstern hade nämligen som barn bott invid den mördades hus och erinrade sig ännu lifligt denna händelse (Jämför afven bref från honom 9 Oktober 1921). Under vintern lag min mor en längre tid sjuk i en tandfistel, ty då för tiden kunde man icke operera som nu. Så skriver hon afven om penningkrisen i Stockholm, som nog varit mycket svår i affärsvärlden, annars hade hon inte nämnt den.

Under vintern inträffade något, som förorsakade en full komlig uppförandelse i Stockholm, och fastän jag då endast var fjorton år, står den händelsen ännu så klart för mig. I Riksdagen blef det nämligen bestämt, att ogift kvinnor hade rättighet att bli myndigförklarad. Det ansågs som någonting så oerhört att en stackars ogift kvinna om hon också varit aldrig så mycket efter sina föräldrar och sinera skulle behöva begära sin brors eller förmyndares tillåtelse, om hon ville gifte sig eller af dem tigga hvarje skilling, som hon behöfde till sitt uppehälle. Jämte hörde jag saken diskuteras, man ansåg förmodligen att hela Sverige skulle gå under, när den stackars ogifte kvinnan själf fick taga hand om sina egna pengar i stället för att en samvetslös förmyndare eller bror gjorde af med dem. Då min mor blef gammal, sade hon alltid: "Gud bevara en för den gamle goda tiden" och bra rätt hade hon där. Det berättades att Prinsessan Eugenie var den första, som begärde att bli förklarad myndig och att hon gjorde det för att bryta isen. (Kandidaten Bengt Claudelin har på Biblioteket afskrifvit följande ur Gurli Linders Kvinnofrågor i Sverige 1845-1906, se om Skillingiska arkivet). Från början af juni - början af November gjorde vi en längre resa, öfver Lübeck, Berlin, Prag och Wien till Schrotz där vi tillbragte en längre tid i Interlachen och på korten vid Genèverjon (Territet). Minnsade Plauen och jag var öfver en dag hos von Werdt's fru Toffen vid Berni, ty Minnsade Plauen hade, innan hon kom till en, varit där som lärarinna åt de äldre dotterna. En yngre dotter Fanny, jämnårig med mig, lärde jag känna och hon kom 1861 till oss på ett år. Flera mycket sista såg jag ej på denna min förste längre resa, och med hvilka känslor besteg jag ej förste gången ett järnvägsfär, som jag väl hört talas om, men aldrig för sett. Redan då måtte jag omgående tyckt om museer och kyrkor, ty jag knötade aldrig, fastän min mor var onttröttlig. Endast en gång blif jag ledsen och det var vid färden ut till Schönbrunn vid Wien men då fick jag också njuta hela dagen och detta tyckte nog min mage icke om.

1859

gymnastik - Juni behandlades min rygg för smärta på ortopediska institutet, Mäster Samuelsgatan 39
föreståndarinnan fru Oldenburg. Vi började vår dag med att efter frukosten gå till Gymnastiskt
ortopediska institutet, Drottninggatan 39, föreståndare 1847-1879 var Med. Doktor Carl Herman
Lathberg. Behandlingen där var kl. 10 eller 11-1. Vid återkomsten till institutet på Mäster Samuelsgatan 39
lägo vi några timmar i spännsängen. Sedan fingo vi middag och åter några timmar till söm, de
hele natten i spännsängen. På institutet hade jag trefligt, ty där lägo äfven 3 flickor från landsorten.
Efter ett halft års behandling på institutet fick jag en spännsäng i mitt hem och läg i den hvarje
natt ännu i flera år. För denna goda behandling tackar jag ännu min mor, ty jag blef rak.
Nassels Plaum tyckte inte om anordningen med institutet, men den gännen segrade min mor.
Sommararen på Charlottendal och i September till Brunn och badorten Hornburg, vor der Höhe, där min
far för hälsans skull drack brunn. Då för tiden fanns det i Kurhaus stora spelsalar och
mycket elegant folk. Ofta gingo vi i spelsalarna, men hvarken min far eller min mor spelade
utan vi sågo endast på. Fastän jag var så ung fick jag riktig afsky för dessa spelhalor med
sina sminkade fruntimmer samt starka af parfymen, som uppfyllde salarna.

1860

Vintern som vanligt. Sommarer på Charlottendal samt Ljusne och Woana, på Norrlandsresan. var kusin
Curt Wallis medbjuden. Föräldrarna utsågo denna sommar vid Ljusne en plats för att bygga sig en
egen villa, där de kunde tillbringa någon längre tid. Platsen som föräldrarna bestämde sig för, var
som hata Ljusne ett stenrös med stora och mindre stenar och mellan dessa dels raka, dels förkrigade
tallar. Men en gång planerat, anlade min mor, som var road af trädgårdskötsel, en
vacker trädgård och park. Slutet af Augusti - slutet af September i Hornburg & H. På hösten började
min konfirmationsundervisning

1861

Vintern som vandigt. Den 31 Maj 1861 blef jag konfirmerad af Teol. Doktor Johannes Rothlieb i tyska St. Gertrud kyrka i Horkholm, hvilken församling mina morföräldrar redan tillhört, och i hvilken jag som gift förblef, emedan min man var utländing. Således hafva vi under tre generationer från 1814 suttit i samma bänk och hört Guds ord. Under sommaren voro vi som vanligt för Charlottendal sedan vid Ljunne och Augusti — September i Hornburg v.d.H. Fanny von Thredt medföljde oss till Sverige och stannade ända till sommaren 1862.

1862

Skulle jag börja besöka baler och jag minns så väl den första, det var bordsalen den 1 Januari 1862 på Borsen. Där jag som fört ett så iöfveradt lefnadssätt, hvilken kände herrar eller unga flickor, sett jag naturligtvis nästan hela kvällen utan att få dansa, följden blef, att jag hade god tid att göra iakttagelser öfver mitt grannskap. Där satt bland andra en ung, rik, af herrarna gontad flicka, jag såg huru herrarna gingo fram och sade henne alla möjliga artigheter, och när de vändt henne ryggen, kunde jag uppfunga ord och miner, som tydde på, att de gjorde nån af henne. Den kvällen ledde mig för hela mitt lif att uppfatta uttalade artigheter till sitt rätta värde. Det kan kanske vara roligt för nutidens människor att höra, huru man var belädd på dessa bordsaler alla fruntimmer, gamla och unga utom de som hörde till diplomaten hade svarta iöfvingade klädslingar af sammet eller siden, de vid hofvet och där presenterade de obligatoriska hofärmarna.

Endast i häret fick man ha kulörta blommor, för öfrigt så många smycken man ville, herrarna i uniform och ordnar, de sistnämnda lifvade upp det hela. Den vintern blef det inte många flera balar, endast några få mot våren, emedan morfar dog i Januari. Under sommaren följde Charlottendal sedan vid Hjorne där vi för första gången bodde i den nybyggda villan samt några dagar till Wöarna. Senare hälften af Augusti — början af Oktober i Homburg. Då vi reste till Homburg återvändande Fanny von Werdt till Schweiz, Mamsell Pfau ledsgade henne till Constanz, där hon hade släktingar.

1863

Under vintern en massa balar — dansböjor ungefär 50-60, kanske också flera. För min fars pengar var jag en uppskuren dansdocka, men som jag aldrig fick gå bort hvarken på mindre eller större gjudsinger utan min mor eller Mamsell Pfau och emellan hvarje dans skulle uppehålla mig i deras grannskap, blef jag aldrig riktigt bekant med de unga flickorna. Så mycket fick jag ändå veta af dem att ungherrarna sutto på vakter i prinsarnes palats vid Gustaf Adolfsborg och tårade flickorna i staden, hvilken småstadskola Stockholm då var. Detta hade de naturligtvis fått veta genom sina bröder och som jag absolut inte ville vara någon handelsvara, när det var fråga om giftermål, hade jag ett ständigt mistroende till alla artigheter. Så snart en herre visade mig någon större uppmärksamhet var strax mistroendet framme. På den tiden var det brukligt att de ungherrar, som blifvit bjudna på bal någon gång, på kvällen gjorde visit och då stannade för att dricka te och äta en smörgås med familjen. Jag undrar hvad ungherrarna nu för tiden skulle säga, om de anmodades att sitta flera timmar en kväll och sällskapas med en pappa och en mamma och deras dotter. Då för tiden fanns det ju inte så mycket uteluf som nu, ty nu sitter knappt en pappa och mamma och dotter själfva hemma en kväll, allra minst dottern. Så var det äfven brukligt att alla ministrar och statsråd hvar eller hvarannan vecka från Januari-Påsk hade en mottagning på kvällen för alla, som ur den s.k. societeten gjort visit hos dem; där serverades och sedan serverades en enkel supé. På slottet var vanligtvis en stor bal, s.k. notarpet,

sedemera två ä tre mindre balar. Dessutom gifvo ungherrarna balar på La Croix, Brunkbergstorg, och Blåporten på Sjögården för de unga flickorna, i hvilkas föräldrahem de umgingos. Att gå och promenera ute på gatan utan en äldre person i sällskap kunde ingen ung flicka af god familj göra. Den första som gjorde detta var dåvarande departementchefen i Postverket, Pontus F. T. Winroths yngsta dotter Helene (Ellen) som 1867 gifte sig med godsägaren Victor Almgren, men så klandrades hon också med besked. Hvad gjorde de unga flickorna nu för tiden? Jo de gå på konditorier, hotell och andra matsällor allena med ungherrarna, till och med följa herrarna hem med i natten från en bal och mycket annat. En mor har ingen makt mera öfver sin dotter; så går det från den ena öfverdriften till den andra. Sommaren som vanligt, först Charlottenstal sedan Ljusne och början af Augusti - början af Oktober i Homburg, härifrån till Paris, där vi stannade några veckor. Vi bodde i ett litet bra hotell, voro hela dagarna på benen för att hinna se så mycket som möjligt.

1867

Helvinterna så många balar, att när påskhelgen kom bad jag att få slippa fortsätta till in i Maj, ty jag var så trött på allt dansande. Sommaren som vanligt på Charlottenstal och Ljusne, sedan halften af Augusti - slutet af September i Homburg. Där kom en dag en ung herra på visit till oss med ett brev från Fanny von Werdt i Bern, på hans visithort stod Le Comte W. de Hallberg, vi voro rätt mycket tillsammans med honom, han var alltid höflig och befordad, men ej mera och detta var någonting höllt sagt för mig, som var van vid smicker och artigheter från herrarnas sida. Sedan han tillbragt 14 dagar i Homburg, reste han sin väg. En vecka efter hans afresa kom ett brev till min far, hvarest han följde. Min far ville naturligtvis strax skrifva ett artigt afslag, i synnerhet som jag flera gånger vid dylika tillfällen sagt nej, men nu opponerade jag mig till föräldrarnas stora förvåning och ifrån många stora och mindre strider fick jag min vilja igenom.

Min far underkännade sig nog om honom, och alla uttåg voro de bästa. Min far var g. nöjd med att det var en utländing men jag förstod då redan, att det skulle bli samma historia med hvarje annan karl, jag resonerade så, han vet inte huru mycket pengar jag en gång får och således är jag ingen handelsvara. Dock ett villkor gjorde min far, att min blifvande man skulle bosätta sig i Sverige, emedan han inte ville skiljas från sitt enda barn. Efter mycket talande hit och dit, kom Walter den 12 December till Stockholm samt uppte till oss den 13de. Får någon till Malmö var ännu inte riktigt färdig, utan han måste fara i vagn från Malmö till Jönköping. Vår förlofning firades den 18de December. Till middagen var endast släkten inbjuden. Jag, som alltid varit ett nervöst barn, var den dagen alldeles förbi och åt inte en bit den middagen, men jag var ändå så lycklig inom mig själf och har aldrig behöft ångra mitt val, ty ännu efter så många år håller jag lika mycket af honom, och det vill säga mycket. En liten anmärkning bör jag göra emedan den karakteriserar mina penningförhållanden, jag hade af min far 400 och 600 kr af min man om året som toilettpengar, af dessa fick jag öfver bestä alla julgåvor och dylikt så väl försedd var jag med pengar den tiden.

1865

Vintern förflöt som vanligt, endast med det undantaget att vi besökte mycket få balar. Jälfva hade vi en sådan den 4de Februari och Walter påstår att det då var 20 gr. kallt. Lördagen den 10de juni på kvällen stod vårt bröllop i stora salongen i tredje våningen af Schinckelska huset, dåvarande Korshamnstorg 2. Fil. Lilla Nustan 24. Korshamnstorg 4. Följande brudtänor. Auguste Bergman gift 1st gången med grosshandlare B. G. M. Kiser 2da gången med generalkrigskommissarie C. H. Weidenhielm, Hilma Winroth gift med grosshandlare R. H. Berg Hilma Godenius gift med Bankäggare, Disponent för Aktiebolaget Gustafsborgs porslinsfabrik O. W. Welling Bertha Rothlieb, Mathilda Forsgren gift med Theoprattifiskal G. R. Lilienberg Helene Kemp gift med Professor A. B. Bruns Marskalken Kammersejfe Berhard Schlegel, Fil. Kandidat Ernst Wallis, Herr von Freudenreich från Schwerin

Löjtnant Dopplesfrun Khneiz, Löjtnant Leopold von Horn, Herr von Fellenberg från Schwiz.

En liten episod från min bröllopsdag för jag lof att berätta, och som jag kommit till tankar på då jag får se de första jordgubbarna. Jag var gäst på ett till vigseln elst. fästades bara klädning krans och krans, då kommo de in med ett stort fat jordgubbar och bad mig hjälpa till att rensa dem, ty de voro rädda för att halfsten annars skulle bli spottade i köket, jordgubbar voro då för tiden en stor delikatess och kostade 50 Rmt. Kannan. Jag satte mig och så som ett smått barn och rensade jordgubbarna åt bröllopsgästerna, till tiden var inne att sätta på klädningen, och någon annan förtäta hand om jordgubbarna. Dagen därpå gäfro Håks middag på Herrensberg. På måndag morgon reste vi ut till af en jungfru, ty minne föräldrar ville så ha det, men det var också första och sista gången jag haft en sådan för min person med mig, med färd till Malmö, men måste ligga öfver natten i förtäring för sedan färd i bryggan och på en dag orkade fara vidare fram till Malmö. Därifrån togo vi ångbåten till Luleå och så vidare öfver Frankfjort till Waltherns föräldrar på Rosaryl vid Rönne, Schwiz, där jag blef en natt och på det förtäligaste och förtäligaste, gud ske lof, detta goda förhållande alltid tillsammans. Vi stannade hela sommaren hos dem, under ledning af L. Sweetser, som vi tillbragte i "Inte lakoni", där vi blefvo midsida af Rönneborna. Waltherns barn och svägerska voro också några årskor på Rosaryl, hon var en utmärkt och en klok person, som jag höll mycket af. På hemresan voro vi hos Waltherns farfar, Carl von Hallwyl och dennes syster Ludvine, f. friherrinna Knorr von Rosenroth på egendomen Wimsbach i Österrike. På hösten återkommo vi till Stockholm och bodde i hyrd våning vid Skeppsbron 44 1 tr. upp. Som jag aldrig i föräldrahemmet fått ha någon omjäs eller älsket ända till jag blef gift, var det någonting alldeles nytt för mig att nu få gå ut när jag ville och att få mig hand jag tyckte om. Till följd häraf fogade jag mig också i allt efter min mans önsksningar, ty äfven efter mitt giftemål var det i föräldrahemmet aldrig frågan om huru jag önskade en sak, utan huru min man ville ha det. Att jag sedermera allt efter hand under årens lopp blifvit en så själfständig och önska värdt slående person för att uppfostran gör så litet, men att naturen alltid till sist tar ut sin rätt.

1866

Vintern tillbragtes dyt och stilla. Den 15 Maj föddes Ebba. Då hon var 6 veckor gammal, reste vi med henne och barnjungfrun, änkan Anna Selander till Schweiz. Vi fingo göra stora omvägar för trängs transporter i Tyskland. Det var en mycket besvärlig resa med ett så litet barn, då fanns annu inga W.C., restaurations eller sofvagnar på tågen. När jag nu för tiden hör folks beklaga sig öfver, att det är så besvärligt att resa med barn, måste jag alltid skratta åt dem, jag, som under så många år har jag sammanfick resa till Schweiz med 1.2 och 3 barn. Det gick mycket bra, men bortskända vore de inte, utan fingo lära sig att sitta stilla. Efter några dagar sedan vi kommit till svärföräldrarnas blef deras lille dotter sjuk och efter kort tid dog hon, sorgen var så stor, att Walthers mor aldrig kunde öfvervinna den riktigt. Senare kommo mina föräldrar med fröken Plaum till Interlaken, dit jag reste med Ebba, därefter följde jag dem till Montreux Pension Ketterer (i Interlaken blefvo mina föräldrar inlynde af Bontebonne) Vi beslöt att tillsammans med Walthers föräldrar tillbringa vintern 1866-1867 i en liten Pension i La Tour utanför Vevey öfver fröken Plaum stannade med oss på mina föräldrars önskan. Jag tillfrågades naturligtvis icke och det var en mycket sorglig tid, vi äto på våra rum, aldrig såg man en främmande människa, bara dessa djupt sorgande föräldrar och den mer och mindre sorgande fröken Plaum.

1867.

Till våren i La Tour, innan vi återvände hem, voro vi en kortare tid i Arman hos Walthers mor och svägerska, Theres och Peter och Hattmyl, men bodde i hotellet genom resten af Vintern. Fröken Plaum reste till sina släktingar i Tyskland. Sedermann återvände vi direkt till Sverige. Walther ville resa till Stockholm med ångbåt till Helsingholm. Jag bad att få slippa dessa sjöresor, men det hjälpte icke, han skulle resa sjövägen. Till all lycka fingo vi en sådan storm och bade han Ebba och barnjungfrun

blefvo så fjuka uti jor från den stunden aldrig mera behöfde fara gäfvägen från Stockholm
till Tyskland. Då vi kommit hem, flyttade vi strax till Lisselund, som min far köpt för vår
sätning och låtit påbygga ännu en vinning. Då jag kom dit hade jag aldrig sett stället, inte
fett vara med om anordningen eller dylikt, allt detta hade en byggnadsmästare ställt om, men trots
allt, kände man sig nöjd. 29 Juli föddes Ellen. Under löppet af hösten gjorde vi visit hos alla
gammarne, nämligen, Rådshusetkommisarie Victor Andersson på Tureholm, Löfthandlaren Mauritz
Andersson på Årbo, Baron August Lönnroth på Hårdesta, Rådshusetkommisarie Hilmar Wright på Ökna
Baron Rosens på Näsby och Friherren Grönsstedt f. Anckersvärd på Nynäs, den senare vistades
endast om sommaren på landet. Julen firade föräldrarna och Fröken Blum hos oss.

1868

Vintern på Lisselund. Walthers föräldrar voro någon tid hos oss under sommaren. Sedan reste vi
med dem till Stockholm, så att de fingo se vår hufvudstad och utställningen i Skensgårdens. Julen på
Lisselund utan föräldrarna. Under Julhelgen gäffo vi en bal, då min mor kom till festen.

1869

Vintern på Brisslund, sommaren vi ålhmuz hos värföräldrar på Rösswyl med barnen samt bergsingen stuna
 blander. Under tiden vi voro där, gjorde Walther och jag en utflykt dels till häst och delvis till fots till
 Eggishorn, Lermatt och öfver Furka i vagn. Då för tiden fanns det naturligtvis inga bergbanor; så om
 man ville göra några större bergturer, så fick man sitta på hästryggen kl. 4, senast kl. 5 på morgonen och
 efter 4-5 timmars ridt väntigtvis gå sista timmen till fots för att uppnå bergspetsen; efter några timmars
 uppehåll gick man till fots ned igen. Anna & daga tillbragte vi hos Hans och Lise på Hallwyl, medan
 barnen stannade på Rösswyl. När jag såglad att jag boht i den gamla slottsdelen, som Hans efter några
 år lät riva ner samt bygga upp igen i sockerbakaregotik; då snurarna väl voro färdiga fick Walther
 betala konfekten. Jag har nu drifvit igenom, att slottet åter kommit i sitt gamla skick. September månad
 voro vi ännu med mina föräldrar i Montreux, Pension Ketterer. Till jul åter hemma på Brisslund.
 Julhelgen firades hos föräldrarna.

1870

Hela vintern och sommaren på Brisslund. Den 6 Juni föddes Alma. Sedan reste Walther på några
 dagar till Gjeneva. På hösten, slutet af Augusti och September, voro vi några veckor i Schmirz och gjorde
 under denna tid en utflykt till Bad Leuk i Schmirz. Till jul hemma på Brisslund. 13 December dog
 Walthers far. Min mor och fröken Pfau firade julen hos oss.

1871

Log

En

göra

in

skus

mi

pa

pa

me

me

Me

Ror

all

är

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

Vintern på Brischlund. Walther på vägen till Schweiz. Walther, jag och alla 3 barnen samt barnjungfrun
Anna Selander till Norderney, där jag tog kaffebad och därstädes gjorde vi bekantskap med
Direktören i Tyska Utrikes-Ministeriet, verkliga Geheimrådet, senare Tysklands Envoyé i
Köpenhamn Max von Philipsborn och dennes döttrar Johanna (Hanna) och Paula. Vi voro mycket
tillsammans med dem och denna bekantskap fortsattes till Philipsborns och äldsta dottern Hannas daga.
Vi blefvo äfven bekanta med Furst Otto von Bismarcks syster Fru Malvine von Arnim-Kröchlendorff och
dennes lille dotter, med den senare lekte Ulla och Ellen nästan dagligen. Sedanmera till jul på Brischlund. Julen
på Brischlund där Alma 23 December dog genom förgiftning. Ulla och Ellen hade en förgiftad och
onäalade, Alma sprang omkring och tog en bit grön färg i munnen utan att någon såg det, blef strax
sjukt och inom några timmar dog hon. Denna profning, som jag fick genomgå, var mycket svår
och jag behöfde är innan jag återfick mitt vanliga lynne. I mångt och mycket fick jag en annan
beskrifning af lifet och har kanske blifvit en bättre människa genom profningen åtminstone har jag
lärvt mig förstå, hvad andra lida, när olyckan och profningen hemöka dem.

1872

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

sa

En del af vintern hos föräldrarna. I Maj med min mor och Walther till promotionsfesten i Upsala
sommaren med Walther, barnen och två barnjungfrur Anna Selander och Augusta Persson till
Lons, där jag drack brunn. Sedanmera till Rörby, därifrån till Tarsus för att besöka Hans och
Leter von Hallwyl, som bodde där. Walther i Oktober till Wien och jag direkt med barnen hem.
På hösten kom fröken Helena Schacht från Tyskland som lärarinna åt Ulla och Ellen. Voro sedan till julen
på Brischlund. Julen firades i Stockholm i en hygd möblerad väning i ett träväningsshus vid Norrmalmstorg
på östra sidan af torget.

1873

Stannade till 1 Maj i huset vid Norrmalmstorg under tiden vi ossa där hade Wätther gultet och var rätt sjuk. Den 15 Februari
blef han Chrenritter i Johannitororden. Sommaren på Ericlund där föddes Emma den 1 Juni. Vi vistades till December
på Ericlund, bodde sedan i hyrd, möblerad våning vid lilla Vattugatan. Den 6 December recipiorade Wätther i
Frimurarlogen St. Eric. Julen i Stockholm.

1874

Stannade till 1 April i huset vid lilla Vattugatan. Jag blef presenterad vid hofvet. Våren på Ericlund, sedermera till
Schweiz med alla tre barnen och barnjungfrarna Emma och Auguste Persson. Lärifran till Norderney, där vi
sammantrafade med mina föräldrar, moster och morbror von Voigt-Rhety samt Philipsborn med både dottrarna
och sonen. På hösten var jag med barnen hos föräldrarna, medan Wätther i November var i Schweiz och öfvertog
Skallöy, sedermera till jul på Ericlund. Julen i Stockholm på Grand Hotel.

1875

Komnade till 1 April på Grand Hotell, den 10 April i Upsala med Walther, Ebea och Ellen på mina kusiner Adolf och Augusta Höks bröllop. På vägen kom mademoiselle Ansermet från Schweiz som bräde för Emma och hon talade franska ifrån med de båda andra barnen. Då lämnade barnjungfrun Emma oss. Juli månad voro Superintendenten Kirchner med fru och dotter, Walthers f.d. Informator, samt fröken Hanna von Philipsborn hos oss. Walther och jag gjorde en resa med dem genom Dalarna, senare kommo mina kusiner, William och Albrecht von Voigts-Rhetz samt Hilda och Augusta Bergman två af de få, jag känt sedan min ungdom. Till julen på Västerlund. Julen i Hotell Rydberg Gustaf Adolfs torg 16, och firades hos föräldrarna.

1876

Komnade till den 1 Mars i Hotell Rydberg. Sommaren i Schweiz med Walther, Ebea, Ellen och fröken Schöter, jag var med barnen och hvar några veckor på Reutenberg och Grindelwald, Meiringen och Engelberg, sedan företog jag med Walther och barnen en utfärd till Alpi. Kl. 5 på morgonen upp på Titlis 2132 meter högt, stannade uppe på toppen några timmar samt åt middag där. Sedan togo Walther och jag hvar sitt barn vid handen och vandrade ner, barnen voro förtjusta öfver utflykten. På hemresan för fröken Schöter till sina släktingar och vi reste öfver Lindau-München till farbror Carl Hallwyl, som valt Wimsbach och bodde sig i Teplitz. Mellan Immenstadt och Kempten urspårade vårt tåg, som bestod af 2 personvagnar och 4 personvagnar. Jag är tvungen att tillägga några rader om denna järnvägsolycka, ty från den stunden blef jag fatalist och tror styft på ett öde. Det var nämligen så, att då vi i Lindau skulle stiga på tåget i en liten träfflig halfkupé sade jag tvärt "I den kupén stiger jag inte in". Walther såg så förvånad på mig, ty nyckar har jag aldrig haft. Till slut då ingen övertalning hjälpte,ingo vi längst bort i tåget. Vid utspårningen blefvo de som sitta i förstnämnda kupé alldeles lämlästade, då vi släppo ifrån endast

med förskräckelsen. Jag kan ännu i denna stund icke redogöra, hvarför jag inte ville stiga in i den omfattade
kruken. En general von Wörder, som var med på taget, sade oss sedermera, att han hört vår dispyt och undret,
hvem som skulle segra. Jag behöfde förstå innan jag öfvervann rädslan att resa på tåg. Terna med
mademoiselle Ansermet voro under vår resa hos mina föräldrar. Min mor tog dem båda med sig till Foka,
där hon begagnade gylljebadet. Hela hösten och julen på Erikslund, emedan scharlakansfebern gick
mycket svårt i Stockholm.

1877

Hela vintern på Erikslund, där Walther läste matematik med Ebba och Ellen. Jag sydde flitigt på min
broderade möbel; på våren flyttade fröken Schröter. Juni-Juli reste jag med Walther, Ebba och Ellen till
Doktorbäuerin Amalie Fohrerster i Mariebrunn vid Dachau. Där fanns mycket folk, som genom-
gick en kur hos henne isynnerhet österrikare. Sedan voro vi en kortare tid på Röröygl. Terna med
Ansermet voro under tiden hos föräldrarna. Ebba och Ellen reste på hösten till Stockholm för att tulla
sektioner och bodde då hos föräldrarna. Vi med Terna på Erikslund till julen. Julen på Hotell Rydberg.

1878

Komnade till Mars i Hotell Rydberg. Ebba och Ellen bodde hos föräldrarna för lektionernas skull.
Juni och Juli med Walther Ebba och Ellen till Holland, Belgien och Parisutställningen och
därifrån på några veckor till Rörsvyl. Under den 20 Juli kom fröken Ida Ulse i vårt hem. Under
vår frånvaro var Irma med Annermet hos föräldrarna i Gussne och i September flyttade Annermet.
På Ebba och Ellen under höstterminerna voro i Stockholm, fanns jag det bra tyst och ensamt, emedan
Walther hela dagen var ute eller skref på sitt rum, jag önskade därför att få ett bildadt fruntimmer
af god familj, som jag kunde tala med och som tillika hjälpte till litet i huset samt jag efter tjänstfallet
jag vände mig till bekanta i Tyskland, de rekommenderade fröken Ida Ulse, som sedan stannade
hos oss som en kär medlem af familjen, barn, barnbarn och barnbarnsbarn, alla öskade den snälla tant
Ida. I November var fröken Ulse tvungen att resa till föräldrarna i Stockholm för att öfverse Ebba
och Ellens lektioner, emedan fröken Plauson blef sjuk och låg sedan nästan hela vintern. Vi voro med
Irma på Gröndal till jul. Julen i Hotell Rydberg.

1879

Komnade till Mars på Hotell Rydberg med Irma och en jungfru, sedermera på Gröndal. Ebba och Ellen
voru som vanligt hos föräldrarna, äfven fröken Ulse var där och fröken Plausons syster fröken Johanna
Plauson blef bjudna af föräldrarna att tillbringa hela vintern hos dem, för att sällskapa med den sjuka.
Juni och Juli i Norra Brunn med Walther, Ebba och Ellen, därifrån öfver Wien och Tirol till Schweiz, några
dagar i Wildbad-Gastein hos moster och morbror von Toigts-Rhitz, därefter på Rörsvyl. Irma med
fröken Ulse hos föräldrarna i Gussne, där den förra hade kikkasta. Senare Gröndal. På senhösten och
öfver julen i Hotell Angleterre, Drottninggatan 6 med Walther, Irma och fröken Ulse.

1880

Stannade till 1 April i Hotell Angleterre Drottningatan 6, sedermera Ericlund. Ebb och Ellen som vanligt hos föräldrarna. Sommaren på Ericlund, några veckor i Gussne hos föräldrarna med Walther, Ebb, Ellen, Irma och fröken Ullse. Där fick Walther smygande lunginflammation. Efter hans tillfrisknande reste vi 15 September tillsammans med Ebb, Ellen, Irma och fröken Ullse till Julz. Ottilie Hohenester hade där efterträtt sin släkting Hohenester i lärarkonsten. Efter kuren reste vi till Schweiz, Ullse för på hösten med Ebb och Ellen till Hannover där morbror von Voigt-Rhätz var guvernör. Men mor vistades hos dem för att sedermera taga flickorna med sig till Stockholm. Fröken Ullse vände tillbaka till oss och så reste vi Walther, jag, Irma och fröken Ullse för Walthers hälsas skull till Söderin. Vi voro till jul i Montreux och vid Rivieran. Julen firades i Cannes, se fröken Ullses reseanteckningar.

1881

Kusten och varen vid Rivieran och Kors Italien, se fröken Ullses reseanteckningar. I fulla drag nytt jag af allt vackert och intressant jag fick se, ty fröken Ullse och jag gingo i alla museer och kyrkor och tröttnade aldrig utan vi voro på benen från morgon till kväll. Sedermera reste Walther på några dagar till sin mor på Rörsgyl för att sedan sammanträffa med mig, Irma och fröken Ullse hos

fru Ottilie Hohenester, där han åter skulle genomgå en kurs. Så snart han kom till Hohenester, reste fröken Wba till sina släktingar. Vi träffade en hel del bekanta svenskar i Luz. Vi återkommo 20 juni samt voro hela sommaren och hösten till jul på Ericshund. Julen i Hotell Rydberg.

1882

Stannade till 1 Mars i Hotell Rydberg. På varen blef Wba och Ellen konfirmerade i tyska St. Gertruds kyrka af Kyrkherde Luttan. Sena sjuknade i skarlatansk feber på Ericshund. Sommaren voro vi båda, Walther och jag med alla tre flickorna först i Luz, där vi sammanträffade med moster Wba Wallis född Rosenblad och hennes båda döttrar Louise och Ida samt moster och morbror von Krigts Rhotz; därifrån på ett kortare besök hos Walthers mor. Walther ansåg det alltid som sin plikt att om somrarna så ofta som möjligt hälsa på sina föräldrar, och detta skedde nästan hvarje år på längre eller kortare tid. Fastän hans far dog 1871, fortsatte vi likväl dessa besvärliga resor, de första tio åren med tre små barn. För mig voro dessa vistelser i Schweiz intet nöje, ty Walthers föräldrar, hvilka tillbragte somrarna på sin egendom Rösmyl, som låg en halftimme i vagn från Bern, förde ett tillbakadraget lefnadssätt. Sällan kom någon till dem och därför kom äfven jag högst en eller två gånger på några timmar till Bern för att göra visit hos några gamla släktingar. Följden blef naturligtvis den, att jag icke vidare känner några personer ur Schweiz aristokrati. Hvad som gjorde vistandet hos svärföräldrarna dragligt, var deras stora vänlighet mot mig. Min svägerska, som ofta kom till Rösmyl på några veckor med sina båda döttrar, medan vi voro där, höll jag mycket af. På hösten började Wba och Ellen i Wallinska skolan. Till jul på Ericshund. Julen i Hotell Rydberg.

1883

Stannade till 1 Mars i Hotell Rydberg, vägen på Erikslund. Den 8. Maj dog min far, Walther blef då tvungen att strax börja med Guesne och Wöner, det var en svår tid för honom. Vi voro en del af sommaren vid Guesne, jag, Walther, flickorna och fröken Ulse. Min mor och fröken Plaum bodde där hela sommaren och förde hushåll. Sedan kom fröken Plaum och fröken Ulse på Erikslund samt jag med Walther i Grand Hotell i Stockholm. På hösten lämnade vi Erikslund efter Wärs vistande därstädes. Vi kunde icke längre bo där, utan voro tvungna att flytta till Stockholm och skaffa oss ett sommarställe. Flickorna och fröken Ulse voro förtviflade att lämna Erikslund, jag däremot kände mig så glad och lycklig att slippa ifrån det enformiga och ödsliga landskaps sättet, jag där framlevat en del af min ungdom och ett godt stycke af medelåldern med blott några få äldre grannar. Förrige hade vi de flesta vintrarna varit några månader i Stockholm, men som jag genom min isolerade uppfostran och Walther som utländsk inte hade några jämnåriga vänner att vara tillsammans med, blef vistandet där rätt enformigt. Då för tiden kunde s. k. finare fruntimmer inte visa sig på kaféer och varietéer. I min barndom då vi kommo från Charlottendal till staden och voro hungriga fingo vi köpa ett bröd i en bageribod, ty ett anständigt fruntimmer kunde icke visa sig på en restaurant och konditorier fanns då inga. Lådes lämnade jag glad och belåten landet och hoppades att aldrig mera behöfva tillbringa någon vinter där. Ett bevis på huru svårt jag hade att fördrifva tiden på landet var, att jag lärde mig både spinna och väfva samt till slut och under 3 vintrar satt och broderade en hel möbel, hvilket jag nu rikligt skäms för, ty något smaklösare kan man väl knappt tänka sig. Som Walther nu hade mycket att göra på kontoret, öfverlämnade han hela flyttingen och inredningen af stadsväningen åt mig. Nu fick jag mycket att göra och kände mig så lycklig och nöjd med mitt arbete. Vi flyttade på hösten från Erikslund till Hotell Kung Carl, Nealtorgsgatan 10, där flickorna och fröken Ulse stannade för Ulla och Wens skolgång, Walther och jag reste med min mor och fröken Plaum och voro från 15 September - 12 November i Maras Hotel i Schweiz togo vi ifrån Walthers mor med oss. Julen i Hotell Kung Carl. Då arbetet kom oss till del begärde jag af min man att ärligen få 5000 kr och då ansåg jag mig vara en riktig Krömm. Då berättade jag att såvåldt jag hade under årens lopp så vandt mig att icke störa så att toaletterna förläro lika anspråkslösa, folk tyckte också att jag var oförlitligt tåfligt klädd, hvar ofta har jag icke fått höra detta.

Stannade vintern på Hotell Kung Carl. Björkhamnen vid Sticksund köptes under vinterns lopp. Lorensenska huset, f. d. Fersenska palatset, Blasieholmstorg 11 hyrdes våningen 1 tr. upp af min mor och 2 tr. upp af oss. Då vi icke ville att min mor skulle bo allena i ett annat hus. Jag hade den vintern och våren mycket att göra, till jag fick allt nytt inköpt till stadsvåningen. Jag började nu allt efter hand att samla gammalt, och så blef det till sist en passion hos mig, som dragit så mycket efter sig. Vidare fick jag sörja för allt, som skulle tagas från Ericshund till Björkhamnen, men min var ju ung och orkade vara på benen hela dagen. Då för tiden fanns det ännu inga expressbyråer, som flyttade allt utom jag och fröken. Hvar voro tvungna att vara med om både in- och utpackningar från Ericshund till Björkhamnen. Vi två voro alldeles allena på Björkhamnen med uppsättning af gardiner och ordnandet af allt annat, men så voro vi också så trötta när klökan blef f om kvällarna, att vi då redan gingo till sängs boende alldeles allena i villan. Nog har jag fått lära mig arbeta i stället för att lek. Grejoirerna. I Maj tog Ulla sin studentexamen och därmed avslutade också Ellen sin skolgång. Hon var i andra ringen i gymnasiet, men ville icke studera vidare. Sommaren på Björkhamnen och Ljusne. På det senare stället var min mor med fröken Plaum hela sommaren. På hösten flyttade vi in i våningen Blasieholmstorg 11. Från 14 September - 6 December reste Walther och jag med alla 3 flickorna till Schweiz och Österrike. I Bern, Hotell Bernerhof voro vi en kortare tid, senare Montreux Hotell Tautier tillsammans med min mor och fröken Plaum. I slutet af November reste vi hem öfver Wien, Dresden och Berlin, träffade Wilhelmine von Murschall i Wien. Hade Walthers brorsdotter, Hilda von Hallwyl med oss till Sverige där hon stannade ett år hos oss. Min mor och fröken Plaum reste en annan väg hem. Fröken Huse var under vår frånvaro hos sina släktingar i Tyskland. Julaftonen hos oss

1885

Lintern i staden, flickorna gingo på en hel del balar, jag var tvungen att följa med, ty då för tiden voro modrarna
 åtminstone med på alla större balar. Roligt var det icke att om aftnarna sitta som s. k. spanckhona
 och se på dansen, men det var ändå mycket bättre än som det är nu för tiden. Utom Ebba, Ellen
 samt Hilda von Hallwyl från Bern, hade vi också Louise och Lila Wallis från Lybuck från Februari - Maj
 hos oss. Hvilket lif de förde! Jag var riktigt glad, då jag bara hade den lugna flegmatiska Hilda kvar
 hos mina flickor. Irma hade privata lektioner hos fröken Maria Lewin. Vid den stora Basaren,
 som hölls på Börsen till förmån för Nordiska Museet, voro mina 5 flickor med, alla i
 kostymer afren jag hade ett stånd att sköta. I Maj firades på Björckhagen Ebba's förlofning med
 Löjtnanten vid Kongl. flottan Wilhelm von Eckermann, sedan reste vi till Lüne, där min mor
 tillbragte hela sommaren. Från 14 September - 19 November var jag med mina 3 flickor samt Hilda
 och fröken Uhse en längre tid i Berlin, där Ebba och Ellen blefvo målade af K. Dieditz. Sedan
 sammanträffade vi i Bern med Walter, som under tiden besökt sin bror. Fröken Uhse reste på
 någon tid till sina släktingar. I Berlin hade vi det mycket roligt, om förmiddagarna hos målaren,
 om kvällarna gingo vi på någon teater, och ofta voro vi tvungna, trots de långa ofrändan, att gå till
 fots hem, emedan alla drockor voro upptagna. Flera gånger kommo vi först efter kl 11.30 till Hotellet
 men aldrig blefvo vi antastade af någon. Det var på den tiden då det härskade ordning och disciplin
 i landet.

1886

Vintern i staden. Ulles bröllop firades den 30de Januari i tyska St. Gertruds kyrkan. Fingelsen förrättades af Kyrkoherde Paul Kaiser. Ellen på bålet. Ulles förlofning under vintern. Min mor och fröken Plauen hela vintern i London. Sommaren på Björkningen och Ljusne. Min mor och fröken Plauen som vanligt vid Ljusne. Walther's svägerska Leter von Walling var med sina båda döttrar Hilda och Ferna hos oss vid Ljusne. Lärstiftet reste vi med dem och Ulles (hollens) make var ute på sjön. Ellen, Ferna och fröken Ulse samt min mor och fröken Plauen. 1-15 Juli till Trondhjem och Nord Lap och tillbaka. I Trondhjem skildes vi från Leter och hennes döttrar ty de fortsatte resan söderut genom Norge och vi direkt till Ljusne, se fröken Ulse's reseanteckningar. 6 September — 31 Oktober jag tillsammans med Walther, Ellen, Ferna samt min mor och fröken Plauen till Paris samt södra Frankrike, Spanien och öfver Schweiz. Fröken Ulse var hos sina släktingar under tiden. Harry von Lohmann föddes den 5 November. Julen firades alla hos oss.

1887

Vintern i staden. Ulles bröllop med Löjtnant Henrik de Mars firades den 6 Februari. Fingelsen förrättades i tyska St. Gertruds kyrkan af Kyrkoherde Paul Kaiser. 5te Mars reste jag med Walther och Ferna till Berlin för att rådfråga en ögonläkare. Ferna såg nämligen jämt svarta fläckar för ögonen. Vi frågade en läkare här; han förbjöd henne taga lektioner, gå på teatern och skulle hon använda glasögon. Efter omkring 1 månads tid då det icke blef bättre, reste vi till Berlin, där vi konsulterade den då för tiden skickligaste ögonläkaren Professor Schweiger. Han kunde icke finna något fel med ögonen tog bort glasögonen och sade bara "Jag kan icke hjälpa att stockholmstänkaren är sådant som icke finns, påminna henne bara inte om de svarta

fläckarna så försvinna de. Vi stannade ännu 8 dagar i Berlin och rörde oss. Anna har aldrig mera sett några fläckar för ögonen, så skickliga ögonläkare hade vi då för tiden i Stockholm. Sommaren för Björkby och Ljusne från Ljusne reste jag på några dagar med min mor till Wern. I slutet af Augusti reste jag och Walther öfver Kalmar till Karlskrona för att hälsa på Wm. och Wilhelm von Legermann, som blifvit dithommaderad. Sedan mera från 16 September - 10 Oktober reste jag med Walther till Bern för att besöka min svärmor. Julen firade alla hos oss, utom min mor och fröken Plausen emedan dessa voro i Baden-Baden tillsammans med moder Amalia von Bülow.

1888

28 Januari - 11 Maj reste jag, Walther, Anna och fröken Ulric till Rom och Neapel samt genom södra Italien, Sicilien och åter öfver Schweiz. Min mor och fröken Plausen kommo några veckor senare till Rom och gjorde sedermera hela italienska resan med oss, se fröken Ulrics reseanteckningar. I Schweiz stannade vi några veckor hos min svärmor, min mor och fröken Plausen reste direkt till Baden-Baden, ty hon var sjuk i underlivet. När vi efter några veckor reste från Schweiz till Berlin, träffade vi min mor och fröken Plausen på tåget och öfver de voro på väg till Berlin. Min mors onka hade emellertid så tilltaget, att hon redan i Berlin var beredd att hundra. Till all lycka var det endast en tur så att vi efter några veckor åter hade henne någotlunda återställd. Några ord vill jag bifoga om huru Berlins sjukhus så sköttes och som jag hört är det icke mycket bättre nu. Min mor blif öfverred af Professor Alshusen och hon tog i ett af Berlins största och dyraste sjukhus. Då hon kom dit beför vi förskräkte att icke finna några någotlunda bildade sjuksköterskor utan endast vordiga kvinnor. Vi begärde då att få taga en privatsköterska och fingo en från ett af de bästa privatförbanden. Hon var också en utbildad person, men min mor hade åtminstone någon hos sig.

Ulla von Lohmann föddes den 5 Mars i Karlskrona och Rolf de Abars den 9 Maj i Stockholm.
Sommaren på Björkby och Ljusne. I September reste jag med Walther till utställningen i
Höpenhamm samt några dagar hos morbror och morter Wallin på Lybeck. Julen firade alla hos oss.

1880

11 Februari - 19 Maj reste jag med Walther, Irma och fröken Ulla samt min mor och fröken Plam
genom Algeriet, Tunisien och åter åter Schweiz, se fröken Ullas reseanteckningar. 31 Maj bef Irma
konfirmerad af kyrkoherde Paul Kaiser i tyska St. Gertruds kyrkan i Stockholm. Sommaren
på Björkby och vid Ljusne. 18 September - 10 Oktober reste jag med Walther och Irma till
Schweiz med anledning af Walthers brorsdotter Irmas giftermål med greve Fritz von Mülinen.
Julen firade alla hos oss.

1890

Vintern i Stockholm, emedan Irma skulle gå på bala. Hon hade det redan blifvit så moderant att
mamma endast på balar i stadsloket följde med sina döttrar. Ofta fick en mamma en
svans af andra unga flickor med sig, som hon skulle taga under sina vingars skydd. Till följ
hörs hade jag inte mycket besvär af Irmas dansnöjen. 28 Januari föddes Carola von Lohmann
i Stockholm. 10 Juni firade vi vårt silverbröllop i all enkelhet på Björkby. Vi voro endast 14

personer till middagen. Närvarande voro naturligtvis utom vi båda, min mor, fröken Pflaum, fröken Ulls,
Irma, kyrkoherde Kaiser, moster Fredrika Schlegel med sin son Bernhard, Mademoiselle Pion, att dessa
oro med minns jag säkert; moster Mathilda Flöck, moster Auguste Wallis samt grefvinnan Ulla von
Eckermann med dottern Sofie Louise voro troligen med. Ullen var hos oss, men kunde för sjukdom icke
vara med vid bordet, hennes man, Henrich var ute på fältöfningar, Eckermanns oro i Küssingen.
24 Juni blef Walther Rectorsitter i Johanniterorden i Sonnenburg i Tyskland, dit jag fick följa med och
i kyrkan se huru herrarna fingo riddarslaget, dessa gamla högtidliga ceremonier gjorde ett djupt
intryck på mig, så kommer nog aldrig den tiden att blomstra i Sverige. Senare till Gussne dit komung
Oscar II kom i Augusti för att se på de olika verkten och intaga middag hos oss. Då vår matsal var
för liten måste vi sätta upp ett tält på gården. Hela tillställningen med mottagandet var rätt bevärlig
men man var ung och då går allting. Kvotklädda flickor kastade blommar. På kvällen fyrverkeri
och illumination. 22 September - 14 December reste jag med Walther, Irma och fröken Ulls samt
min mor och fröken Pflaum genom norra Italien och åter öfver Schweiz, där skildes vi från min
Irma till mor och fröken Pflaum. Vi stannade i Bern en kortare tid, se fröken Ulls reseanteckningar.
Julen firades hos oss.

1891

Vintern i Stockholm, Irma på bålet. Som jag redan förut skrifvit, reste vi hvarje sommar för några
veckor till Gussne, där min mor bodde hela sommaren och där vi under den tiden bodde hos henne.
Till slut tyckte Walther, att han behöfde vistas längre vid Gussne, och så beslöts att den gamla
villans skulle transporteras på annat håll och vi bygga en ny på samma plats. Herr Betteman
från kontoret rekommenderade arkitekten och skofintendenten Axel Kummlien. Han gjorde en
ritning till villan. På byggnadsområdet var jag så öfverens som ett nyfött barn. Jag fick just inte

hellre lägga mig för mycket i den saken. Då jag ville ha hjälp med den inre dekoreringen och jag
fann, att arkitekten icke kunde hjälpa mig, beklagade jag mig för min dotter Elin. Hon rådde
mig att tala med arkitekten C. G. Olsson, som hjälpte dem med Södertuna och ansågs vara den
skickligaste arkitekt, som fanns i Sverige. Nu fick jag den önskade hjälpen och har sedan
dess alltid rådfrågat honom om allt, som rör byggen. Nu började min verksamhet att
bli allt större och jag kände mig så lycklig. Rätt många vackra saker hade jag redan under
ärens lopp köpt för mina trädgård- och julpengar, men så sparade jag också på mina kläder
för att kunna köpa en riktig smäcka. För att kunna möblera villan på Ljusne närliggande
tröfält reste jag upp till Waxna och sökte ihop alla gamla möbler som fanns på platsen.
De gamla ljuskronorna hade jag redan tagit till Stockholm. Människorna där ansåg mig
för betydligt onormal, då jag till och med i kök, handelebod och vindar samlade i hop allt
allt gammalt jag kunde finna. Så köpte jag en del gamla möbler i Stockholm och resten af
svad som fattades togs från stadsvårningen och ersattes med finare möbler. Sedan skickade jag
halfgamla möbler från Västerlund för att utfylla de utplundrade rummen vid Waxna.
Sommaren på Björckhagen och Ljusne. 19 September — 12 December reste jag med Walther, Irma
och fröken Wase samt min mor och fröken Plaum genom Tirol, södra Österrike, norra Italien
och öster Schweiz, där vi stannade i Bern för att besöka Walthers mor, se fröken Wases
resanteckningar. Min mor och fröken Plaum lämnade oss i Schweiz. Julen firade alla hos oss.

1892

Vintern i staden. Hade mycket att göra med inredningen af villan vid Jusne. Irma på bader.
Irma och fröken Wse reste till Hohenester i Ottershausen (dit hon flyttat från Jul 20 April - 3 Juni.
Sommaren på Björkhagen, i mitten af Juli reste jag med Walther, Irma och fröken Wse på
några dagar till Jusne, ty de höllo på att bygga villan. Därifrån till Norge, från Trondhjem
— Kristiania 23 Juli - 1 September. Öfver Looresjöll i vagn, öfriga vägen i kärva, det var en
härlig resa. Hösten i Stockholm. 26 Oktober kom schweiziskan Ida Häuptli som Bonne till
Rolf de Mars. Julen firade alla hos oss.

1893

Vintern i staden, Irma på bader. 27 Mars voro jag och Walther trängna att resa till Schweiz,
emedan hans mor var så sjuk; hon dog 18 Maj. Vi stannade där från 29 Mars - 7 Maj togo Walther
systerdotter Thilda med oss till Sverige där hon stannade öfver sommaren. Under hemresan
uppehöll vi oss några dagar i München för att träffa Irma och fröken Wse, som voro hos Hohenster i
Ottershausen. Sedan några dagar till Teplitz för att besöka Furber lant Skallroyls och återkommo
26 Maj. Så snart vi kommo hem, skulde vi på egen bekostnad lägga in elektrisk belysning i vår
och min mors stadsvåningar. För att icke behöfva borra igenom golvet i ett hörnshäp i min mors våning lades
ledningen utanpå väggen in på gården, ty då för tiden var det icke så roga huru ledningarna
lades in. En dag kom ingenjören, som ledde arbetet, och meddelade Walther att grosshandlaren
Sörensen, som ägde huset, förklarade, att vi strax skulde ta bort den lilla hvita järnskenkkan, som
satt på väggen. Vi skickade ingenjören till Sörensen, men han var oövertygad, han ville icke se den
fula blocken på gårdsväggen. Nu var ingenting annat att göra än att taga bort allting och låta
ledningen gå genom golvet i hörnshäpet. Vid allt detta berättade jag till Walther:

"Jag tycker verkligen, att vi kunna bestå oss ett eget hus där vi bo allena och slippa sådant här bråk".
Walter näppade på kesten, först ville han köpa Polinderska huset, Södra Blasieholmens 4, men fick
ske lif att fru Ladias var så obekväm. Vi sökte en tomt för att själva bygga och så blef den lilla oskyldiga
porcelänslockan orsaken till Hallingsteds husets tillkomst. Nu blef det lif och lust i mig. Professor
L. G. Olsson hämtades och han hjälpte oss vid valet af tomt. När detta var gjort, reste vi till
Gusne och bodde i lilla villan nästan hela sommaren, medan vi stöppade och kläddes öfver alla
möblerna och sydde gardinerna samt möblerade, det var ett dukigt arbete. Slutligen i slutet
af augusti kunde vi flytta in. Emma firade sin förförling där med Lejtnant Wilhelm von Geijer.
Så snart själva villan var färdig reste Byggmästaren Widell och Verkstätsaren Petersson till
Hörsbom för att börja med vårt stadshus. Vi själva stannade vid Gusne till in i Oktober.
3 September reste jag med Emma, Wilhelm von Geijer och Hilma Halling till Upsala universitets
400-års minne. Fröken Ulse skulle följa med, men tog sjuk i rödsot. Sedan vi kommit
till staden, återvände Hilma till Schweiz. Min mor flyttade på hösten till Rönnebygatan 2. Julen
firade alla hos oss. Björkbyen öfverlämnade vi till de Marés och de bodde där flera somrar.

1894

Vintern i staden, under denna tid kom Professor Olsson med fasadritningarna till huset, hvilka
vi godkände. Jag hade mycket att göra, ty jag fick afren tänka på Emmas äktenskap. 14 Mars-22 Maj
reste jag med Walter, fröken Ulse, min mor och fröken Blum (Emma stannade hemma och bodde
hos de Marés), genom norra Italien, Riviera och åter öfver Schweiz, här skildes vi från min mor och
fröken Blum, se fröken Ulses reseanteckningar. Så snart vi kommo hem hade vi fullt upp att göra med
Emmas bröllop med Lejtnant Wilhelm von Geijer, som firades den 12 Juni. Festsåll förrättades i tyska St. Gertruds
kyrkan af kyrkoherde Paul Kaiser. Strax efter bröllopet reste jag med Walter och fröken Ulse samt min

mor och fröken Plauen till Lyons. Hösten i staden. Julen firade alla hos oss.

1895

Vintern i staden. Skulle resa till Egypten med Walther och fröken Ulse, men så sjuknade först Walther i mässlingen, som han vidan haft en gång för och därpå jag, som aldrig haft den, blef mycket sjuk, äfven Irma sjuknade hos oss. 18 Mars - 5 Juni reste jag, med Walther och fröken Ulse samt min mor, fröken Plauen var så gammal och bråkig att Walther inte mera ville ha henne med sig resor, genom Spanien, Portugal, Marokko och åter öfver Paris och Schweiz, se fröken Ulses resanteckningar. Sommaren vid Lyons. Julen firade alla hos oss, äfven Geyers från Helsingborg, de bodde i ett Pensionat. Jag målades på hösten af Professor Julius Krönberg.

1896

Vintern i staden. Geyers voro hela Januari här fingo en liten flicka sonja som dog efter några veckor. Irma mycket sjuk i äggvätska. I Januari började jag och fröken Ulse att gymnastisera hemma och vi hade en fröken Ida Westman som gymnast. Nu börjades det med inredningen af huset. Jag var hela dagarna på platsen och följde Professor Olsson, som hvarje onsdag och lördag vid en bestämd tid kom för att se vad som blifvit gjort och vad som skulle göras. Snart kom jag underfund med att byggnästaren mest satt på kafferna och att verkstäten var den ledande.

Då bad jag Walther att afskeda den förstnämnde, men han och Olsson protesterade: "Det går aldrig för grefinnan att reda sig endast med Mattson", men till slut fick jag min vilja igenom och det gick briljant. Rätt ofta voro Olsson och jag af olika mening, ofta fick jag ge efter, men ofta fick jag rätt, och nog får jag tillstå, att jag på ett chynsligt sätt pröfvade Professor Olssons tålamod, han som är en förvånligt hygglig och medgörlig herre. När huset var färdigt och allt var till allmän belåtenhet, kom han så snällt till mig och sade: "Tack för alla smäraker grefinnan drifvit igenom, jag ser nu att de spela en större roll än hvad man brukat tänka sig". För öfrigt kan man nog säga att huset Hamngatan 4 är det bästa han skapat. 15 Mars - 6 Juni reste jag med Walther och fröken Ulse genom Grekland, Makedonien, Serbien och åter öfver Schweiz, se fröken Ulses reseanteckning. Sommaren vid Gussie. Høsten flyttade vi till Grand Hotell, Södra Blasieholmen 2, där vi hyrde andra våningen i Bolinderstra huset och hade eget husbäll. Jag var hela dagarna i huset vid Hamngatan. Walther blef invärd i Riksdagen, jag grät och suckade som ett barn, ty nu var det för gär slut med alla härliga värresor. Julen firade alla hos oss, jag hade influensa så att jag knappt kunde vara uppe julafton. Fröken Westman har gymnastiserat mig och fröken Ulse hela vintern.

1897

Hela vintern voro vi i staden, från September - Maj gymnastik, jag var hela dagarna i bygget dessemellan band jag mina gamla glasögon, som skulle hänga i huset. Walther i Riksdagen. 18 Maj - 27 Juni reste jag med Walther och fröken Ulse i Tyskland och Schweiz (St. Moritz och Davos). Sommaren vid Lüne med min mor och fröken Plaus. Høsten i staden, flyttade från Bolinderstra huset in i Grand Hotell där vi hade några rum för hela vintern. Karl Genetfolk flyttade till Hamngatan 4. Hela sommaren utställningen och 22 September Juldrumsfestligheterna med stort lyrokarri. Julen firade alla hos oss i hotellet. Geyers flyttade på høsten till Hockholm emedan Wilhelm blifvit tillkommande

1898

Vintern i staden. Walther i Ribsdagen. Gymnastik från September - Maj. Bodde på Grand Hotel, jag var alla dagar i bygget. I Januari flyttade de Meares till Berlin, 16 Maj flyttade vi in i vårt nybyggda hus, som var nägorlunda färdigt. Med hvilka känslor lade jag mig i att sova första natten i vårt nya hem! Gröten till kvällen skickade Ebbs svärnors, grefvinnan Ulla von Lerkmann f. Levenhaupt oss och hennes dotter, fru Antonie Rettig en tårta, som var garnerad med tomtar af marsipan. 23 Maj - 25 Juni reste jag med Walther, fröken Ullse och min mor genom Polen, Ryssland och Finland, se fröken Ullses reseanteckningar. Sommaren vid Ljusne där min mor och fröken Jlaam som vanligt voro. Hösten i staden. Julen firade alla hos oss. De Meares bodde hos oss. På hösten började Fil. Kard. Gustaf Wernmark att bekämpa samlingarna. På började vi allt efter hand att fundera på hvad det en gång skulle bli af vårt vackra hus. Walther förklarade att han icke ville att en jude eller jöbbare en gång skulle köpa det med hans vapen öfver porten. Då sade jag till honom: "Låt oss skänka huset med alla samlingarna till Stockholms stad." Denna tanke fann han vara god och våren 1899 skrefs ett testamente. Den tiden bländade jag mig icke i dessa skrifningar, men då vårt beslut allt efter hand sipprade ut bland allmänheten, fick jag höra, att stadsfullmäktige räknade på, att vårt hus skulle användas till stora fester. Som detta icke var önskemening, beslöt vi, att staten skulle öfvertaga det hela. Jag fick en gång läsa testamentet, som jag icke var nöjd med och ville åter ändra detsamma, men Walther hade inte lust därmed. Tank vare en försäljning af till Nationalmuseum donerade saker år 1914, som åfven tidningarna bländade, fick jag vara sak ändrad.

1899

Vintern i staden. Walther i riksdagen. Gymnastik från September - Mars. 27 Februari skulle vi ha stor invigningsfest i vårt hus, men jag insjuknade 24 Februari i blindtarmsinflammation, så att allt blef inställt. Jag låg sjuk till Juni, sedermera sommaren vid Gjesne, hösten i staden. Fil kand. G. Ripmark hela vintern här och fortsatte med beskrifvandet af samlingarna. För jul insjuknade jag för andra gången i blindtarmsinflammation. Julen firade alla hos oss. De Maris bodde hos oss.

1900

Vintern i staden. Walther i riksdagen. Geyers reste första dagarna i Januari till Egypten. Jag var sjuk till Juni. I Juni var Walther tillsammans med Wilhelm von Lohmann en kortare tid vid Gjesne. 16 Juni - 16 Augusti var jag med Walther och fröken Uhe till brunns- och badorten Homburg o. d. Rode och Schwoig, se fröken Uhes resanteckningar. På utresan konsulterade jag den då berömda Professor Renoers i Berlin och det var han som skickade mig till Homburg. I Schwoig skildes vi från fröken Uhe, som reste till sina släktingar. Hösten i Stockholm. Emma och Wilhelm under sommaren i Sverige. 5 November 1900 - 18 Juni 1901 reste jag med Walther och fröken Uhe genom Egypten, Sudan, Palestina, Syrien, Mindre Asien, Turkiet och öfver Schwoig åter hem. I Kapel sammanträffade vi 11 November med Geyers, som reste vidare med oss till Egypten. Till julen kommo de Maris till Kairo och voro till slutet af Januari med oss, då de återvände till Berlin. Rolf de Maré var under tiden i Stockholm hos Lohmanns.

1901

29 Mars skildes vi från Geyers i Kairo och foro med en ångbåt från Port-Said till Saffa för att till
 hast färdas från Jerusalem till Damaskus. I Jerusalem gick jag med Walther och fröken Ulls i
 tyska kyrkan där stades till skrift, det var ett högtidligt ögonblick, som man aldrig glömmes.
 27 April från Beirut på ångbåt vidare till Mindre Asien och Turkiet. I Konstantinopel
 sammanträffade min mor med oss ötföljd af kusinerna Høks dotter Ulma. Min mor återvände
 sedermera med oss öfver Schweiz och fröken Ulls reste från München till sina släktingar, se
 fröken Ulls reseanteckningar. Den 18 Juni voro vi åter i Stockholm och den härliga resan blott ett
 minne. Sommaren vid Ljusna, hösten i staden. Julen voro alla hos oss, öfver de Marés från Berlin
 och Geyers från Helsingborg. På hösten sedan vi gjort rent, började jag tanka på att mina
 smutsiga rostiga gamla vapen sågo rätt bedröfliga ut mot de fina ljusblåa klädesväggarna.
 Byggnadsmästare Skatzen, som stannade kvar i vår tjänst att utföra alla reparationer i huset Hamngatan 4
 och Walthers uthyrshus, skaffade till rengöringen af huset en snickare. När detta för året var
 gjort, behöll jag denna snickare några veckor för att rengöra vapnen. Men af dessa några
 veckor blef idet år, och denne, f. d. snickaren August Lundgren sitter ännu hos mig som N:o 1 Hand
 alla mina beträdder vid katalogernas beskrifvande. Först klarade vi vapnen, Lundgren lagade,
 brunerade och förgyllde de värsta skräpigheterna, hela dagen satt jag med dem och arbetade, så
 kommo alla kronorna och mycket annat. Vapnen togo en tid af 3 vintrar, kronorna 2 vintrar.

1902

Vintern i staden. Walther i riksdagen. Gymnastik från September - Juni. Gejers köpte Wegehölm i Skofvilstorps socken Skåne. 17 Januari var jag med fröken Ulse nere i Skåne för att se egendomen. Huset såg ruskigt, smutsigt och föga tilltalande ut. De flyttade på våren i en flygel by slottet måste byggas om. Slutet af Mars - början af April var Walthers brosödotter Irma med sin make greve Fritz von Mülinen hos oss på besök. 31 Maj - 1 Juli reste jag med Walther och fröken Ulse till Tyskland. Jag och fröken Ulse till Rothenburg an der Taube på några dagar, sammanträffade sedermera med Walther i Dresden och gjorde med honom en längre tur genom Riesengebirge, öfver Berlin och Helsingborg hem, se fröken Ulses reseanteckningar. Sommaren vid Ljusne. Slutet af Augusti på några veckor till Erismundt, i September jag med Walther och fröken Ulse några dagar på Wegehölm. Lohrmanns flyttade för Nicksens skolgårds skull på hösten till Håkholm. Julen firade alla hos. På hösten kom arbetaren Erik Eriksson för att hjälpa med vapenskrivningen och stannade till 1914, då han återvände till Dalarna.

1903

Vintern i staden. Walther i riksdagen. Gymnastik från September - Maj. På våren slutade Fil. Lic. G. Hjermann med beskrifningarna öfver samlingen och lägga hans skrifter hos oss som minne från den tiden. 20 Maj - 3 Juli reste jag med Walther och fröken Ulse till Bernau, där Walther sammanträffade med Lohrmanns och Rolf och var tillsammans med dessa medan jag med fröken Ulse och greve Fritz von Mülinen i ungefär 2 veckor genomskötte arkivet i Hallwyl. Sedan kommo alla till Hallwyl. Jag och fröken Ulse följde med dem på en liten tur genom Berner Oberland, se fröken Ulses reseanteckningar. Sommaren vid Ljusne. Hösten i staden. 22 December lämnade fröken Ida Häuptli de Mars, hon kom till dem hösten 1896 från Frankfurt.

Schweiz som brunnat åt Rolf. Hon är en ovanligt snäll människa. Några år senare gifte hon sig med en herr Frei, rektor vid en skola i Basel och hvarje gång någon af oss i familjen kommer till Basel, underlata vi aldrig att hälsa på henne. Julen alla hos oss, äfven de Maris från Berlin och Geyers från Wegeholm.

1904

Vintern i staden. Walther i riksdagen, gymnastik från September — Maj. Jag sysselsatt med samlingarna. 21 Maj — 14 Juli jag med fröken Ulse och min mor till Hallwil. Vi bodde som vanligt i Kuranstalten. Breitenberg, ett mindre slott, som för tillhör till Hallwil. Kuranstalten ligger ungefär 30 minuter till fots från slottet Hallwil. Jag med fröken Ulse, herr Schmid, Lesinger och en skrifvare. Hjälp ordnade i arkivet. Vi voro där från morgon till kväll. Alla brev från 1600 talet till våra dagar sorterade jag och fröken Ulse, ty dessa kunde vi läsa. Under mitt vistande där, lät jag bygga upp gården och alla i byn, som hade sina vinfat och annat skräp i stall och byggnader fingo taga bort dem; det var en fastig ordning, men så är det, när ingen finns på platsen, som ser efter byggnaderna. Walther var några dagar och besökte oss, men reste sedan hem. Min mor var då 86 år, men likväl ville hon resa med, fastän hon nästan hela tiden satt stilla i Breitenberg och endast några gånger kom vandrande ned till slottet, var hon bög och rusk. Resten af sommaren vid Luzern, därifrån skulle jag med Walther och fröken Ulse ha följt med länsmannen på Appenzelarexpressen till Aarau, men Walther fick utslag på kroppen och vi måste därför afstå från denna intressanta resa. Vintern i staden. Julen alla hos oss äfven de Maris och Geyers. I Maj flyttade Geyers till Wegeholm, då slottet var färdigrepareradt.

1905

Vintern i staden. Walther sista året i riksdagen. Gymnastik från September — Maj. Jag sysselsatt med samlingarna. 11 Maj — 25 Juli jag med fröken Ulse åter till Schweiz för att tillsammans med herr Schmid, Lesinger och skrifvaren Hänggärtner afsluta ordnandet af arkivet i Hallwil och öfverförandet af detsamma till Stadsbiblioteket i Bern, där det till vidare skulle förvaras. Walther var några dagar hos oss medan vi arbetade. Det var ett mycket knogigt arbete, som jag och fröken Ulse hade bakom oss, resa bort på en dag kunde jag aldrig, emedan jag ville att herrarna skulle arbeta intensivt och vara på platsen måndagsmorgon, så att jag så fort som möjligt fick resa hem. När vi äntligen fingo lämna Brestenberg var jag så led på detta ställe att jag sade: "Aldrig stannar jag här mera för en längre tid". Men för detta uttrycket fick jag bittert sota, ty 5 år senare var det jag, som fick sitta där ytterligare 3 år efter hvarandra och hvad fick jag icke upplefva under den tiden! Sommaren vid Gjene. Rolf de Marc hos oss och gick i skolan i Hockholm bortade hela hösten och sjuknade kort före jul mycket svårt i mässlingen. Men, som höll på att skiljas från Henrik, var i Berlin.

1906

Vintern i staden. Gymnastik från September till Mars. Jag sysselsatt med mina samlingar. 1 Mars flyttade Rolf till sin far, som då hade fått sin våning i ordning. Ellen i Berlin med sin jungfru, där hon tog lektioner i målning. Skildes från sin man, skilsmässan var då i full gång. Jag kan icke säga, hvad detta förorsakat oss mycket sorg, ty Henrik de Marc har alltid varit en god och älskvärd svärson, som vi naturligtvis fortsätta att umgås med. 3 Mars — 10 Juni reste jag med Walther och fröken Ulse öfver Rom, Neapel till Sicilien samt åter genom Dalmatien Montenegro, norra Italien och Schweiz, se fröken Ulses reseanteckningar. I Schweiz uppehöll vi oss

från 20 Maj — 10 Juni i Brestenberg, där jag och fröken Ulse för herr Schmidts väkning genomskötte kyrkoböckerna i byn Seengen, angående ätten Hallwil. Herr F. O. Schmid hade nämligen sommaren 1905 då Hallwilpapparen blifvit skickade till Bern börjat samla allt hvad han kunde få tag på, som angick familjen. Sommaren vid Gjuene. September några veckor i Grand Hotell medan det gjordes rent i huset. Julen firade alla hos oss utom Ellen, som var i Berlin,

1907

Vintern i staden. Gymnastik från September — April. Då jag allt efter hand hade lussat på mig allt mera gamla saker, rådde fru Sigrid Larsson i Bukowskis konsthandel mig att taga Timmermans Vidsk. F. Folckert från Nationalmuseum att beskrifva, hvad som kommit i huset efter 1903. Hans beskrifningar ligga bland allt annat. 16 April — 5 Augusti reste jag med Walther och fröken Ulse genom Holland, Belgien, England, Skottland, Irland och åter över Paris och Schweiz, se fröken Ulses reseanteckningar. Juni gifte Ellen sig med Rolf för detta Informator Dr. Fülphaus hade tagit Doktorexamen i Berlin. Detta var en stor sorg för oss, men nu efter så många år, har jag lärt mig in, att Ellen aldrig blifvit den konstnär hon nu är, om hon förlifvit i den sammanhangen hon var som fru de Marc. För öfrigt tycks hon vara lycklig och nöjd, som hon nu har det, och då för öfrigt vi finna oss i saker. Sista åren hon och Henrik voro i Berlin, tog hon lektioner i målning och höll rätt länge på därmed. År 1910 märkte hon, att det inte ville gå riktigt framåt med målningen och då började hon på egen hand att modellera under sitt vistande i Strengnäs, där hennes man hade mycket att syssla med utställningen sommaren 1910. Nu är hon sedan många år en fulländad skulptör och detta utan att hon tagit en enda lektion. Några veckor vid Gjuene. Vintern i staden. Rolf bodde hos oss, vistades hela vintern. Julen firade alla hos oss utom Ellen.

1908

Hösten i staden. Gymnastik från September — Maj. 21 Januari reste Rolf med sin far och med fil.
Kandidaten Gustaf Riccius som informator till St. Moritz. Hvilket besvär jag hade innan jag fick
hemskt att förstå att Rolf hade angripna lungor, hvarje kväll hade han mera och mindre feber
och hela dagarna hackkoste. Jag var med honom hos doktor Carl Bertil Bihre, var då skickligaste
lungläkare, han påstod att det inte var så farligt med lungorna, sedermera fick jag afven höra
att han sagt åt flera personer "Pojken är lat och vill inte läsa och gumman är svag för honom."
Jo, det är ena skona läkare man har ibland, men Gud ska lof alla vi är inte så. Februari kom
fröken Karin Blomberg, för att rita märkena på silfret, dessa blefvo senare kasserade. 6 Maj —
1 Juli reste jag med Walther och fröken Wse genom Schweiz, Österrike, Ungern och Tyskland.
I Montreux sammantröffade vi med Rolf och Riccius som kommo från St. Moritz. Hemskt hade
lämnadt dem tidigare; sedermera följde de båda ynglingarna med oss ända till Stockholm.
I Chemnitz voro vi afven på Carl Kallroys yngste sons följande döp. Sommaren några veckor
vid Gussne, sedermera öfver Höarna, Sällfors, Dalarna, Göteborg, Hageholm och Fossnäs vid Flen, som
är min kusins hem till Stockholm. Hösten i staden. 1 November reste jag med Walther ännu en
gång till Skåne för att se på egendomen Hildeberg vid Landskrona, ty April 1909 skulle Wilhelm von
Liebermann öfvertaga styrelsen af Gussne och vi skaffa oss ett annat sommarställe. Jag bad att få
komma till Skåne vid kusten, ty vi äro gamla och resa inte mera så mycket omkring. "Hittid
kommer någon till oss, när vi kunna bjuda på s.k. hafsluft och bad. Däremot uppe i
Södermanland skulle vi aldrig få se en lefvande varelses hos oss, ty hvem vill resa till gammalt folk
så långt, som ingenting har att bjuda på". Inneertid köpte Walther egendomen, som ligger fortfarande
och så hafva vi Geyers på Hageholm, dit vi med bil kunna komma på 1 timme. Rolf på hösten till
Landskrona där han var tvungen att stanna 1½ år, ty båda lungorna voro angripna. Den gången var
det allt bra att gumman dref igenom sin vilja trots doktor Bihre, ty annars hade det nog varit
för sent med Rolfs lungor. Julen firade Lieberman, Geyers och min mor hos oss.

1909

Vintern i staden. Gymnastik från September — Maj. I Januari var jag några dagar på Hildesborg med Walter
fröken Ulse och byggmästare Mattson, ty vi voro tvungna att ändra allt inomhus och detta skulle
Mattson göra under vinterns lopp. I Januari skulle fröken Elisabeth Roos af Hjelmsäter börja skriva
Uppmärks och Folkeerts beskrifningar på skrivmaskin, men innan hon började därmed, tog jag fram
beskrifningen på en hjälm och fann, att den icke var riktigt beskrifven af. Folkeert. Jag tog
fram flera och det var likadant, en del af herrarnas beskrifningar ligga kvar som minne. Jag
ropade på Sundgren, han medgaf allt, då sade jag; "Sundgren, vi två äro tvungna att göra om
detta"; det kan jag icke" svarade han. Men jag förklarade, att det skulle gå. "Tag bit papper
och blyertsenna, jag skriver och Sundgren dikterar, som känner till alla benämningar på
vapnen" sade jag. Motsträfvigt gick han efter papper och penna, försäkrande att det var omöjligt
men jag förklarade: "Bara dumt prat, det skall gå". Till hösten höll vi på på detta sätt; sedermera
skref Sundgren själf, ty jag fick annat att göra. Oförmånliga episod glömmes jag aldrig, då
Sundgren satt mitt emot mig vid långa arbetsbordet i gästrummet N:3 och jag fick klart för
mig att herrarnas beskrifningar voro omöjliga samt att jag var tvungen att börja på nytt.
Hvad jag kände vid detta tillfälle kan jag icke beskrifva. Sedan dess hafva många ändringar
och förbättringar företagits och när katalogen blir färdig, det är en fråga, som jag nästan dagligen gör
mig. I November kom fröken Signe Berglöf för att hjälpa med beskrifningarna. 5 Februari reste
Rolf för hufvudena till Schatzalp, som ligger ofrånför Davos och mycket högre än detta. 15 april dog min mor.
I början af Maj skickade vi postkar från Helsingborg och husan stanna till Ljusne för att därifrån hämta
müllerna och en del andra saker, som skulle till Hildesborg, en del stannade kvar på platsen. Jag hade
naturligtvis mycket att göra och förklarade att en gång till ville jag husehusen bygga eller flytta, ty jag hade fått
nog af den sorten. Fastän vi behöfde nästan hela sommaren, innan vi blevo riktigt färdiga, hade vi huset fullt
af främmande. Carl Hallwyl med maka som och jungfru 3-4 veckor samt herr F.O. Schmidt, i September mester
Albertina von Voigts-Rhetz med sönerna f. d. Öfverste William von Voigts-Rhetz, dennes maka och 3 döttrar samt
sonen f. d. Tyska Ministern Albrecht von Voigts-Rhetz. William och hans maka Marie, född von
Hofmeyer, återvände till Tyskland, däremot fortenatte de öfriga till Stockholm, ty flickorna skulle närvara vid
Carola von Uckermans bröllop med hertig Axel Wachtmeister 8 Oktober; dagen före bröllopet hade vi stor bal.

Julen reste vi till Gjöres på Hegerholm där vi voro tillsammans med Henrik och Rolf de Nares den senare
direkt hemkommen från Schatzalp samt Mikhalms bror Gustaf och syster Palmona (Palla) änka efter
Kammarherre Collet i Danmark. 9 Februari dog Fröken Carolina Blauw i Södertälje.

1910

Vintern i staden. Gymnastiska från September — April. I Januari kom fru Agnes Carlsson
för att skriva på maskin ty fröken Roos måste sluta på varen 1909 emedan hon blev sjuk
9 Januari återkom Rolf från Schatzalp i Schweiz och reste 23 Januari med sin far till Indien, de
återkommo i Maj samma år. 21 April — 25 Maj reste jag med Walther och fröken Uhsen
genom Tyskland och Schweiz till Florenz och borta, se fröken Ida Uhses reseanteckningar. Under
vårt vistande i Schweiz voro vi äfven en dag med Herr F.O. Schmid i Hallwil, och då beslöts
att ett kanalerna skulle rensas och grävas ut. Sommaren på Hildesborg, Mülliners, kusin
William von Voigts-Rhetz med hustru och son samt Hilda von Hallwyl med sin man Conrad von
Lorber från Schweiz voro borta. I midten af Augusti kom äfven operasångaren och fotografen Herr
Gustaf Sjöberg med hustru och sonen Holger från Engelholm, där de tillbragt sommaremnaderna.
Under en promenad på höjden längs stranden vid Hildesborg, berättade jag för Herr Sjöberg, att vi skulle
rensa och gräva upp de gamla kanalerna vid Hallwil. Då bad han mig med sitt lifliga lyro att
för all del taga en svensk arkolog, ty svenskar och danskar voro de skickligaste att gräva, själv hade jag
då för tiden ingen aning om hvad gräva ville säga och tyckte att Herr Sjöberg hade allt för mycket vikt
vid denna sak. Vi satte oss på den andra bänken på strandpromenaden och sutto där länge, medan Herr
Sjöberg hela tiden pratade och pratade i mig vikt af denna gräfning. Till slut sade jag: Nå låt det då bli
en svensk, men hvarefrån skall jag få honom? Då svarade Herr Sjöberg: Jag tror, att jag kan hjälpa
professorn. En fotografi togs af Rolf de Nare som var med på promenaden, just då Herr Sjöberg

re der man
änka efter
som bäst höll på med att övertala mig. (Se fotografier fr. LXV) När jag nu efter så många år ser på
den kan jag bara säga: "hur underbara äro icke odets vägar ibland". Herr Professor Lithberg haft
nytta af mig, så har jag haft det i lika stor mån af honom, ty hvad hade det blifvit af
gräfningsarna och Stollens restaurering utan hans hjälp och hvad hade det blifvit af hans begäring
om inte Wilhelmina von Hallroyd hjälpt honom? Jag vet nämligen en ung man, som jag för
flera år sedan lärde känna på Gotland, då jag var där en sommar för att hvilat mig. Han
visade sig då vara mycket skicklig som arkeolog och har sedan gjort flera större utgräfningsar.
Under årens lopp har jag förtroligt honom ur sikt och förest för några dagar sedan, då jag på
några timmar besökte Lund, hvem träffade jag där om icke honom. Han berättade mig
då, att han sedan 15 Augusti 1908 var Amanuens vid Kulturhistoriska Museet. Jag skoll
skrifva till honom och fråga om han själf kan få ledigt att resa och i annat fall skaffa någon
annan. Efter en vecka skickade Herr Sjöberg mig hans svar, hvareti han skref, att han själf gärna
skulle vilja göra utgräfningsarna, men det berodde naturligtvis på Intendenten Fil. Doktor F. Karlén.
Efter några dagar kom åter ett bref att Intendenten Karlén tillät honom antaga arbetet. Då
frågade mina förhandlingar per telefon med Intendenten Karlén. Hans villkor voro, att jag skulle
betala Museet för att anställa en annan person, som skötte Amanuens Lithbergs plats under
hans frånvaro, och att Lithberg en viss aflöning pr. månad samt fri resa och allt fört på platsen.
Som det var jag som bestämde att en svensk skulle leda arbetet stog jag mig också att betala allt,
hvad som angick honom ur egen kassa och så har det förtifvit. Jag upplystes öfren om, att han
förest den 16 September kunde infinna sig i Brestenberg (Senare fick jag veta att han var i farten med
att taga Fil. Kandidaten i Lund) och att jag skulle lämna hans aflöning till Intendenten Karlén.
Förmodligen ville Intendenten Karlén förvara denna anhållan, ty han tillade: "Emedan han är opraktisk
med sina pengar." Då frågade jag: Är han också opraktisk i arbetet, men fick till svar: "Nej, visst
inte". Vid samma tid erhöll jag några rader från Herr Sjöberg, hvareti han bara ville upplysa
mig om, att den unge mannen, som skulle gräfra tyckte om att taga sig ett glas i gladt sällskap,
men att han aldrig gjorde det annars. Allt detta var mig likgiltigt, ty jag tänkte: "Äro bara
utgräfningsarna väl färdiga, har jag ingenting mera med honom att göra". Helt hade jag haft
lust att låta honom bo i värdehuset i byn Leengen i stället för i Brestenberg där vi och Herr Schmidt

residerade, men vid närmare eftertanke tyckte jag ändå, att det sett bra ovanligt ut. Fröken Ullse och jag lämnade Hildesborg den 14 September och kommo till Brestenberg den 16de. Han kom lördagen den 17de September förm. kl 10, 23 och arbetet började måndagen den 19 September. Jag med Ullse reste från Hildesborg, så att vi kommo en dag före honom till Hallwils. Jag var riktigt nyfiken att se den man, som jag skulle få att göra tyd. Jag ser annars som om det skulle vara i går. När han öppnade dörren till Läsesalongen i Brestenberg och framför Ullse och mig stod liggande en lång smukt ung man med ljus hår, ett par kloka gråttå ögon, en hy som om han haft smittkoppsorna och två framtänder borta i öfverkäken. Första intrycket var att jag hade en intelligent sympatisk människa framför mig, annars visste jag ju ingenting om honom än hvad Göberg skrifvit. Af telefonsamtal med Karlén visste jag att hans namn var Litzberg och när han började tala trodde jag han var finna, men efter några dagar berättade han att han var Gottländare. Efter en vecka fick jag af en händelse se ett bref till honom hvarpå det stod Litzberg. Jag frågade honom strax hvarföre han ikke sagt att hans namn var Litzberg och ikke Litzberg. Då fick jag bara skrottande svar: Jag tyckte det var det samma. Längre fram frågade jag hvad tänderna tagit vägen och fick till svar att någon slagit ut dem på honom i Kopsala. Jag förmodar vid något studentlagsmål. Då han blef professor lät han ädligt igen sätta in två nya tänder, han tyckte väl, att det ikke gick an att vara tandlös när han skulle hålla föreläsningar. Samma dag han kom, gjordes en promenad till slottet och på måndagen började han att arbeta. Efter några dagar kom han fram till mig och frågade, om han fick förklara för mig huru han tänkte gräfv. Jag blef något förvånad, men svarade: Ja, mycket gärna, hvarpå han på ett gammalt omslags-papper, som laget kring ett paket ritade upp en plan. Han visade att han tänkte gräfv så och ikke så och huru han trodde att allt skulle se ut när gräfvningarna en gång voro afslutade. Han höll på minnet en timme. Med hvilka känslor af förvåning stod jag ej och hörde på ty en hel ny värld öppnade sig för mig. Jag, som aldrig förr kommit i beröring med en vetenskapsman, som funnit det förenligt med hans stora värdighet att nedlata sig förklara något eller intåta sig i en diskussion med en kvinna, en mindre med en gammal bekant gammal, var fullen som från skyarna; hade jag varit ett enkelt vanligt fruntimmer, hade det kanske ikke varit så förvånansvärt. Sedan fick jag dagligen utstå att de där höra längre och kortare föredrag om arkæologi och mycket annat lärt, därigenom

kunde jag följa med gräfningsarna, och hvarje smärre, som kom ur jorden, fick betydelse. Om
kvällarna vid lampan sötto Ullse, jag, Lithberg och Schmidt, och då talades det alltid om arkeologi,
byggnader, folkraser och dylikt. Aldrig visade han någon stålighet, när jag bombarderade
honom med en massa ofta kanske ganska dumma frågor. Några dagar efter hans ankomst
öfvertäckade jag till honom hvad jag beräknat att mat och logis skulle kosta samt en mindre
summa för tvätt, drickspengar och en liten söndagsresa. Då han fick dessa pengar, såg jag hur
han nervöst gick ett par gånger af och an i rummet; jag såg på honom och tänkte "Du är
icke van att ha pengar i dina händer." Vid våra dagliga gemensamma måltider var det jag,
som naturligtvis, så länge jag var där, bestod Borderna till lunch och middag. Då gjorde Ullse och
jag den observationen, att när Lithberg druckit ett glas, hade Schmidt hållit i sig tre glas. Jag tänkte då,
"rödrin är för svagt för honom, han tatar nog något mera rafflande komma upp på sitt rum."
Då jag om tisdagarna såg på hans räkning, som han själf skulle betala och som jag öfopen på kontoret,
där öfver min räkning såg och det jag ofta gick för telefonerings skull, såg jag till min förvåning
att ingenting stod på den. Jag förstod då, att spriten icke var ett behof, men att han icke kunde
hålla måttan, när han kom i ett gladt sällskap och detta saknades nog icke hvarken i Uppsala eller
Lund. Sista måndagen vi voro i Brestenberg fingo vi se Lithberg i en ny grå kostym i stället för
den vanliga luggslitna blå. Vi ropade strax: "Hurså fin! Doktern är i dag." Då svarade han: "Den har jag
köpt i Zürich af de sparade res och pensionspengarna." På hemkomsten, trakterade Geyer och Rolf mig
med allt möjligt från Lund om honom såsom att han var ovanligt begåfvad, men en riktig festprins.
Hela sist året hade han dock icke rört någon spirit och alla undrade öfver orsaken, jag teg, förvara
honom, ville jag inte, ty det hade inte tjänat till något. Än därpå berättade jag för honom hvad
Geyer och Rolf sagt, och frågade tillika hvarför han då afstod från rumlandet, hvarpå han svarade:
"Inte kunde jag vara ute och supa om nätterna, när jag läste på kandidaten." Den, som fick honom
att äntligen taga kandidaten var nog Svarande Fil. Dr. Arkivarium vid Stadsarkivet i Lund, Lauritz
Weibull, ty där var han som barn i huset. Senare berättade Lithberg skrattande för mig att Docenten i
Arkeologi i Uppsala Knut Hjerpe, som var god vän till Weibull, testamentariskt honom till Weibull; Hjerpe måste
ha sett, hvad den då unge Lithberg dugde till, ty i sitt testamente hade han uttryckt den önskan, att Lithberg
skulle afsluta hans arbeten. Till början af December stannade Lithberg och Schmidt i Hallwyl, under tiden

skref han några bref till mig, i hvilka han redogjorde för grafningarnas framåtskridande. Dessa bref samt alla öfriga från honom ligga förvarade i huset Hamngatan 4 där öfver den först omnämnda ritningen af slottsanläggningen funnit sin plats, jag fann den nämligen i en vrå i ett skåp då vi sista gången 1912 voro i Hallwils och jag var sysselsatt med att packa in alla Lithbergs ritningar. Ullse och jag voro tröttna efter fyra veckor att i ett streck återvända hem, jag var glad att återse Walthers, som gått så länge allena omkring på Hildesborg. Några timmar efter vår hemkomst för jag i bilen till Lund och gjorde upp med Karin, betalade min skuld och försäkrade mig om Lithberg till påföljande april. Några dagar efter vår hemkomst flyttade vi till Stockholm och vi fortsatte då med våra kataloger. Julen reste vi som året förut till Geyers, där vi voro tillsammans med Henrik och Rolf samt Wilhelms bror Gustaf och syster Palmona (Palla) Collet. Under Julveckan reste Ullse och jag på några timmar till Lund, dit Karin inbjöd mig för att se på en grafning, som Lithberg höll på med.

1911

Vintern i staden. September - Maj gymnastik som vanligt, middagsbjudningar, teater och om söndagarna barn och barnbarn hos oss. Rolf är skåne för att lära sig landbruket, jag med mitt folk sysselsatta med samlingarna. Under vintern hörde jag ingenting af Lithberg, men i april reste han till Hallwils och i Maj reste jag, Walthers och Ullse; då vi kommo dit, var allt i full gång. Walthers stannade några dagar hos oss och reste sedermera till Kiesseldstattersjön, där han tillbragte flera veckor tillsammans med Ekermans, innan han återvände till Hildesborg och där sedermera barn och barnbarn besökte honom en längre tid. Ti däremot stannade till mitten af Augusti och reste med Lithberg öfver München där vi skulle se på reliefer, som Professor Becker modellerat. Om 1911 års vistande i Hallwils skulle jag kunna skrifa många många sidor. Hvad jag under den tiden fick genomgå öfverskrider allt hvad en 66-åring kan tåla, men så blef jag också sjuk 14 dagar sedan jag väl kommit hem och låg 8 dagar till sängs.

Allt detta hade jag Schmid att tacka för. Han, som kom som en liten obetydlig man för att hjälpa med
med verktygen, kunde naturligtvis som så många andra inte tåla framgången. Han hade väl
från början, då det var tal om kanalernas utgräfnings tänkt sig att en gång få skryta med att öfen
ha lejt utgräfningsarna och när han märkte, att detta gick om inte, hade han inga gränser för sitt
uppträdande mot Lithberg. Jag satt som mellan två eldar. Han antog en allt mera högdragen
ton mot honom. Om Lithberg bad honom om något, så sade han antingen nej eller lät honom
förstå, att han var den, som befälde. Men vi voro tyvärr tvungna att ha för honom, ty han som Schweizare
skaffade arbetarna och allt hvad Lithberg behöfde. En dag sade Lithberg till mig: "Så här kan det inte
gå, och som greppinnan behöfver Schmid för Skallwilhandlingarnas skull bättre än mig, är det bäst
att jag skuter." Men då svarade jag: "Det fattas bara, att Schmid skall få sin vilja fram och få doktor
att resa, nej det går inte an." Så gick det några dagar, då blef det bråk om några stenor, som skulle
smuras in. Jag hörde striden från ett fönster, Schmid kom och beklagade sig, Lithberg sade ingenting.
Dagen efter talade jag med Lithberg och bad honom för min skull ha tålmod. Han svarade: "Det
är så bittert, då man har rätt, jag lofar ingenting, men skall försöka." Sommaren gick och Lithberg
höll sitt löfte, fastän Schmid nästan blef ännu värre emot honom. Så ofta han kunde, försökte han
sara och förödmjuka honom. Då lofvade jag inom mig själv att hvad Lithberg gjort för mig
skulle jag i min mån försöka att återgälda en gång i framtiden. När vi allt efter hand blefvo
närmare bekanta, började vi hvarje vecka från Söndagen till Måndagen göra utflykter tillsammans.
Jag ville inte föreställa honom att följa oss gamla på våra små turer, men lördag berättade jag, att vi
skulle fara till Basel, då förklarade han, att öfen han tänkte resa dit. Efter mycket hit och dit för
vi tillsammans, när vi kommo till Basel, ville han följa med oss. Då vi skulle in i stora kyrkan
var den stängd, emedan där skulle bli stor konsert samma afton. Nu började fröken Ulse och han
att tala om, huru roligt det skulle vara, att få höra konserten. Jag skrattade och sade ifrån för mig
om Doktor (vi kallade honom alltid så) kan skaffa biljetter? Så stannade vi och hörde en härlig
konsert, återvände med ett aftontag till Staron, ligger där på Hotellet öfver natten utan allt till och med
utan tråk, tandborste och kam. Denna resa behagade oss så, att vi tag, hvarje följande vecka,
sja som fåglar, gifva oss ästad på någon vacker utflykt. Den lille fröken tog bara en trälbit, två
tandborstar och en fickkam med sig i sin klädningssäck ut oss båda. Jag, som känner hela Schweiz

bestående alltid hvart vi skulle taga vägen. För mig var det ju mycket bekämt, ty Lithberg
öfvertog besväret med biljetter, vagnar och allt annat. Under vårt vistande det året i Schweiz beslut
jag, att han skulle taga sin Doktorsexamen, om jag också skulle få arbeta på den saken aldrig så
mycket. Ofta talade jag med honom därom, men fick aldrig något riktigt svar. För öfrigt var
han ibland som ett stort barn, han fick också rätt ofta höra det, då bara skrattade han eller
drog på minnen. Under dessa månader voro vi inte alltid idel vänner, ty fastän jag ingenting
sade, tyckte jag ibland att han låg för mycket i gräset och gaf katten i gräfningarna. Jag förstod
då inte att en karl inte förmår gno på som en kvinna gör. Utom all förargelse jag hade
under gräfningarna måste jag hela dagen arbeta; vi kunde nämligen icke i trakten finna någon
sittigt pålitlig person som vi kunde anförtro att sortera de uppgräfda föremålen, ty Lithberg ville,
att hvarje förband fick sitt rätta nummer. Det blef nämligen så ordnadt, att så snart en vagn blef
uppkörd så kastades jorden i ett säll och leran samt jorden afspolades och hvad som blef öfver så des
nur till slottet, där jag låg på knä på bara golvet i ett rum och sorterade föremålen från de hundra
årtals gamla slenniga benen; så följde två lappar med af hvilka jag hade en på föremålen och
en på benen. På så vis förflöt hela dagen för mig under 38-40 graders värme i rummet, ika underligt
om jag blef sjuk, när jag kom hem. Bland allt annat, som den tiden afhandlades oss emellan, var
det huset i staden. Han gillade fullkomligt min tanke därom. Vid ett af dessa tillfällen bad jag honom
öfvertaga ledningen af det hela, hvilket han också lofde. Till följd häraf kom han flera gånger under
hösten till Hildesborg. Under vintern 1911-1912 kom han ifrån några söndagar till Stockholm, där han inte
varit, sedan han 1908 reste som amanuens till Lund. Vid hankommen till Hildesborg i mitten af
Augusti, blef jag sista veckan i Augusti sjuk och låg nära en vecka till sängs i yrsel. All
förargelse och allt obehag i Schweiz hade varit för mycket för en 67-årig gammal, nervösa
slut. I mitten af September reste jag halfsjuk till Stockholm med Walthers och fröken Uhoi, ty jag
hade inbjudit Kvinnokongressen på supé, men efter en vecka återvände vi till Hildesborg. Första
dagarna i oktober flyttade vi till Stockholm. På hösten reste Rolf med sin mor till Caylon, han fortsatte
resan jorden rundt, men Ellen återvände öfver Egypten. Julen firades hos Geyers på Wegehölen.

1912

Vintern i staden. September - Maj Gymnastik. Arbetet som vanligt med katalogerna. Nu började jag inse att Lithberg inte längre kunde ligga i Lund om han skulle beskriva Stettens byggnadshistoria och bearbeta alla utgräfvda skärfor. Förfärligt insåg jag mycket väl, att skulle det bli något ordentligt af honom och jag kunna få ett ansett namn under hans arbeten, så måste han villkorligen lämna Lund. Jag föreslog honom detta, och han blef mycket glad, ty han själf önskade ingenting högre. Jag förmodar att han själf insåg att Lund inte var rätt platsen för honom. På Hef det mot våren 1912 beslutadt, att han hösten samma år skulle lämna Kulturhistoriska Museet och flytta till Stockholm.

Med några ord vill jag nämna, huru han kom till Nordiska Museet. Jag är vid detta tillfälle tvungen att gå många år tillbaka och berätta hvad jag af honom själf, hans mor och Kandidaten Almqvist inkommit. Almqvist som han blifvit skickad för att studera, slog han sig, som han själf berättat, på allt möjligt, han tenterade i gamla språk och en mängd annat, och till följd häraf blef det naturligtvis aldrig någon examen af. Till slut skickade fadern honom inga pengar mera, och han försäkrade mig att han sista året i Uppsala stit mycket ondt. Han skref små artiklar från Gotland för Nordiska Museet, och fil. Doktor Lunc Ambrosiani, som då var anställd där, uppmunttrade honom här till. Med honom kom han, naturligtvis åter i förbindelse, då han någon gång under vintern 1911-1912 var i Stockholm, och som man då sökte en amanuens till Museet, föreslog han Lithberg och man fick platsen strax. Jag satte mig i förbindelse med Ambrosiani i September, och i honom lärde jag känna en godhjärtad, men trummen människa. Han förklarade för mig, att han ansåg det vara nödvändigt, att Lithberg, utom sitt arbete, finge en fast plats. Han föreslog afven att Lithberg skulle flytta till honom, som bodde tillsammans med några andra herrar, ty hos dem skulle han få ett hem och slippa sitta på restauranger, och jag honom därför mycket tacksam. Detta bevisar huru god Ambrosiani i botten är. Således kom Lithberg i något ordnade förhållanden. Hvad som också gjort Lithberg så ontgitt inom sällskaps lifet är hans ovanligt stora musikaliska begåfning. Han har, tills han flyttade till Lund, spelat violoncell, till

och med kvartetter med Fetterquist, Operasångaren Gustaf Sjöberg försäkras öfver att han sjunger bra. Dessutom skall han, som Karlén och många andra fört, deklamera lustiga saker öfverdådigt. När man får höra allt detta, förstår man huru lätt en sådan ungdom kommar med i rummellifot. 27 Maj reste jag med fröken Wase från Hildesberg till Schweiz. I Malmö skulle vi sammanträffa med Lithberg för att göra rean tillsammans emedan jag önskade ha honom med mig, då jag skulle göra upp kontraktet med Landesmuseum i Zürich. Jag ansåg mig nämligen inte ensam kunna förhålla till 7-8 råfvar hvilket Schweizarna i allmänhet äro, men hvarken i Malmö eller Trelleborg fanns min bekant. Jag blef då ond på den opolitliga starfen, så att jag inväntas under hela öfverfärden grälade på honom och icke en gång gaf akt på att nästan alla passagerarna voro sjösjuka och stodo som en påkast kring relingen och berättades, stackars fröken Wase var också bland dem. Jag skickade strax från färjan ett trädlost telegram till honom på Hotellet i Malmö, att jag från Berlin skulle fortsätta rean till Bern. Han berättade sedemera skrattande att då han emottog telegrammet, tänkte han, nu innehåller det bara: "en sådan drömmad". Under rean i Sossnitz - Berlin hörde jag huru en konduktor gick och frågade alla resande något. Till slut kom han också till oss och frågade: "Ist hier jemand denn ein Koffert gehört, der in Lund abgestempelt worden ist." Det var således Lithbergs koffert. Nu hade sig min ilska betydligt, jag började att fundera öfver, huru det var möjligt, att kofferten, men inte han själf var med på tåget. I Berlin fortsatte vi rean och kommo andra dagen på eftermiddagen till Bern. Till min skam får jag tillstå, att jag med skadeglädje tänkte på huru unge herr skulle frakta sig till Bern utan några vidare respengar. Men då vi förste morgonen sutto nere i hotellet och drucko kaffe, hvem kommer in, om icke Lithberg. Jag blef så flat, att jag i första ögonblicket icke fick fram ett ord. Nu berättade han, huru han på 3 dje och 4 de klassen trasslat sig fram både nätter och dagar med det lilla i pengar han själf hade och knappt fått någon mint. Han förklarade också, att då han i Malmö gick ut genom ena porten och skulle in genom den andra, lät stationskarlen honom icke passera med sin biljett 1st klass. Jag skrattade åt honom och sade: "Det är bara historien", men en tid efteråt fick jag göra afbråk. En händelse satt en gång Wilhelm von Meyers bror Gustaf och beklagade sig att karlarna, som stodo vid spärren i Malmö voro sådana socialister, att när någon kom med en 1st klass biljett hindrade de denne att komma med tåget, detta hade hänt honom och flera af hans bekanta.

Från Bern reste vi direkt till Lurich för kontraktet med Landesmuseum, därifrån till Hallwil, där Lithberg gräpade upp hela gården, som var full med träkonstruktioner, hvilka äro beskrifna af honom. Dessutom skickades en hel järnvägsvagn med Laran, fullpackade med gamla utgräpda skärpor, 100000 stycken samt en del annat skräp till Stockholm. Under vårt vistande i Hallwil besökte Lusia och Wilhelm von Geyer oss samt den sistnämndes bror Gustaf von Geyer, dessa tre gjorde nämligen en tur genom Schweiz i egen bil, ty de hade tillbragt en längre tid med barnen i Wiesbaden. 25 Juli återvände vi direkt tillsammans och kommo den 26 Juli på kvällen till Malmö. Då farjen skulle lägga till i Trelleborg, sade Lithberg till mig: En så sorgfri tid som denna under gräpningarna har jag aldrig haft. Det begrep jag, ty under 1811 kommo jämt bref till honom. Jag gjorde en gång en anmärkning däröfver då fick jag till svar: "Oh, det är väslar, som jag skrifvit på, och som skola förlängas." Jag och friheren Wsse, vi oskioldens inglar, hade då ingen aning om, hvad lifet vid Universitetet i Lund gjorde med sig och kunde sålunda inte begripa, huru en karl, som ingenting har, kan vara så lättsinnig och gå i borgen. Detta sade jag också till honom, han försvarade sig med: "Det förstår professorerna inte." Jag teg, men tänkte: "Huru detta förhåller sig, skall jag nog taga reda på." Huru försäkrade mig, att innan han kom till Lund, visste han inte huru en väslar såg ut. Längre fram frågade jag flere herrar, som studerat, huru det förhöll sig med väslsystemet vid Universiteten. Jag fick af dem till svar: "Här vid Högskolan kan man undgå att skrifa under, ty det är ingen sådan sådan sammanhållning som i Uppsala och Lund. I Uppsala är det drägligt, men i Lund är det omöjligt att undgå att underskrifva, ty då blefve man så hatad, att det blefve öfvermåttigt." Så sade en gång en äldre herre till friheren Wsse och mig, att en ungdom icke förstörd, så blir han det, när han kommer till Lund. För öfrigt behöfver jag bara höra min sonson, Wilhelm von Geyer berätta, huru det gick till under den tiden han som pojke gick i skolan där. Man begriper inte att dy liket får existera i en liten småstad, där nästan bara ungdom finns. För öfrigt påstås, att många kväll kommer med sista taget en laddning dåliga kvinnor från Köpenhamn, som nästa morgon återvändes med första taget. Nog tycker jag, att Sverige kunde ha nog af sådan vara utan att behöfva rekquirera densamma från Danmark. At vår studerande ungdom i Lund vid skolor och Universitetet. Vid vår ankomst den 26te var Heltner oss till mötes i Malmö och då öfvertalade vi honom att med mig återvända den 28 Juli för att han skulle se de märkvärdiga träanläggningarna som kommit fram på hela gården under Lithbergs gräpningar. Han samtyckte men

ingrade sig dagen därpå. Jag hade dock redan telegraf beställt sofvagnsplatser i Berlin - Basel och således reste vi. När vi kommo fram, hvilka voro i Hallwil om ike familjen von Eikermann, vied dem återvände vi och voro på Hildesborg igen 2 Juli. Strax därpå reste vi till Stockholm för att se på Olympiska spelen. Vi bodde då i vårt hus och hade tjänstfolket med oss. Slutet af Juli och Augusti voro Hiltthens broersdottrar Hilde von Lerder med man och Irma von Mülinen med man, två döttrar och en son hos oss. I midten af Augusti flog det på mig, att när hela gården i Hallwil igen blef tillskottad, kunde kanske Schweizarna fatta, att de gjorde ritningarna och Lithbergs beskrifning äike voro riktiga. Jag tilltror Schweizarna allt, efter hvad jag hört känna af dem. Då satte jag mig i förbindelse med Professor Oscar Montelius och han var så älskvärd att skrifa till en tysk och en dansk vetenskapsman, hvilka med omgående reste ner med Lithberg och besågo träkonstruktionerna.

Resten af hösten var Lithberg hvarje söndag på Hildesborg och slutet af Oktober flyttade han till Stockholm för att börja tjänstgöra vid Muséet, arbeta några timmar hos oss om dagen samt öfvertaga uppsikten af katalogisierandet. Han ville, att allt skulle beskrifvas intill det minsta, så vi fingo vända på fjärdingen och börja på nytt. År 1918 förpliktade han sig att själf genomläsa hvarje beskrifning och då blef det att åter vända på fjärdingen. Nu skulle allt förkortas, ty nu hade Sundgren och fröken Berglöf öfver sitt öga. Det blef nu blott den skillnaden, att fröken Berglöf ike mera skulle kontrollera de andras arbete, utan hvar och en skickade sitt till Lithberg. En fråga gör jag mig: Kommer Lithberg att hålla sitt löfte att se igenom allt, jag tror det ej, så som jag hört känna honom, men det får väl gå, så länge det går. Hösten i staden, då började jag att skrifa mina underskrifter såsom de nu befinnas sig. Irma med barnen som vanligt några veckor hos oss. Julen hos Jagers utan Rolf, som gjorde en resa kring jorden och som de vanliga barnen samlade på Wegehalm. Till 1913 hade jag utom Sundgren arbetaren Ericsson, som då återvände till Dalarna. Jag var glad han själf lemnade platsen, ty han var bara en maskin och hade inget intresse vid arbetet. Min hustru, Emma Lindholm, hjälpte oss med att hämta upp alla föremålen som skulle beskrifvas och fick springa efter alltting, ty hon visste hvar allt fanns.

1913.

Hösten i staden. Gymnastik som vanligt. Början af vintern blef det Hyresmanskapet på Nordiska Museet, jag gick i en ständig oro att Olsson skulle uppträda hvad Lithberg dugde till. Hade han valt honom, vet jag icke, huru det hade gått med mina saker, men så blef det ingenting af. Han valde Fil. doktor Gustaf Uppmark och det var nog det bästa, ty han hade länge varit vid Museet. Kort före jul 1912 bad Lithberg mig ta en godkändning till hjälp kandidaten Bengt Claudelin, som han kände och som så väl behöfde fortjuna sitt uppehälle, han har sedan dess varit hos mig och stannar väl tills arbetet är färdigt. Han har studerat medicin, men så gjorde han för konkurs och han hade icke energi att fortsätta, och så blef det ingenting af honom. Som han är kunnig i språk och rodd af att forska efter upptäckningar på biblioteket, så hafva vi stor nytta af Kandidat Bengt Claudelin. Nu började det bli svårt för Herr Glaumann och mig att få hit Lithberg någorlunda ordentligt om kvällarna, många gånger sågo vi icke något af honom på en hel vecka, detta har varit och är ännu vår strid och jag frågar mig, "när skall mitt arbete bli färdigt?" Lika flitigt som han sköter Museet, lika tråkigt tycker han det är att arbeta här, hvilket jag i grund och botten förstår. 14 Mars aförtog Rolf de Maré Schildsborgs arrende, 3-28 Maj reste vi till Wiesbaden och Schweiz, detta var sista gången Wätther var utomlands. 28 Juni reste fröken Ulls och jag med Lithberg till Gotland och återkommo den 5 juli han var resemarskalk och vi hade mycket roligt och tröfast. Vi reste i en bil öfver hela ön och sågo så många vackra kyrkor och annat intressant. Vid detta tillfälle lärde jag också känna hans föräldrar, bildade, reela människor, som behagade oss mycket. Modern talade så upprättligt med mig om sonen. Som barn hade han varit så snäll och ordentlig, men så kom han till Uppsala, där han började sitt studentliv. Han tenterade i allt möjligt, men tog aldrig examen. Hon påstod till och med att han en tid ville bli skådespelare, men då hade hon gråtit dag och natt. Då han var i Lund, hade han icke skrifvit till dem på 3 år. Så förklarade hon, att de en gång hoppats att han som fadern skulle bli skollärare, men så kunde jag icke låta bli att dröja på sonnen. "Jag tänkte: en sådan begåfning skulle bli skollärare!" Till slut sade jag till fru Lithberg "Var säker på, att ni en gång komma att få mycket glädje af icer son." Hon gif mig till svar: "Måtte grefvinnan ha rätt, men kanske grefvinnan känner honom bättre än vi göra." Sommaren på Schildsborg, hösten i staden. Irma med barnen några veckor hos oss. På hösten började Fil. kandidat

Per Lindberg, som till Skådespelaren August Lindberg, nu Fil. licentiat, att beskrifva det europeiska
porcelinet och fortsatte därmed till våren 1915, undantagandes somrarna. Nu är han chef för
Lorenzberg's teatern i Göteborg. Januari till april höll Filkandidat Ernst Fischer på med oss om
Sedermera tog han Licentiaten och Doktorn och är nu Intendent vid Röhsska Museet i Göteborg.
Hösten till våren 1913-1915 arbetade Kandidaten Carl Erbo några timmar i veckan på våra
orientaliska mattor. Han var egentligen målare och som det påstas, håller han ännu på att
måla tapplor. Under samma tid blef det beslutat att Slottet Skallvål skulle renoveras. För att
utföra detta arbete rekommenderade Lithberg Arkitekten Anders Roland, som bor tillsammans
med honom och Fil. doktor Sune Ambrosiani, han är nu Intendent vid Byggnadsrådet och anses
för den skickligaste vi ha i att renovera gamla byggnader. Jag blef då ombedd att komma
upp på Rolands vitkonor, som han har i samma våning där de bo. Lithberg var naturligtvis
med om hela konferensen, och så snart Roland hade föreslagit något, så sade han: "Hvad tycker
du Lithberg", och till slut blef det alltid som Lithberg ville ha det. Vid detta tillfälle såg jag
snickret klart och godt hufvud han har, ty fastän Roland är den skickligaste vi ha för renovering
blef ändå Lithberg den bestämmande i allt. Vid detta tillfälle var jag också inne på Lithbergs
bada rum och såg huru han hade det. Nu började jag på fullt allvar att kära med Lithberg om
hans Licentiat och Doktorseamen, som han så gärna ville skjuta upp till kommande tider. Till
slut fick jag honom dänhän, att han skulle taga tjänstledighet 1de December. Vid tal om detta sade
Kandidat Maandelin till mig, att om han stannar i Hockholm blir det aldrig någon Doktor af, ty
det springer så många bekanta till honom, bäst vore det, om hufvudmannen kunde förmå honom att
flytta ut på landet. Som jag lofat betale allt, så kom jag öfvens med Herr Glaumann, att man på
ett fint sätt skulle föreslå honom Lättjohaden eller Nynäs, han gick godvilligt in på vårt förslag
och flyttade till Nynäs. Julen vore vi hos Geyers på Negerholmen med de vanliga.

1914

Förtur i staden. Gymnastik som vanligt och flitigt arbetat på katalogerna. Jag kände mig en längre tid ej frisk och jag tag en del af Mars och April sjuk i magen. I början af April kom Lihberg en dag till staden, då jag tag sjuk, och berättade att han varit i Uppsala och tagit Licentiaten, och att han till Maj tänkte lämna in sin Doktorafhandling. Jag kan inte säga, huru glad jag blef öfver, att han varit så flitig. Roland de Mars med sin gode vän, målaren Nils Lardel reste till Algeriet. Den 12 April dog Ulla von Eckermann. 28 Maj disputerade Lihberg till Doktor i Uppsala, och Herr Glaumann reste med mig dit. Jag hade aldrig varit med och hört en sådan disputation och därför var det mycket intressant för mig. Den 30 Maj reste jag med fröken Ullae, herr och fru Glaumann till Uppsala för att öfvervara promotionen i staden. Jag satt där och gjorde mina reflektioner öfver huru det gick till i min ungdom vid sådana tillfällen. Då för tiden var promotionen i Domkyrkan och för hvarje krans och hvarje ring bistods ett skott. På eftermiddagen var stor fest i Botaniska trädgården och på kvällen stor bal i Carolina redovins sal, i hvilken alla deltog. På morgonen dagen före festligheterna gingo studenterna och gafvo serenader åt de Jubeldoktorer, som voro närvarande, och då foljde man med som andra gatpojkar från gård till gård och hörde på sången, det var förtjusande dager. Huru är det nu? Jo, kransen på hufvudet, ringen på fingret i den rykta stulen med ett skott, ingen fest i Botaniska trädgården, men en bal i ett hotell för dem, som vilja vara med, hu så prosaiskt! Lagerkransen, som Lihberg hela dagen bär på hufvudet, klädde honom absolut inte. Vi åto sedermera en bättre middag tillsammans på stadshotellet, vid champagnen sade han enkelt: "Tack grevinnan för att jag är Doktor" vi skålade med honom och önskade honom lycka och framgång i lifvet. Med oföretagd återvände vi till Stockholm nöjda och belåtna med vår dag. I Juni reste Lihberg, Roland, Arkitektén Erién och Gustaf Olsson jun. (som till Professor Olsson) till Hallwil, de båda senare arbetade där under Roland. Herr Sjöberg var öfverledare nere och tog en massa fotografier. Lihberg var likväl baren för det hela. Så kom kriget emellan, och endast Sjöberg blef någorlunda färdig med sitt, han tog öfren en massa fotografier åt Schmid. Ritningarna af Slottet har Roland med Erién sedermera allt efter hand för sin egen bekostnad fullbordat i Stockholm. I allt lät jag Lihberg rätta, icke endast i det som rörde det nya Slottet, utan öfver den afstygvärda del, som Waltherus bror lät bygga upp, sedan han först lät riva ner den gamla, emedan det fanns några sprickor i muren. Lihberg och nästan alla de andra

oro emot mig. Men nu, sedan det åter lifligt uppbyggdtt alldeles efter gamla ritningar, som gjordes
da byggnaden refs ner, hafva herrarna medgifvit, att jag hade rätt. Den nya 1870 talets afkyrda
Gotik ligger förvarad i källaren på Hallen och där passas han bäst. Vi hela sommaren på Hildesborg
och reste minst tre gånger i veckan med bil till Malmö, för att se Baltiska utställningen och
tillika vara oss. Förlade min 70 årsdag på Hildesborg. Ulla, Ellen och Irma voro då hos oss, men inte
var det något roligt, ty hela huset var upp och nedvändt, emedan vi två dagar senare skulle lämna
Hildesborg. Vi reste då till Malmö för att se avslutningsdagen af utställningen och foro sedan direkt
därifrån till Stockholm. Irma med barnen och Mademoiselle Varnery, den senare bodde i ett
heminrätt, voro några veckor hos oss. Från 17 November till 1 Mars 1915 var Luthberg sjuk på Sofiahemmet,
där han till slut blef opererad af Prat. läkaren i kirurgi Doktor Oscar Ahlman. Jag for med
Ulla några gånger dit, men den snälle Herr Glaumann var ofta hos honom och hjälpte honom med
allt, annars vet jag inte hvem det hade gått för honom. Herrarna där han bodde och de på Musset
brydde sig inte om honom. Se är det, när en karl inte har några närmare anhöriga på platsen.
En lycka var det att denna sjukdom kom på honom hösten 1914 och inte i början af året, ty i Maj
1914 blef han Fil. doktor. Hösten i Stockholm och vi arbetade flitigt med våra kataloger. Julen voro vi
som vanligt hos Meyers på Hegelholm med de vanliga gästerna.

1915

Kontorn i staden. Gymnastik som vanligt. 2 Januari kom Karl Andersson hit som biträde vid samfundets
ordförande. Arbetade som vanligt med katalogerna. Pingstdagen den 23 Maj gjorde jag med fröken Ulla
herr och fru Glaumann samt Luthberg en utflykt i vår bil till Grönsjöholm, där vi hade mycket roligt och
tröstligt på hemvägen hjälpte bilen med oss, och det är ett under, att vi kommo med lifet från olyckan.
Kärrviken bröto fröken Ulla och jag våra högra armar och fru Glaumann handledning, men hvad var detta.

mot hvad som kunnat hända. Jag var ända vid vårt Guldbrylllop, 10 Juni så bra, att jag kunde bäras
i en stol till bordet och var uppe till klockan 11 och jag tackar Gud för nåden. Till 1 Augusti voro vi
tvungna att stanna i Stockholm för behandlingen af våra armar. Vi hade Prakt. läkare i huse.
Ovar Herman, således samma läkare som Lithberg året förr. Han är ovanligt skicklig och behaglig.
Fröken Ida Westman kom dagligen 2 gånger för att massera våra armar och hon följde sedan med oss
till Hildesborg. Som fröken Berglöf bor hos henne, så följdes de åt till oss. Helt ut reste redan i mitten
Juni till Skane och var glad när vi kommo dit. I September återvände först frökenarna och några
veckor efter dem jag med fröken Wäse. I Oktob. kom en dag Professor Thure Hellström och Doktor Ovar
Hermann uppe på gymnasiet, och då visade jag dem att det åter allt gick för sig att hänga i trappan.
Hellström och Herman voro alldeles hoppna när de fingo se mig hängande, men hur har icke också fröken
Westman arbetat med armen och jag skruvat. Nu har jag betänningen, ty jag känner ingen skillnad
på armarna. Herten var förm som vanligt med barnen, barnjungfrun Maria och Mademoiselle Forst hos oss.
Julen hos Geyers på Hageholm, men Rolf de Mars reste före Jul med artisten Nils von Daxel till Spanien
och Kanariska öarna. På hösten skulle Lithberg få 6 veckors semester de andra ären. Hefva dessa alltid
inberäknade i resor till Leipzig och hans dotterfamiljen. Men trodde vi, att han skulle komma
liten flitigare till Hamngatan 4, men däraf Hef ingenting. Han fick i stället ett reumatiskt. Till slut
frågade Herr Glaumann Doktor Ambrosianus och Arkitektén Roland, hvad det var med Lithberg. De
svarade "Han är ute och suddar, han bruka ibland få sådana rapstur, men så länge som den här gången har det icke
räckt för". En natt kom han hem och hade ingen förtryckel på sig, och han fick stanna på gatan till porten
öppnades. Vi väntade efter detta minst en vecka på honom, äntligen sade jag till Herr Glaumann. "Var
snäll och gå till honom och tala reson med honom." Herr Glaumann sade: "Nej, det vill jag icke, han borde
ha smörj för ett sådant handlingsätt." Men jag svarade: "Med hårdhuden kommer vi ingenslunda med
honom, bara med goda." Till slut gick Herr Glaumann till honom, fann honom liggande på sängen, och godtyckt
som Herr Glaumann är, fick han honom att komma till Hamngatan kvällen därpå. Lithbergs och mitt
oriental efter detta är en sak, som icke angår någon, men något sådant har aldrig mera hänt och jag tror att
vi tog honom på rätt sätt. Nu är han Professor och snart 40 år.

1916

Vintern i staden gymnastik som vanligt, arbetade som vanligt med katalogen. Lithberg och Roland reste på vintern till Schweiz för att avsluta Skottets renovering och stannade där till mitten af December. Sommaren som vanligt på Hildesborg, från 14-25 Juli gjorde jag med Matthea och fröken Uhlse en liten resa till Ljusne öfver Stockholm och tillbaka öfver Göteborg. Under vårt vistande vid Ljusne hade Harrys barn kikhostan och Matthea blef af dem smittad så att han under en längre tid var ganska sjuk och hostade hela hösten mer eller mindre. I slutet af September fick jag på en gång den känslan att jag ovillkorligen var tvungen att resa ned till Schweiz för att se hvad de gjorde. Matthea blef ond och sade, att det var en galenskap, men till slut, efter mycket hit och dit, satte jag min vilja igenom och fick min dotter Ulla som Eckerman, fröken Uhlse och kammarjungfrun John Tetterson med mig. 14 dagar voro beräknade att vi skulle stanna i Schweiz, däraf flera i Zürich för reliefernas skull och i Bern för att se släkten, men af Bernresan blef ingenting af för mig. Ulla fick fara dit allena ty jag hade så mycket i Hallwil att se på och ordna med herrarna och andra personer, att de 8 dagarna jag var där, knappt räckte till. Några dagar innan jag for, telegraferades det att jag kom, och Lithberg svarade: "Glad att fröjnskan kommer". När jag väl var där, var jag ännu gladare, ty Roland ville sluta och fortsätta året därpå, Lithberg däremot ville stanna tills allt blef färdigt. Detta var det enda riktiga, ty de behöfde, som Lithberg försäkrade minst 2-3 veckor innan arbetet var riktigt i gång och både tid och pengar gingo förlorade. Det var naturligtvis icke lika roligt att sitta i det tomma kalla Breitenberg till mitten af December som på sommaren då där var fullt med badgäster. Roland var för ofrigt som det nyckfullaste fruntimmer, kunde gå flera dagar och ingenting säga åt Lithberg och se svammel ut. Så vänt roligt hade Lithberg icke och desto mera uppskattade jag hans ärliga handlingsätt, förfrigt sparade denna resa många 1000 kr. Jag bestämde i samråd med Lithberg att ha en vistelse i Hallwil skall synas och repareras. Nu är Skottet färdigt och Roland behöfver ändast ännu en gång tillsammans med Lithberg fara dit och se huru allt hållit sig.

1917

Vintern i Stockholm. Gjennastik och arbete på katalogen som vanligt. Irma några veikor som hon brukade vara hos oss i Oktober. Rolf med Lardel till Amerika och Japan, i Japan från April-15 Maj, tillbaka öfver Ryssland. Walther reste som vanligt i slutet af Maj till Hildesborg, Fröken Ulse och jag i början af Juni. Irma med barnen, barnjungfrun Marie och fransyskan Masson 14 dagar omkring midsommaren hos oss. I augusti kommo som vanligt Doktor Skellström, denna gång med sin hustru, Operasångaren och fru Gustaf Nyberg med son samt frökenarna Westman och Berglöf, dessutom Harry och Ulla von Eckermann samt i midten af September fil Doktor Lithberg. Slutet af September till Stockholm, Irma kom med sina barn, barnjungfrun och Masson på några veikor. Julen firade Heger med Henrik och Rolf de Marc hos oss i Stockholm. 1917 skrif Lithberg en liten vägledare för besökande å Slottet Halland och lät trycka den. När Schmidt fick den, bröskade han till den grad, så att jag bad Lithberg icke släppa ut den i handeln, innan han fått sina papper färdiga, detta gjorde han också. Schmidt var i början en flitig och anspråklös människa, men med åren har han tyvärr som så många andra af hans kön icke kunnat tåla vid framgången. Han vill ha äran af allt och skryta med att han gjort allt. Med andras ord, han är i högsta grad ärelysten, och en sådan skarl trampar hänsynslöst ned allt, som kommer i hans väg.

Vintern i staden. Gymnastik och arbete med katalogerna som vanligt. Hela vintern var Rolf de
 Maré i Stockholm. En dag under Mars telefonerade Professor J. G. Olsson, som är ordförande i Nordiska
 Museums Direktion, att han ville tala vid mig angående Lithberg. Jag funderade och funderade,
 hvad det kunde vara, tills han dagen därpå kom upp till mig. Han sade strax: "Skaffa mig
 300,000 kr. till en professur vid Nordiska Museum och jag vill ha Lithberg till den platsen." Jag
 svarade: "Snälla Professorn, det kan jag ej." "Naturligtvis skall Grefvinnan försöka att få pengarna af
 Grefven" Nej, Professorn, det går aldrig, det lönar icke mödan, att jag försöker. "Således intet hopp!" Nej,
 intet alls. Därpå gick han sin väg och jag dirigt ned på kontoret, där jag berättade saken för herr
 Glaumann. Han sade bara: "Jag tycker, att Olsson själf kunde gå till Grefven och be om
 pengarna, ty spaska ut honom. Men kan ju ändå inte göra, han skall bara inte berätta att han
 först varit hos Grefvinnan." Jag sade: "Jag tycker det hela är så onödigt, ty min man ger ändå
 inga pengar." "Kan kan ju alltid försöka," svarade Herr Glaumann. "Ja, vill Herr Glaumann telefonera
 till Olsson, så var så god, ty jag har den övertygelsen att för samtliga hela Hallnyska huset inops
 till en liten quishög om Walthers ger 300,000 kr." Olsson kom, Walthers var mycket artig, men hade en
 massa, undflytta, dåliga tider o. s. v. På den punkten stod nu saken och jag ansåg den vara afgjord.
 En vecka senare gick gongongen som vanligt kl. 1 till lunchen, men ingen Walthers kom upp, något
 som förundrade oss mycket. Jag bad Eskil se ut genom fönstret, om någon satt hos honom nere
 på kontoret, hvarpå han svarade: "Ja". På blif klockan 1/2 2 telefonerade jag till kontoret och fick
 till svar, att Professor Baron De Geer från Högskolan är hos Grefven. Fröken Wier och jag
 åto lunch, och ingen Walthers kom upp. Jag gick då åter till mitt arbete och efter en stund ropade
 fröken Wier på mig: "Grefven vill tala vid Grefvinnan." Jag kom strax ned och då sade Walthers
 till mig: "De Geer har varit på kontoret hos mig och lämnat detta." Jag fick syn på en ritning på
 kalkerduk och vid närmare granskning upptäckte jag en bergskedja och på ett af bergen stod
 "monte Hallnys". Walthers hade nämligen gifvit bidrag till Spetsbergsexpeditionerna. De Geer bad
 tillika om 300,000 kr. till en professur i Arkeologi vid Högskolan. Walthers hade svarat honom:
 "I höst kunna vi vidare tala om saken." Det gjorde han bara för att komma ifrån honom. Till mig
 sade Walthers: "Efter detta är jag tvungen att göra något, men hvad skall jag göra?" Jag svarade naturligtvis:

skänka Nordiska Museet till den nya Professuren ty Uppsala har redan en professor i Triakologi och Högskolan
en Docent. Walther svarade: "Då får jag väl lof att skänka Museet pengarna". Hur underbart går det ej
till iltand här i lifet! Jag sprang strax ner på kontoret till Herr Glaumann för att berätta allt, och
båda blefvo vi så glada, så att herr Glaumann strax telefonerade till Professor Olsson att Baron De Geer
varit hos Walther och att satsningarna för hans Professur ljusnat. Längre fram på eftermiddagen då
Walther kom på kontoret, talade han med Herr Glaumann om saken. Det bestämdes då att Olsson skulle
komma på kontoret, äfven Lithberg fick order att komma. Nu började den sistnämnde att förklara att han icke var
kompetent att emottaga en sådan plats, men fick endast det svar: "Prata inga dumheter". Men man
sade: "Bara 300000 får Nordiska Museet af mig Januari 1919." Nu kom jag med den frågan "Skall
Museet bjuda på en välförhöll, räntan på kapitalet blir 16000 af detta skall något läggas af till pension.
Låt kapitalet förräntas till det fördubblats, gif sedan Professor sin lön, en 6te del lägges på kapitalet,
en 6te del för studieresor, en 6te del åt en Assistent, men då kan platsen icke besättas för än om 14 år.
Jag hade sedan långa samtal med herr Glaumann om jag med mina privata ärsinkomster redan
nu skulle kunna betala Lithberg Professorslönen, så att platsen redan 1919 skulle kunna besättas.
Han tyckte att så kunde ske. För att pensionsfonden icke efter 14 år skulle behöfva tagas från de 600000
skänkte jag 36000 kr, som äfven nu förräntas. Dessa 36000 kr. hade jag fått af Walther, ty det såldes en bit af
Ericlund, som enligt lag är min enskilda egendom, men som Walther alltid skött med största omtanke.
Ett klokt förbehåll vid gifvandet gjorde Walther, nämligen att herr Glaumann skulle sitta som revisor vid
donationens förvaltning, så att en pålitlig person skall öfvervakna, att en ny direction vid Museet icke kan
använda räntorna till annat. Sedermärka sätte Professor Olsson och Lithberg upp donationsbrevet. Samningen
att säga var det Lithberg, som sätte upp det och sedan firgo vi det till godkännande. Doktor Upmark
styrkte om alla formaliteter. Vid detta tillfälle märkte man så väl, huru Lithberg endast tänkte på
Museet och dess fördelar. En småsak vill jag bara nämna; då jag sade att 6te delen skulle användas
till resor för Professor och Assistenten, svarade han, nej, herrarinnor, det blir till slut bara nöjesresor,
det skall vara för alla museets arbetsmän, ty de behöfva så väl komma ut någon gång. Oförminskad
plan hade jag uppgjort i mitt gamla hufvud redan 2 år innan Olsson kom. Lithberg har nämligen redan
för flera år sedan sagt åt mig, då vi talade om allt möjligt, att Sverige får haf att en gång i framtiden ha
en professor i Nordiska och jämförande Folkleksforskning. Då skämtade jag med honom och sade: "Den får

Så aldrig Doktor. "Det tror jag nog" svarade han. På sommaren gick jag en gång och arbetade ut en sådan Professor under mina ensamma promenader i trädgården på Hildesborg, det var på yttersta vägen mellan kammarerna. Därför kunde jag också strax lägga fram hela planen med kapitallets förräntande, utrikes resor och assistenten. Jag gör en ofta upps sådana luftslott på mina ensamma promenader; hvem kunde tro att detta skulle gå i fullbordan och till på köpet så snart. I slutet af Maj for Walther till Hildesborg med hela tjänstepersonalen utom husan Anna, som stannade för att vara med vid rengöringen. Med henne följde fröken Ullse och jag i början af Juni till Skene. Slutet af Juni till slutet af Juli voro fröken Ullse, jag och Petterson i Jens hos Professor Meyer-Steinog för mina och fröken Ullses ögon. Under tiden voro Anna med barnen Marie och fransyskan Masson samt Ulla och Wilhelm von Ekermann hos Walther. Sedan Ulla von Ekermann 4 veckor med 3 barn och barnjungfru samt Harry von Ekermann. Tidtals och första hälften af Augusti Dr. Hellström, Operasångaren och Fotograf Höberg med fru och son samt frökenarna Westman och Berglöf, i mitten af septembar. Fil. Doktor Lithberg. Slutet af September till Stockholm. Oktober Anna med barnen Marie och Masson hos oss. Juli voro Meyers hos oss med Rolf och Henrik de Mari.

1919

Vintern i staden. Gymnastik som vanligt. Den 24 Januari kom äntligen Lithbergs utnämning till Professor. Jag telegraferade strax till hans föräldrar, så att de fingo veta det, innan tidningarna kommo till Visby. Jag kom samma dag ner på kontoret, dit jag nästan dagligen går för att prata bort en stund med herr Glaumann, då berättade han mig att Upmark nyss telefonerat till honom och frågat, om han på kvällen ville gå ut med honom och Lithberg i anledning af utnämningen. Följande dag en person berättade för mig: På kvällen samma dag som Lithberg utnämndes till Professor sammanträffade enligt öfverenskommande Dr. Upmark och herr Glaumann med den nyutnämnde

Professorn för att på denna högtidsdag gemensamt intaga en enkel middag. De ansågo nämligen att Lithberg
på en sådan dag ej kunde lämnas allena. Middagen intogs på Östermalmskällaren, Korgatan 5, emedan
denne är känd för sitt goda smörgåsbord. Den bästa stämning var rådande, och de lärde herrarne
utvecklade en aktningvärd energi i att öfverträffa hvarandra med att berätta roliga historier. Efter
middagen fortsatte man inne i kafeet, där senare Fil. doktor Wallin och Amanuensen Eriason
slöto sig till sällskapet. Vid detta tillfälle skref Dr. Wallin med hjälp af Fil. Dr. Uppmark den artikel,
som dagen därpå infördes i Svenska Dagbladet. Sällskapet flyttade sedermera åter in i matsalen
för att kunna få dricka ett glas vin med de senast anlända herrarna, som ej kunde få något
drickbart, då enligt dåvarande lustiga förordningar vin ike fick intagas i kafeet. Herr Glaumann
lämnade sällskapet vid 11 tiden. Följande har emellertid Professor Lithberg muntligen berättat: Efter en supé
i Restaurant Riche, Birger Jarlsgratan 4, bröt man upp vid 12-tiden, dels för att bli kvitt
journalisterna, som under tiden svärligen ansått Lithberg, dels för att mera ogeneradt kunna
fortsätta samvaron hos Amanuensen Eriason. Uppå hos Eriason "med x" hade man det synnerligen
gemütligt och glädjen stod högt i tak. Man kom på den idén att den nyutnämnde Professorn
skulle sjunga glimtar af Wenerberg. Ur en garderob framletades en betydligt solig studentmössa
samt en gammal af årtider grön vorden regnkappa, som Professorn ifördes. Sedan man nu sjungit
glimtarna m. m. samt pokulerat ordentligt till fram på småtimmarna, gjorde man
emellertid så småningom uppskott, och den nyblifne Professorn togade glad i hägen hemåt.
Väl kommen till sin port skulle han taga fram sin portnyckel, men fann då till sin förskräckelse,
efter att ha vandt ut och in på alla fickor, att nyckeln spårlost var försvunnen. Plötligen efter
mycket grubblande kom han emellertid underfund med, att han ej hade sin egen rök på sig
utan var belädd i en gammal regnkappa och en smutsig studentmössa, ty han hade lämnat
Eriason med x som han gick och stod. Ej underligt att han ej kunnat finna sin portnyckel!
Nu fanns emellertid ingenting annat att göra än att vända om och försöka komma in hos Eriason
och få sin nyckel. Detta var emellertid lättare tänkt än gjort, ty då han kom till Eriasons port
och ringde på klockan till portvakten, kom denne utrusande, och då han fick se Professorn, som
kanske just då ej verkade synnerligen förtroendegifvande på grund af den lätta stansen,
började han öfverröna honom med övett. Professorn försökte då så gott han för tillfället kunde

på sin svärbegripliga gottländska förklara saken, men den uppbagte Lebeus ville absolut inte höra på, utan försökte helt enkelt köra ut Professorn. Men då var det slut på dennes tålamod han hade makade utan vidare smidan den uppretade portvakten samt skyndade förbi honom i upp för trapporna. Men han emellertid ej kunde finna knappen till elektriska ljuset men väl alla möjliga andra knappar, som han tyckte osinnigt på. Så hade han ganska snart att kränga sig upp i synnerhet som han var förföljd af portvakten. Denne försökte med hjälp af hissen att ge sig ut honom så att det blef en formidlig jakt genom huset. Så han emellertid ändligen efter många knep för att undkomma portvakten lyckats få tag i rätt dörr, började han ringa och knacka så att han själv trodde att alla människor i huset skulle vakna. Ericson med en sof emellertid mycket tungt, ty han vaknade inte. Alltså återstod intet annat än att försöka komma ut ur huset utan vidare kontakt med portvakten, hvilket märkvärdigt nog lyckades, lyckligt och väl utkommen på gatan gick han åter hemåt i hopp om att möjligen en lycklig slump skulle få någon af de öfriga hyresgästerna vara lika sena nattvandrarer som han själv och att han på så sätt skulle kunna komma in samtidigt. Detta hans hopp uppfylldes emellertid inte, derför gick han länge och väl utanför porten och vankade och ingenting annat återstod än att ta sitt parti och gå s. k. "brandvakt" återstoden af natten. Att försöka komma in på ett hotell var inte att tänka på, dels på grund af den sena timmen, och dels därför att han naturligtvis ej skulle bli emottagen på något ställe så pass oförvållad som han för tillfället verkade. Lyckligtvis kom han då att tänka på Centralstationen! Han styrde alltså sina steg åt det hållet och upp nådde utan några äfventyr målet för sin vandring. Förtrande af kold i sin tunna kappan kom han in och fick till sin stora glädje syn på ett värmeclement, som han köpte så nära som möjligt. Öfvervildigad af trötthet som han var slumrade han emellertid snart till med den påföljd, att han höll på att bränna upp sin Santa kappan. Där satt han nu tills kaffet öppnades, då han gick dit in för att få lite varmt kaffe i sig. Sedan blef klockan snart så mycket, att han kunde få köpa tidningarna. Så han gjort detta gick han åter tillbaka till kaffet, druck för andra gången kaffe med dropp samt läste om sin egen utnämning och log. Klockan hade emellertid nu blifvit så mycket, att det började komma folk, som förvånade litta på honom. Han hände sig hämligen enkel och tackade sin lyckliga stjärna att han ej haft något porträtt att lämna tidningarna dagen förest, ty då skulle folk som i synnerhet

honom fått åtskilligt att prata om. Hans porträtt stod ju dock sedan infördt i tidningarna. När han sedan vid
half åtta tiden kom hem, blif hans hushållerska lätt förskräckt, då hon öppnade dörren, ty vid första
ögonkastet kände hon ej igen honom utan undrade hvad det var för en individ, som var ute så
tidigt på morgonen. Vid hans "God morgon" släppte hon emellertid in honom. Då gick Professorn genast
till sängs, glad att sent omsider efter alla äfventyr ännu älskligt vara hemma och kunna få sofa ut
grundligt. Följande lilla episod tilldrog sig ännu medan Herr Staumann var kvar på Östermalms källaren,
Under Lithbergs amanuens-tid vid Kulturhistoriska Museet i Lund, intog han sina måltider på
Grand Hotel. En f. d. kypare på detta ställe, som under den tiden många gånger serverat honom
hade fått anställning som hofmästare på Östermalms källaren. Dr. Upsmark hade i telefon till
hofmästaren reserverat plats och särskildt tillsagt om ett extra godt smörgåsbord under betänande
af att en nylutnämnd Professor skulle deltaga i måltiden. Hofmästaren gjorde sitt bästa och var
artig och påpasslig. En af deltagarna kunde emellertid ej undgå att lägga märke till att
hofmästaren till och till förvånad sterrade på den nylutnämnde Professorn. Förklaringen kom
senare, hofmästaren hade igenkänt Lithberg från vistelsen i Lund, men kunde knappast tro sina ögon
att den glade Kandidaten nu avancerat så högt som till Professor. Dessa hans tankar måste
hofmästaren senare på kvällen utgjuta för en af deltagarna, i det han med en skämtsam min
sade: "Någon hade jag drömt om, att Lithberg skulle bli Professor." Då började den mannen sin
bana som Professor. Natte han en gång med sitt goda hufvud till för vetenskapen hvad jag
hoppas och icke splittra sig med allt möjligt till andras fördel. Då Museets kvinnliga amanuenser
fingo höra utnämningen hade de strax gått och gratulerat honom och sagt till Dr. Upsmark: "Också vi vilja
ställa till en liten fest för honom, hvilket också skedde efter installationen i Maj. Jag hörde att frubstämman
hade skrifvit vers och allt möjligt till hans ära, ett bevis på huru ömtäckt han är. Vid något tillfälle
frågade jag en person, som hade väl reda på förhållandena vid Museet: "Hvarför tycka alla de
50 stycken 50-60-åriga amanuensfröknarna mera om honom än de andra herrarna?" "Tacka för
det," fick jag till svar, "när någon af fröknarna är tvungen att fråga honom om något, säger han
höfligt upp och svarar som det sig bör". 26 januari firade Walthar sin svärsdag, han var då så
frisk och glad och tog emot främmande hela dagen. Först började barnbarnsbarnen att komma kl. 9
på morgonen, så fortsattes det till kl. 5, då skulle han hvila till middagen kl. 7, men han förklarade

att han ej var trött. Vid middagen voro alla barnen, några släktingar och närstående personer närvarande. Det hölls naturligtvis en del tal, däribland ett af Walther, hvare han särskildt uttrycker sin glädje öfver att det var frid och ett godt förhållande inom familjen. 5-6 veckor senare var det slut med all frid. Hvad jag den våren och sommaren genomgått kan och vill jag icke beskrifva. Jag kan bara säga att ägandet af pengar, barn och barnbarn är ingen glädje för älderdomen, eller bättre sagt, rikt folk borde aldrig ha barn, ty det är i de flesta fall en olycka för barnen. I början af Juni reste jag med Fröken Wisse till Hildesborg. Några dagar förut Walther med allt tjänstefolket. I början af Juli foro Walther och jag till Gotland för att besöka Roosvalls från 8-18 Juli. Fröken Wisse kunde sorgligt nog icke följa med emedan hon låg sjuk i ryggskott, däremot var Rolf de Mars med oss. Vi hade härligt väder och därigenom treffligt och angenämt på hela resan. Muramoris är ett litet men förtjusande vackert ställe med sin lilla härliga trädgård och vackra utsikt öfver sjön. Sedsmora återvände vi till Hockholm och därifrån till Hildesborg. Sommaren som varsligt, i September till Hockholm. Emellertid blef i September Jusne och Woxna sålda! Hvad jag beint och genomlevat sedan Mars månad, då frågan uppstod, att vi voro tvungna att afyttra dessa verk, emedan Harry von Eckermann huserat där som en galning, kan jag icke med ord beskrifva. Det är bittert, att en plats, som man som litet barn allt efter hand sett skapas och förstoras under sin fars och mans tränga arbete, tillintetgöres af en samvetslös datterson, som man i sin stora dumhet skänkt sitt förtroende. Jag är öfvertygad att de flesta människor icke kunna begripa, att man låtit honom fara fram på detta vis, och de hafva rätt, ty jag sjelf skulle tycka det samma om andra. Walther och jag hafva burit oss dumt ut, jag skulle ha varit mera vakam af mig, men i allt elände var det en lycka att den rättänkande Herr Glaumann med riktigt eftertryck kom och gjorde riktigt klart för mig huru allvarsammt det var. Så bad jag Wilhelm von Geyer komma till Hockholm och tillsammans med honom upplyste vi Walther om huru det stod till med Jusne - Woxna. Wilhelm von Eckermann, som var verkställande direktör och således ansvarig för sin sons handlingsätt, borde ha kommit till Walther och sagt; "Pappa, det är så besvärligt, hvad ska vi göra"! Nej bevaras, han kom icke alls, utan blef svind och tyckmycker. Walther väntade dag från dag under veckor, att han skulle komma, men han visade sig icke. Naturligtvis hade hans kära son fingret fullt honom såväl som Walther. Hvilka scener har det icke varit i Familjen för den saken förstom den bittra känslan att behöfva sälja verken med 450000 tunnland prima skog, som två hederlige män genom

sparsamhet och arbete sammanbragt och där jag under min tid infört sjukvård och inrättat ett sanatorium
i Mörsil för de lungsjuka på platsen. Om denna sorgliga sak vill jag inte skrifa mera, så mycket
är säkert att denna historia har förkortat min mans lif med minst 2 år, ty fastän han inte
sade mycket tog det honom ändå mycket djupt ty. Ljusne - Norma hade han skött med intresse.
1 Oktober på min 75 årsdag fick jag emottaga många bevis på sann vänskap och tillgifvenhet af alla
dem som stodo mig nära, och ingen vet, huru det gladdt mig, ty sann vänskap är en dyrbar
skatt som man aldrig kan värdera nog högt. Utom dess blef jag hedrad med Literis et Artibus,
för hvilken uppmärksamhet jag satte stort värde. Någon utmärkelse har jag inte förtjänat, ty hvad jag
gjort, har jag gjort, emedan det roat och intrigerat mig. Julen voro Geyers här med barnen, Marie
och fröken Nilsson.

1920

Vintern i staden. Gymnastik och arbete med katalogerna som vanligt. Walther 81 års födelsedag var
han visserligen inte mera så kry och rask som på sin 80 års dag, men gick ännu med ganska
stort nöje på teatern och en och annan middag och vi själva gäffo flera sådana. Sommaren som
vanligt på Hildesborg, där vi hade följande gäster på längre tid, nämligen, Carl och Hilda von Hallwyl
med sonerna Walther och Sigismund, Professor Meyer-Reineg från Jena med dotter samt de vanliga
sommargästerna. Irma von Geyer med Margit och Erik samt Marie, Professor Ture Hellström, Operasångaren
och fotografen Herra Gustaf Löberg med fru, samt frökenarna Westman och Berglöf. Walther reste i bil ned
till Hildesborg, hvilket var en galenskap. Till all lycka följde Professor Hellström med. Under loppet
af sommaren blef han allt benare och vid fulltiden var han mycket klen. 20 December skänkte
vi vårt hus med alla inventarier till Svenska Staten. Julen voro Geyers här med barnen och ett
tyckit krigsbarn, som de behålla en längre tid. Walther var ännu rätt kry på julaftonen och delade

ett alla julklappar samt gick juldagen i tyska St. Gertruds kyrkan. Så reste Geyers fjärde dag jul,
och dagen därpå gingo vi på Walthers önskan på Södra Teatern och såga "Signade tider". Nyårsafton
var han uppe till klockan 12, smälte kly och drack punsch, gick också Nyårsdagen i Tyska kyrkan.

1921

Vintern i Stockholm. Gymnastik och arbete med katalogerna som vanligt. I Januari
blef Walthers allt klenare men vi hade ännu den 24 januari Johannerne på middag.
Han var då redan mycket dålig och två dagar senare på hans 82-års dag var det likaså
sedermera blef det allt sämre och vi voro tvungna att den 31 januari taga en sjukskoterska
syster Sonja Gelotte, från Lilla Röda Korset och den 7 Februari ännu en Sofiasystern Ester
Rosengvist. 27 Februari dog Walthers. Allt hvad som sedan kom kan jag inte beskrifva,
ty det var rysligt. Detta får någon annan beskrifva.

På de öfriga vintern och våren hade jag mycket att göra och syster Sonja Gelotte har stannat
hos mig. Början af Januari gjorde Professor Lithberg inventering för statens räkning i huset
Hamngatan 4 tillsammans med fröken Anna Levin vid Nordiska Museet och fröken Ellen
Nyström. Sedermera tog han två unga studenter Göran Liljersvärd och Ture Nyman samt en
fil. dr. Anton Lindström och fröken Ellen Nyström till hjälp på Roskullen för att katalogisera
Hallwils-utgräfningsarna som bestå af öfver 1 million föremål, skärporna inräknade.
Lithberg skall sedan skrifa ett större verk öfver allt, men när blir detta färdigt, ty redan hafoa
vi förflytit sedan han septembris 1910 började med gräfningsarna och ännu stå vi ungefär
på samma punkt. Under vårens lopp berättade herr Sjoberg för mig om sitt sammanträffande
med Lithberg i Lund 1910. Sjoberg kom tagande med sin kamera in i Kulturens trädgård,
där de höllo på med byggandet af ett hus. I trädgården stod en kark i arbetskläder och när

Sjöberg kom in genom grinden skrek denna karl i en barsk ton till honom: "Med kameran för
ingen komma in här!" Sedermera såg han honom på Grand Hotel i Lund, det var Sjöberg som kom
fram till honom och hälsade, emedan han då kände igen herr Sjöberg. 3 Maj blef fröken Uhse opererad
för grå staren på Sofiahemmet af Doktor R. G. Roman och nu kan hon åter se med glädje. 15 juni
kom jag till Hildesborg med syster Sonja och dagen därpå fröken Uhse från Sofiahemmet. Då jag
kom till Hildesborg voro Irma och Margit mig till mötes, och en vecka senare kom den snälla
Irma åter hit på 14 dagar med Margit, Erik och en belgisk flicka med sin äldre syster; de två
senare för att stanna på Wegehölm till slutet af Augusti och tala franska med barnen, ty annars
skulle de glömma hvad deras fransyskor lärt dem. Rolf de Maré kom den 27 juni från Paris
och berättade om sin ballet. Fåra svenska tidningar skälla bara ned den svenska balleten
och de utländska lofda den. Nog tycks vi i släkten, att det är en galenskap att kasta ut
millioner för att vara teaterdirektör, här man icke behöfver det, med alla obehagligheter, som
medfölja en sådan sak, men som han själf känner sig lycklig i sitt med förutgäldat späckade
arbete, så får man tåga, ty hvar och en har sin smak och därom är ingenting att säga, för
öfrigt håller jag mycket af Rolf, ty han har alltid varit snäll och hjärtgod. Herr Glaumann reste
i mitten af juli till Schweiz och återkom efter 3 veckor. Jag bjöd hans hustru att följa med, ty hon
hade aldrig sett Schweiz. Herr Glaumann hade mycket att uttälta där särskildt om Slottet Hallsoil
ty det vill jag bra gärna rädda ifrån att komma i främmande händer. Under föräldrarnas frånvaro
voru deras 3 snälla, så ovanligt väl uppfostrade barn hos oss. Herr och fru Sjöberg med sonen Holger,
som i höst skall studera vidare. Professor Meyer-Steinig med fru, frökenarna Westman och
Berglöf, Professor Hellström och till sist Carl och Hilda von Hallwyl med båda sönerna,
Den äldste, Walther, sjuknade och måste skickas på sjukhuset i Lund, emedan han släpat
med sig Tyfus från Tyskland. På Hildesborg låg han 1½ vecka och sedermera 5 veckor på
sjukhuset i Lund. I början af September fluttade vi till Hockholm och jag har arbetat hela
hösten på mina kataloger. Den 19 December köptes en julgran som vi klädde och namnade kull
Lande, hvad jag då kände, kan jag icke säga. 20 December på kvällen reste fröken Uhse och jag
med tåget till Skåne och syster Sonja till sina föräldrar i Tranås. Julen och Nyåret firades hos
Gayers på Wegehölm.

1922

Vintern i Staden. Gymnastik och arbete med katalogerna som vanligt. Var aldrig borta emedan all lust föttades mig, däremot gingo fröken Ullse och syster Sonja någon gång på teatern. I Maj kom Rolf de Maré till Stockholm med sin balett. Han gaf här 18 föreställningar och då ansåg jag att det var min skyldighet att se på dem för hans skull och berättade jag, fröken Ullse och syster Sonja 17 föreställningar. Borta från icke tar hänsyn till de af min far och min man med arbete hogsamlade pengarna, så är hela tillställningen mer än förstklassig, men så mycket är säkert, att om det fortsätter ännu 5-6 år på detta sätt så är Rolf renskrapad och kan vara glad, att han har arrendet af Hildesborg att lifva på. Detta är bra sorgligt, men jag har fått lära mig att se, huru hela förmögenheten med stormsteg försvinner, en lycka att jag icke hänger fast vid pengarna. Från slutet af Juni till slutet af Augusti voro vi på Hildesborg och hade därmed frammående, först Irma von Geyer med Margit och Erik så Herr Glaumann med fru och barn. 14 juli - 12 Augusti reste jag på Herr Glaumanns och Käradschöfding Bergmans önskan till Schweiz för att visa mig och se huru allt jag ut samt tvinga mig in i vårt stakir i Aarau som Herr F. C. Schmid påstod att jag icke hade rättighet till. Jag hade syster Sonja och kammarfröken Pettersson med mig och de voro iörande ängsliga om mig, hvilket roade mig mycket. Färdvägarna trötta mig inte, jag är för van vid den sortens skakningar. Vi lämnade Hildesborg den 14 juli på morgonen 5:30 med bil till Malmö. Se syster Sonja Gelotte's reseanteckningar. Under mitt vistande i Lirich träffade jag Professorskan Heierli, och släktingarna, Dr Fil. Hans Frick med fru, f. von Mülinen samt fru Blanca Ritz f. von Krietz-Rhety med sin man, de båda sistnämnda kommo från St. Gallen för att besöka mig. I Bern gjorde jag visiter hos Ingeniör von Erlach med fru, f. von Mülinen, Fru von Benoit, Herr

Alburt von Fischer med fru, Herr von Lerber med fru f. von Hallwyl samt fru Fanny Gerber f. von Herdt.
Då vi 3 Augusti, kl. 12 v.m. anlände till Hildesborg blef vi emottagna af ^{fröken} Uhse samt
fröknarna Westman, Berglöf och syster Agnes Ericson. När jag åter var hemma kommo
Professor Hellström, Carola Wachtmeister med tre af barnen samt Professor Meyer-Steiner
till Hildesborg. 23 Augusti repte vi till Stockholm för att stanna där, ty den 27 skulle jag rösta
mot sursdrykesförbudet. Till all lycka blef det mera "nej än ja", så nu kan man en tid främät vara bön
mot spritförbudet angår. Då vi kommo till Stockholm blef fröken Uhse mycket sjuk och fick komma till
Roosvals villa. Alnäs på Djurgården, som de köpt till vinterbostad, ty om sommaren äro de på Gotland där
de hafva en mycket vacker villa vid stranden 10 kilometer från Visby och kallad Muramari, till villan
höra äfven 30-40 tunnland skogsmark. Slutet af September kommo Roosvals till Stockholm och fröken
Uhse kom åter till Hamngatan 4. Som hon var mycket liten och sjuklig, har jag hyrt åt henne
en våning på 7 rum Strandsvägen 13 1 tr. upp. Där tycks hon kroppsligen må väl fastän hon tycker
att det är otrefligt att bo där. Hon har en sjuksköterska från Lilla Röda Korset och en kokerska.
Svarje dag klockan 12:30 hämtas hon i min värma bil och först vid 10 eller 11 tiden på kvällen
återvänder hon på samma bekväma sätt. I September voro Meyers en vecka hos mig, de följde sedan
sonen Erik till Lundsbergs skola, som ligger i Färmland. Om skolan som läroanstalt är så bra
vet jag inte, ty sporten drifs där med intensiv energi af 160 pojkar, därför frågar jag mig huru det går
med studentexamen. Det blef rätt svårt för stadhans 11-åriga gossen att lämna hemmet, men så är det
alltid när föräldrar äro bosatta på landet. I oktober börjades det med tryckandet af katalogen
afdelning "Fäpen". Vi ha fått en Herr Eldenburg, som sköter trycksakerna och han skall vara mycket
skicklig på sitt område, måtte han bara inte slappa af; ty det säges om honom att han icke är att lita på.
Fiden voro Meyers hos mig emedan jag icke ville lämna Fröken Uhse allena öfver helgen, de återvände
27 December till Helsingholm, bra snällt var det af dem att komma upp till Stockholm ty i
annat fall hade vi fått sitta ensamma emedan Läkermannen voro på ledertjänst och Roosvals i Paris.

1923

Vintern i staden. Gymnastik och arbete med katalogerna som vanligt. Några gånger varit med syster Sonja
 på teatern, samt hos Ekermans och Roosvals. De senare kommo först i början af Februari från Paris,
 där de vistats 2 månader. Rolf lämnade förra hösten Hildesborg och har bosatt sig i Paris, mätte han
 tillfå där, men bra ledsamt är det, att man icke mera får se honom på Hildesborg några
 månader om sommaren. I början af Mars blef vår första kataloggrupp "Förnen" färdigtryckt.
 Kammarherren Carl Anton Östberg, f.d. Intendant vid Lärstämman i Stockholm, som icke gärna
 godkänner något, ty han är bekant för att vara mycket kritisk, har befordrat vårt arbete och det var
 snig, hvem nu alla diskutera saken. Först halva de i ytterst artiga, men spydiga ordslag i ordtal
 frågat mig om, när katalogen blir färdig. Nu är den långa vintern öfver och är jag tillbaka på den
 så har jag haft många strider att genomkämpa, ty hvar och en af herrarna vill styra och kommer
 med sina ideer. Till nu har jag kunnat hålla dem stungen och hoppas jag bara, att jag ännu några år
 kan få behålla mitt hufvud och min vilja, ty då hafva vi kommit så pass långt att herrarna icke
 mera intressera sig för sakerna, utan att mitt folk i lugn kan få afsluta arbetet. När det i bland
 blef allt för bråkigt, tänkte jag bara med glädje på att jag hade den redbara Herr Gleimann på
 kontoret det är dock hufvudsaken för mig och så skrattade jag bara åt allt annat. Till Stadshuset
 invigning 23 Juni fick jag ett inbjudningkort och jag var där på förmiddagen med Professor Thure
 Hellström. På middagen för jag åter till Stadshuset och såg Borgartaget samt träffade där kyrkoherde
 Uhly. På kvällen hade jag syster Sonja med mig. 25 Juni klockan 8.35 e.m. reste jag med syster Sonja
 och Pettersen till Holland öfver Hamburg och återvände 9 Juli öfver Hamburg och Trelleborg till Göteborg
 där vi besökte Konst- och Industriutställningen samt sågo Rolf de Maris svenska balt. Fortsätte
 14 Juli öfver Helsingborg till Hildesborg dit vi framkommo klockan 11 på kvällen. Se syster Sonjas reseanteckningar.
 Det var en härlig resa och jag beslöt mig för den endast 6 dagar i förväg, emedan jag plötsligt fick
 den känseln, att jag behöfde komma bort en kortare tid efter allt knog och bråk under den långa
 vintern. 15 Juli kom Herr Gleimann med familj på 3 dagar till Hildesborg, en af dagarna foro Gleimanns,
 jag och syster Sonja till bondgården Östarp, som jag genom Doktor Karlin skänkt till Kulturen i Lund.

Sedermera kom Professor Meyer-Steinog med fru på 10 dagars besök och efter dem Carola Wachtmeister med 3 barn och en främmande flicka, Professor Thure Hellström, Operasångaren Gustaf Sjöberg med fru samt Fröknarna Westman och Berglöf, alla mer och mindre på en gång, tyvärr kunde de inte stanna längre än till 15 Augusti, då jag själv reste den 21 till Stockholm och hade hela huset att ställa iordning dess förinnan. Endast Professor Lithberg stannade till 17de på morgonen, då han for till Göteborg, 16de hade jag ännu grefve Ehrensvärds, Bores, Baron Bennets på Rosenbladh och Geyers på en enkel middag hos mig, 23de kommo Frna och Wilhelm med sin Erik till Stockholm. Frna och Erik bodde hos mig, ty Erik har lämnat Lundsberg och skall nu börja i Djursholms skola. Han skall bo hos Marineingeniör Torv Hobbs, mitt kusinbarn. Jag hoppas att han kommer att trivas, ty de ha själva jämnåriga ungdomar i huset. När jag kom till Stockholm flyttade äfven Fröken Wsse in från Alnäs på Djurgården, där Fröken Wsse fått bo under sommarmanaderna. Efter några veckor blef hon sjuk. Hon har under hela vintern inte kunnat komma till oss, utom vi gå i stället rätt ofta på besök till henne. I September gick jag upp till ögonläkaren Doktor Roman angående grå starren, som jag länge haft, men nu först blifvit mogen till operation och då blef det bestämt, att jag skulle underkasta mig operation den nästkommande April. I November fick jag influensa, låg några dagar till sängs, men kände mig inte riktigt frisk för än efter jul. Hela tiden till jul hafva vi arbetat på Hallwilstadagen. Herr Oldenburg började under loppet af hösten att bli allt mer och mer slarvig och obehaglig. Dagen före julaftonen stod mitt porträtt med en braskande artikel i Svenska Dagbladet, hvareuti allmänheten underrättas om, att min katalog kommer att kosta 3 $\frac{1}{2}$ millioner kr., tillika fick man veta, att Herr Oldenburg är ledare af hela arbetet. Jag sade strax åt Herr Glaumann att han skulle afskeda honom. Många tyckte, att det var synd om honom, men jag stod fast vid mitt beslut och har ännu inte ångrat hvad jag då gjorde. Till Jul voro Geyers hos mig, de kommo 8 dagar före Jul och stannade som vanligt till tredjedagen. Läkermannen voro under helgen vid Sjune och Rosvalls i Amerika, de senare reste dit i mitten af December för att träffa Rolf de Mare, som var där med baletten hela vintern. Lyster Sonja reste till sina föräldrar i Frank.

Vintern i staden. Gymnastiken som vanligt också fortsattes arbetet med Hallmilkhatalogerna.
 Hade Geyers hos mig flera veckor under senare hälften af Januari och sedermera i April.
 Några gånger bjöden till Eckermanns och Rooswals. De sistnämnda kommo från Amerika först
 i slutet af Februari. Vid deras hemkomst reste Ellen direkt till Norge för att där tillbringa
 några veckor i närheten af Kristiania, ty hon hade under hela resan dagligen haft feber, men
 till all lycka blef hon af med den i de norska fjällen. I slutet af Mars blef det beslutat, att jag skulle
 opereras 29de April på Sofiahemmet. 28 April på eftermiddagen for syster Sonja och jag till
 Sofiahemmet och på morgonen kl. 10 den 29 April bars jag upp i operationsstolen där Doktor
 Roman utförde operationen. 9 Maj fick jag återvända hem, tiden var lång på sjukhuset, men
 allt var beundransvärdt där, utmärkt mat, ett bra rum, mycket snälla systrar och min egen
 säng fick jag taga med mig, så att på ett sjukhus kan man inte önska sig det bättre. Sedan fick
 jag sköta mig här hemma, och tiden blef lång, emedan jag inte fick läsa eller skriva. 28 Maj måste
 jag underkasta mig ännu en mindre operation, som företogs här hemma, men 2 Juni fick jag börja
 med att läsa och skriva, 6 Juni var jag uppe hos Doktor Roman. Han förklarade att mitt öga var
 så bra som det kunde bli, men ej så bra som han önskat, ty läkningen hade icke försiggått
 så lätt, och utom dess var jag tvungen att genomgå en mindre efteroperation. 24 Maj lämnade alla
 Hallmilksakerna huset Skansegatan 4, inpackade i en järnvägsvagn. Jag kan icke säga, hvad
 jag kände, då jag såg, huru Freys packare togo den ena saken efter den andra, däribland föremål
 som varit här i 50-60 år, men jag har gjort min plikt, och därmed får jag trösta mig. Hopplas
 mig bara att jag icke får för mycket obehag, när jag kommer till Zürich för att sätta upp allt.
 Jag har visserligen utom syster Sonja och Petterson äfven Bengtson och Andersson med mig. Att
 så hårdt i Zürich, som kunna hjälpa mig, är omöjligt, ty de veta icke huru jag vill ha det.
 Arkitekteten Anders Roland är äfven där, han har nämligen flera veckor hjälpt Professor Lithberg

med mätningar i slottet. Den senare har återvändt, men Arkitekten Roland stannade för att afskeda
min ankomst om något skulle behöva ändras i Museet. 11 Juni kl. 8:35 v.m. lämnade jag Stockholm
åtföljd af Syster Sonja, Pettersen, Lundgren och Andersson. Se syster Sonjas reseanteckningar.
På stationen voro som vanligt Herr och Fru Glaumann, Frökunnarna Westman och Berglöf samt några
andra för att säga farväl. På färjan befann sig äfven Rinsregenten af Hesse, hvilken gästade
Stockholm och nu var på väg till Paris. Han hade ett förmant, fint och lugnt utseende. 14de i
Basel, Hotel Schweizerhof, där vi sammanträffade med Stadsfiskalen G. Lidberg f. d. detektivchefen i
Stockholm, en öfver hela landet känd personlighet. Då det blef beslutat att jag skulle resa till
Schweiz för att själv sätta upp sakerna i Landesmuseum Zürich, bad Herr Glaumann, att jag
skulle taga en herre med mig, som kunde skydda mig ifall Herr eller Fru F. O. Schmid skulle
komma till mig och börja bräka. Fruen hade nämligen under varen sändt mig 3 telegram och 2
högst obehagliga bref. Först ville jag inte höra talas om saken, men till sist samtyckte jag. Då
föreslog Herr Glaumann att jag gå till Stadsfiskalen G. Lidberg, som jag redan en gång år 1908 eller
1909 anlitat för att taga reda på hvad Herr Schmid gjorde i Wien. Den gången såg jag honom dock
icke personligen. Då Herr Glaumann kom till Stadsfiskalen, frågade han honom om han kunde
rekommendera någon pålitlig man och då erbjöd han sig att själv resa med, han sade att han nu hade
sin semester och som han aldrig förr varit i Schweiz följde han gärna med. Jag blef mycket
glad, ty det bästa är bra nog; men tillika var jag allt litet rädd, ty en sådan herre är ju inte
alltid rolig att ha med, särskildt på resor och synnerligen som jag tycker om att resa på mitt
silla pris. Han reste 8 dagar före mig till Schweiz, för att tala med Lidberg och sedan skulle
han vara i Basel då jag kom dit. Då jag på morgonen kom ner i hotellet i Basel för att äta
frukost stod Pettersen där och en herre med ett trefligt utseende, ett par kloka ögon och en betydlig
istermage. Han presenterade sig för mig och syster. "Stadsfiskal Lidberg". Vi blefvo snart bekanta och
som han förstod skönt så hade vi det mycket trefligt tillsammans under vårt vistande i Schweiz.
Han satt hela dagarna på stora gården omkring Landesmuseum i Zürich och betraktade som en riktig
välldresserad poliskund ingången till vårt stora rum, där jag med Lundgren och Andersson satte upp
Skallmidsakerna. För öfrigt blandade han sig inte i något utan lät Pettersen och mig styra om allting. Nej
nu är jag tvungen att återgå till vår resa. I Basel besökte jag som vanligt fru Ida Fri-Häuptli,

som varit Rolf de Maris bonne i många år. Det är alltid så roligt att återse den snälla människan.
Klockan 6 e.m. for vi med snälltåget till Linich och anlände dit vid 8 tiden. Arkitekten Roland
var oss där till möte. Vi bodde på Hotel Bauer au lac, men Lundgren och Andersson på Hotel
St. Gotthard, ty det ligger nära Landesmuseet. 15 Juni kl. 2 e.m. for Stadsfiskalen, Roland
Syster, jag och Petterson till Landesmuseum för att se på inredningen, som Roland har ritat
och låtit sätta upp. Jag hade riktig hjärtklappning då jag stod på museigården och dörren
till rummet öppnades, men som jag kom in genom dörren kunde jag inte undslå att ropa: "Oh,
så enkelt och smakfullt. Intendenten gjort detta! Sedan såg jag närmare på skåp och
montrar, allt var utmärkt ordnat. Jag lät dock göra en och annan liten ändring samt 5 nya
montrar. Endast en kista af alla 6-700 föremål står på den plats Lilhberg och Roland tänkt
sig sakerna. Men detta är helt naturligt, ty de äro ju inga riktiga museumsmän och förstå
ej att allt hvad som är målat med sattenfärger och tryckt på papper samt spetsar, tyger m.m.
icke fäla soljus. Refrondsaken är att jag kunnat stufva in allting, om det också är bra trängt
men det knappa utrymmet är inte Roland skuld till, ty museet kunde inte ge oss någon större
lokal. Middag i Bauer au lac och kvällen i dess trädgård, där ett utmärkt bra Wiener
kapell, som flera år varit i Stockholm. Af artighet mot oss spelade de ofta svensk musik.
Deras motetali voro tillverkade i Stockholm ty Stadsfiskalen och syster läste på stampeln hvar
de voro köpta. 16 Juni omkring kl. 10 på förmiddagen öppnade jag den 8 meter långa packvagnen
från Frey med alla 6-700 föremålen som blifvit skickade från Stockholm. Det var ett högtidligt
ögonblick, som syster fotograferat. Sedan började karlarna med ut och uppackning af mottar och
lådor. 17 Juni började Lundgren och Andersson kl 8 på morgonen och jag kom kl. 9.30 med
Stadsfiskalen och syster i bil till Landesmuseum. Så arbetade jag med mina gubbar, Petterson
var tyvärr nästan jämt ute om dagarna och utsträckt ärenden för oss. Roland kom något
senare och hjälpte oss en stund eller såg på hur vi arbetade. Kl. 1 gingo vi fyra till Hotel St.
Gotthard, som ligger strax i början af Bahnhofstrasse och inte långt från järnvägen; således i närheten
af Landesmuseum och äto lunch. Petterson med Lundgren och Andersson på sitt håll, kl. 2 voro vi alla
igen på våra platser i museet och kommo först kl 6.30 därifrån, då satte vi fyra oss i en bil, åkte
direkt till Bauer au lac där vi äto vår middag kl. 7.30. Sedan gingo vi ut i trädgården, Syster

och Stadsfiskalen drucko en kopp kaffe och Roland ett glas mineralvatten. Kl. 10.30 gingo syster och jag upp
i vårt rum och jag var nöjd att få krypa i sängen. 18 Juni samma dagordning, endast med skillnaden att
vi efter middagen gingo till Tonhalle för att höra på musikern, men där var så litet folk och så
tråkigt att vi alla följande kvällar stannade kvar på hotellet. 19 Juni besökte Berktanmalt Dr.
Chiodera mig. 20 Juni besökte Greffinnan Irma von Mülinen f. von Hallwil mig och åt frukost
samt middag med oss i hotellet. 21 Juni besökte mig Doktor Karl Bruer i museet. Dagen därpå,
22 Juni, inbjöd jag honom till middag i hotellet. Till i dag 25 Juni har det varit regnigt och kallt,
men på eftermiddag blef vädret bättre och då beslöt jag mig strax för att göra en liten resor för att
visa Stadsfiskalen och mina båda gubbar litet af Schweiz sköna natur. På kvällen kl. 6.30 stängde vi
Således som vanligt vårt museumrum och öfverlämnade det till vidare åt sitt öde. Se syster Sonjas
resanteckningar. I Interlaken 29 Juni, medan de öfriga foro upp på Jungfrau, gjorde jag, syster
och Pettersen en biltur i omgifningarna, bland annat till Unspunnen, en gammal slottsruin, som
tillhört en Hallwyl och där afven Konstnären E. Boutsbonne år 1865 målade mitt porträtt, med ruinen
som bakgrund. 2 Juli till Bern, Hotel Bellevue - Bernerhof, det gamla Bernerhof har upphört
sedan 2 år. På eftermiddagen var jag på visit hos von Fischers, där jag endast träffade henne och
sedermera med syster Sonja hos fru Fanny Gerber, f. von Werd. 3 Juli. På förmiddagen besökt f. d.
Im Hoff'ska Huset, Kramgasse 19, där Walther von Hallwil är född och där de gamla Im-Hoff's och
Hallwils bodde under vintermånaderna, samt med syster ut till Muri på visit hos fru Hilke
von Lerber f. von Hallwil. 4 Juli foro vi med taget till Aarau för att göra ett besök i Statsarkivet, där
Hallwilerarkivet är förvaradt. När vi kommo dit förklarade vaktmästaren att Dr Phil. Herzog låg på
Sasarrättet. Han hade visserligen hela dagen förut arbetat, sjuklig skall han ju vara, men det påstas att
han alltid är sjuk när en person visar sig, som han ikke vill träffa. Emellertid kom vaktmästaren med,
så att jag kom in i arkivet. Där stodo alla skåp med dörrarna uppslagna och jag blef riktigt
förskräckt, när jag fick se detta, men sade ingenting. Sedermera reste vi till Brestenberg. 5 Juli på
förmiddagen nere i Stottet Hallwil, sedan till Riehtplatz i Fahrwangen och Galgenbügel, där jag genom
Lithberg och Roland lät sätta upp nya minnesmärken. 6 Juli åter kommo vi till Lucern, där vi
numera känna oss som hemma. 7 Juli återupptogs arbetet i museet. 8 Juli kom Herr Häussermann,
nuvarande ägaren till Brestenberg, och besökte oss i museet och åt sedermera lunch med oss.

9 juli kom Irma von Mülinen till Zürich för att besöka mig och stannade några dagar i vårt hotell. 10 juli på förmiddagen kommo Herr och Fru Adalbert von Fischer per bil från Bern för att hälsa på mig, tyvarr kunde jag inte hela tiden vara tillsammans med dem, men på kvällen kommo de till Baur au Lac och åto middag hos mig. De återvände först dagen därpå till Bern. Vid samma tillfälle var äfven Irma von Mülinens äldsta dotter Ester, gift med Dr. Phil Hans Frick på besök. 12 juli reste Stadsfiskalen direkt till Stockholm och vi inventerade hela vårt museum med Herr Frei, som har öfveruppsikten af hela samlingen. 14 juli besökt Landesmuseum, som jag hela tiden inte haft tid att besöka samt lämnat nycklarna till Muséi-herrarna. 15 juli kl. 8.30 f. m. lämnade vi Zürich. Det var riktigt tråkigt att lämna det tröfliga hotel Baur au Lac. Jag gik vid min afresa en stor bukett nejlikor af hotellet, den största artighet ett hotell kan visa en resande. Fortsatte sedermera resan öfver München, där vi voro 2 dagar. Därefter till Dresden, där jag beställde duktyg hos Proless & Söhl. Söhne. Nachf. samt forsten till Hildesborg i Königlich Sächsische Porzellan - Niederlage. Så vidare öfver Berlin, där vi stannade en dag. 20 juli på morgonen med toget till Sassnitz - Trebborg - Malmö, därifrån togo Pettersen, Lundgren och Andersson toget till Stockholm. Jag och Syster Lova åkte i bil med Lindkvist på daliga vägar till Hildesborg, dit vi framkommo kl. 11.30 på kvällen, och där den vanliga sommartrellen började. Under vistandet på Hildesborg hade jag som de föregående åren Professor Meyer - Hüneq 12 dagar hos mig, denna gång hade han den yngsta dottern med sig. Under denna tid behandlade han som vanligt mitt öga. Så kom äfven Frälsmed Margit, Erik och Fröken Madeleine Hamilton, vän till Margit, Herr och Fru. Sjöberg, Fru Ulla von Wiermann f. Christerson samt Frökarna Westman och Berglöf. Vi stannade på Hildesborg till 19. augusti, då vi togo nattåget till Stockholm. Så började åter vinterarbetet. 5 september dog Fröken Ida Ullae. En dag kom ett bref från Dr. Phil. Brun i Zürich att han inte fått inträde till Huldvalarkivet i Turku. När jag läst detta sade jag till Herr Glaumann: "bäst vore om jag reste ner till Turku så att han obehindrad kan komma in i Arkivet." Herr Glaumann tyckte att förslaget lät bra. Så kom Lithberg från Gotland och skulle några veckor senare resa dit mer för att arbeta på Slottet Haldwil's byggnadshistoria. Så Lithberg fick höra min idé förrän han den bra och tyckte att jag vore utmärkt att hafva med som buse för att skynda på advokaterna så att

man äntligen finge ett slut på allt bråk i Schweiz. Det blef också beslutadt att jag tillsammans med syster Sonja, Lithberg, Statsfiskalen Lidberg och Pettersson ännu på hösten skulle resa. Fortjust var jag icke öfver att resa vid denna årtid, den sämsta man kan tänka sig och icke utan dess, min höga ålder. 1 Oktober firade jag min födelsedag och visades mig därvid så mycket vänlighet från alla håll, att jag inte med ord kan beskrifva det. 11 Institutioner, 60 blomketter och gåvor, däribland en blomsterkorg från Drottningen. Af tyska Ministern von Rosenberg Rida kolset 2de Class. Från Nordiska Museet medalj i guld, min hufvudbild, samt 122 telegram, allt detta kom, mig till del. Jag tackar Gud att jag fick fira min 80-årsdag frisk och kry. Till middagen hade jag endast barn och barnbarn samt några andra, inalles 20 personer vid bordet. 15 Oktober kl 7:55 e.m. lämnade vi äntligen Stockholm. Vid stationen voro som vanligt Herr och Fru Glaumann, Frickman, Westman och Berglöf samt flera andra för att säga farväl. Se Syster Sonjas reseanteckningar 16de i Stralsund, där voro mina kusiner Anne-Marie Kempe med sina ⁵² båda systrar nere vid stationen för att hälsa på mig. 17de på kvällen kommo vi till Basel och den 18de besökte vi Fru Ida Frei-Hauptli, som blef glad att få återse oss så snart. Kl 3 e.m. fortsatte vi till Zürich dit vi anlände 4:30 e.m. och bodde som vanligt på Baur au Lac, där alla blefvo förvånade att få se mig så snart igen. Professor Lithberg var redan förkyld då vi lämnade Stockholm, men nu är han lyckligtvis frisk igen fastän han i Zürich strax måste lägga sig till sängs. 19de var han mycket bättre. Kl. 2:30 e.m. gingo jag, syster och Statsfiskalen till Stadtteatern för att höra japanskans Teiko Kiwa som Madame Butterfly. Hon sjöng och spelade utmärkt. 20de foro vi till Landesmuseum för att se på vår sak. 21de kl 3 e.m. kom Dr. Chiodera, som är vår advokat här för att tala med oss. 22de kl 11 f.m. kom Dr. Juris Frick en annan advokat, som vi anlitat för uppgörelsen med Landesmuseum. Kl 2 e.m. foro vi till museet där de felande fotografierna skulle tagas. 23de kom Dr. Chiodera för att vidare tala om sakerna i Schweiz. 24de i museet där jag och Lithberg voro för att tala med Professor Lehmann. Kl 4:15 e.m. togo vi tåget öfver Wildegg till Bengen, därifrån med bil till Brestenberg dit vi anlände ungefär kl. 6 e.m. 25de kl 10 f.m. kom Dr. Juris Frick från Zürich för att ordna med en del af museets fond. Foro med honom i Slottet. 26de kl. 3 e.m. foro vi alla med Dr. Phil. Bock's motorbåt öfver sjön till en pålbyggnad där utgräfningar pågå, sedan fortsatte vi genom kanalen och runt Slottet. Togo bil till Brestenberg, där vi hade att afhandla med Herr Hausmann

angående Slottet. 27de kl 2:30 kom Dr. Chioldera från Zürich, en stund efter honom Seengens
president och styrelse, angående nya vägar och andra saker samt efter dem en af herrarna som
sitter i styrelsen för Aabach-Gesellschaft, angående vattenrätten till kvarnen, som ej tillhör
Slottet, men som jag nu ämnar köpa för 20000 frs. Slutligen förklarade herrarna att det minst
dröjde 2-3 veckor innan jag kunde få skriva under handlingarna och då beslöt jag mig för
en liten tur på två veckor till norra Italien. 28de Brestenberg, kl 10:30 foro vi fem med bil och Petterson
fr. tag till Taras. Kl 11:30 sammanträffade jag och mina tre herrar med Stadens representanter angående
Hallwidska arkivets flyttande till Bern. Herrarna voro tillmötesgående, men ingen vet hvad de sedan
göra. Efter lunch togo vi utom Dr. Chioldera, som återvände till Zürich, taget till Bern och togo in
på Hotel Bellevue. På kvällen voro Hans och Ester Frick - Mörlinen hos mig på middag.
29de på förmiddagen voro Professor Lithberg och jag uppe på Kantonalarkivet och talade med
dess chef Dr. Phil. Kurz, som förklarade att de skulle bli på förtjusta om deingo arkivet. Efter
lunch togo vi taget till Taras, där bilen från Brestenberg väntade på oss. Herr Häussermann
berättade att kvarnfolket nu blivit uppsägd, hvilket de voro förtviflade öfver. 31de kl 2 e.m.
reste vi alla utom Professor Lithberg, som stannade för att arbeta, i bil till Luzern, Hotel
Schweizerhof, där vi studerade Baedekers Italien. 1ste November kl 9:45 foro vi till Italien, se. Syster
Sonjas reseanteckningar. 2^{dra} i Milano, 3de i Verona, 4de - 6te i Venedig. Den 6te efter besök i kyrkan
S. Maria della Salute, där jag skulle stiga i gondolen, föll jag och skadade vänstra foten
ordentligt. Kl 3 e.m. med taget till Bologna. Min fot gjorde mycket ont och jag kunde knappt
gå från gondolen till kupéen. På taget lade Syster ett omslag ty foten var mycket svullen.
7de Efter lunch kl 3 e.m. foro jag och Syster till sjukhuset till Professor Potti för fotens skull, den
undersöktes och fotograferades och det befunns vara ett brott i ett af mellanfotens ben, så att jag måste
gipsas. Vi kommo ej från sjukhuset förrän 6:30 och då måste Petterson bära mig ur vagnen. Det
blef en stor uppståndelse. Syster ville resa tillbaka till Zürich, men det ville icke jag. När det sedan
blef kväll bar Petterson mig till hissen, och så kom jag upp på vårt rum. På kvällen sedan foten
blifvit gipsad kunde jag icke stödja på den, så ont gjorde det. Sjukhuset var vackert med höga
breda gångar och sjukstolar, som togo drickspengar. Har först varit ett kloster. 8de jag kunde ej
stödja på foten då jag steg upp utom Syster gick ut och köpte en lämplig saa och Petterson klippte.

upp gipsen. Detta var icke en lätt sak då syster icke kunnat få tag på någon s.k. gipsare, se Grupp XI.
Hälsa och sjukvårdsartiklar, Bindu Ba 3 och Saa Ma 2. Så snart jag blif af med gipsen kunde jag
stödja på foten igen. Syster lindade foten och sedermera gick jag så godt jag kunde sedan jag blifvit
af med smörjan. Jag var glad att jag hade en person men som begrep något af saken, foten var
naturligtvis riktigt gipsad. Till följd af allt detta kunde vi först resa från Bologna kl. 1:30 e.m.
och kommo kl. 5:30 e.m. till Firenze. Före middagen gjorde vi en liten promenad, jag är öm i
foten, men det blir nog bättre om några dagar. 11te kl. 12 middagen for vi med taget till Pisa och
voro där kl. 2 e.m. Besågo alla sevärdheter och efter teet togo vi exprestaget och kommo kl. 10 e.m.
till Genua. 12te gjorde vi bilturer i staden med omgifningar samt besågo allt sevärt. 13^{de}
kl. 3 e.m. voro vi vid stationen för att taga taget som var 1½ timme försenadt, ändtligen
fingo vi afresa och kommo vid 8 tiden till Turin. 14de på förmiddagen besågo vi alla sevärdheter,
och gjorde en rundtur i bil genom staden, som hade raka långa gator och hvarandra liknande
hus samt belägen vid floden Po. Kl. 3:20 e.m. togo vi taget till Milano, dit vi kommo kl. 6:30 e.m.
15te kl. 5 f.m. stego vi och togo taget, som kl. 7 f.m. gick öfver Simplon till Bern, där vi bytte tag till
Zürich. Vi hade härligt klart väder och jag tyckte det var så roligt att se de tre andras förtyning
öfver den härliga färden från Milano till Bern, öfven jag, som redan förr gjort denna färd
sjöt obeskriftligt. På voro vi åter på Hotel Baur au lac och hade en liten trefflig resa bakom oss.
16de kl. 2 e.m. kom Lithberg med bil från Brestenberg, där han uppehållit sig hela tiden och arbetat, medan
vi roat oss i Italien. Dr Brun var till lunch hos oss och stannade sedermera några timmar, för öfrigt
har jag pratat hela dagen. 17de kl. 7 e.m. kom Dr Chiodera och åt middag med oss samt stannade
till kl. 11:30 e.m. Vi talade om Slottet och hrefve Carl von Hallmühl. 18de på förmiddagen kommo Herr
och Fru Häussermann med bil från Brestenberg, för att se på våra samlingar i museet, och stannade
hos oss till lunch. 19de klockan 3 e.m. kom Dr Chiodera med notarien, och då underskref jag
Stiftingsurkunde angående Slottet. Nu hoppas jag att Slottet blir räddadt, så att det ej kommer i
främmande händer. Jag har gjort min skyldighet. Nu äro vi bara tvungna att få hrefve Carl von
Hallmühl att gå med på saken. På kvällen afreste Dr. Chiodera med taget till hrefve Carl von Hallmühl
i Dresden för att afhandla med honom om att gå in på mina bestämmelser angående Slottet.
Detta blir nog ej så lätt utan kontanta öfvertalningsmedel. 20de kl. 10 f.m. reste Professor Lithberg tillbaka till

Bresterberg för att fortsätta sitt arbete där. Vi voro en stund på museet. 21^{sta} Professor Lithberg här igen mellan kl 3-4 e.m. med anledning af ett telegram från Dr Chioldera i Dresden, han for i bil från Bresterberg. Major Hans Frick kom från Bern och åt middag hos oss och Dr Brun kom till kaffet. 22da kl 9 f.m. var Professor Lithberg här igen med bil från Bresterberg. På eftermiddagen efter hans afresa till Bresterberg åter ett telegram från Dresden, som jag per telefon meddelade honom. 23de besvarade jag Dr Chiolderas telegram från Dresden. 24de kl 2 e.m. kom Professor Lithberg från Bresterberg och 2.30 e.m. Dr Frick för samtal, rörande fonden, som Landesmuseum skall ha. Kl 7 e.m. kom Dr Chioldera på en stund till oss, han hade vid 6 tiden återkommit från Dresden och meddelade nu att hofree Carl von Hallwyl gått in på mina bestämmelser, men naturligtvis mot en väsentlig påökning af den förut bestämda summan samt dessutom en viss summa till hans båda söner. 25de På förmiddagen besökte vi Konsthans och Grossmünster. 26de på förmiddagen i museet för att säga adjö till Professor Lehman och Herr Frei samt packa lären, som skall skickas hem. Till middag voro Dr Brun och Dr Chioldera hos oss. 27de kl 11.45 f.m. lämnade vi alla fem Tübingen och voro glada att få resa hem. Vi foro öfver Basel — Frankfurt M. — Berlin till Sarsitz samt sedan med svenska färjan öfver till Trelleborg och vidare med tåget till Malmö, därifrån natttåget till Stockholm, dit vi framkommo den 29de, alla glada att vara hemma. Öfver julen reste jag till Hegeholm och hade Kammarjungfru Hulda med mig. Syster Sonja reste den 20de till sina föräldrar i Tranås. Hos Geijers var det som vanligt glädt. och trefligt, jag trifs så bra hos dem, ty de äro så snälla. Strax efter juldagen den 29de återvände jag till Stockholm och firade med Syster, som återkommit på vanligt sätt nyårsaftonen med att Syster läser predikan, sedan smälta vi teor, dricka punsch och afvakta det nya året.

1925

Vintern i staden. Gymnastik som vanligt. Hela vintern ha jag varit arbetat flitigt på katalogen till 20 Juni, då arbetet slutade för att åter börja 1 Augusti. Innan 10 år dröjer det tills katalogen är färdig, såvida inte något hinder inträffar, i så fall längre. Slutet af Januari var Rechtsavald Dr. Thodera från Zürich 12 dagar här och nu är "Die Hallingsstiftung" färdig. Jag är så glad att jag kunnat rädda slottet och säkerställa det så bra som det varit möjligt att göra. Vi fingo på hösten en ny korrekturläsare Herr Sven Falk som är redaktör för den utländska korrespondensen i Stockholms Tidningen. Han är utomordentligt noggrann, lugn och mycket skicklig i svenska språket, alldeles motsatsen till Herr Blomberg, som jag på ett så lämpligt sätt blef af med. Den 20 Maj firade Johannerorden här i Stockholm sin högtidsdag i Tyska kyrkan. Det hela var som vanligt stämningsfullt, till och med drottningen hedrade högtiden med sin närvaro. Den 22 Maj afstäcktes den af Milles i trä snidade Gustaf Vasa - statyen i Nordiska Museet. Vid högtidligheten sjöng öfver Operasångaren John Forsell. Stuen är mycket stor och som vanligt ha jag en del personer allt möjligt att anmärka på den. Vid afstäckningen var Drottningen närvarande och med henne några af den öfriga Kungliga familjen. Konungen kunde inte närvara, emedan han vrickat ena foten. Den 29 Maj hade öfver Akademien för de fria konsterna sin högtidsdag. Sedan jag blifvit invald som hederstidamot i Akademien har jag inte varit närvarande någon högtidsdag och jag tänkte inte heller denna gång närvara, men så träffade jag vice preses, Professor Oscar Björck vid afstäckandet af Gustaf Vasa - statyen, och då bad han mig så öfverlämnade han mig så öfverlämnade han till mig medaljen öfver Intendenten C.F. Adelerantz. Det är det första exemplaret och det enda i guld. Jag hade visserligen lemnat 40000 kr. till präglandet af medaljer öfver framstående konstnärer, men aldrig hade jag tänkt att man skulle visa mig denna artighet. Det gladdde mig verkligen, ty jag är annars inte bortskämd hvad sådant beträffar. Så kommo på besök Major Frick med fru, hon är Frma von Bülinens, f. von Hallwyl, äldsta dotter. De bodde på Grand Hotel och ha varit besitt Stockholm med omgifningar samt Gotland, Göteborg och Skåne. 12 Juni, kommo Professor I.G. Elson och Fil. Dr. G. Upmark upp till mig och öfverlämnade medaljen, som medaljgravören Erik Lindberg graverat och Nordiska Museet latit prägla öfver mig i anledning af min 80-årsdag 1 Oktober 1920. Professor Elson höll vid tillfället ett kort men vänligt och hjärtligt tal till mig. 16 Juni reste jag med systrar Sonja, Hulda och Eskil till Hildesborg och återkom den

18 Augusti till Stockholm. Under min vistelse på Hildesborg voro först Främa med barnen öfver midnattsmåren
hos mig, så kom kyrkoherde K. & W. Ohly med fru på 8 dagar, ovanligt trefliga människor. Samtidigt
med Herr och Fru Glaumann med 3 barn 1 dag på genomresa till Schweiz, där han har en del
saker att uträtta angående Schloss Hallwyl och ditskickade penningar. En dag visade sig till min
stora förvåning Rolf de Mare på några timmar, han hade flugit från Paris, åt endast middag hos
oss och fortsatte på kvällen till Båstad, där hans far tillbringar sommarmånaderna. Så kom Carola
Hachtmeister med 3 barn Agneta, Class och Regina samt Herr och Fru Jönberg, de stannade ungefär
1 vecka. Tisdagen 21 Juli reste jag och syster Sonja med nattaget till Stockholm och fortsatte på onsdag kväll
med båten Visby till Gotland, där vi hos Roosval tillbragte härliga dagar och där vi stannade tills
torsdagen 30 Juli. När jag kom dit var Ellen merad och nedslagen, den gamla visan att det icke är
hon själf, som skapar sina konstverk utan hennes man, som inspirerar henne. Jag gjorde allt för att
uppmuntra och trösta henne. Det är i alla fall bra bittert, att en kvinna icke skall få erkännande för,
hvad hon själf skapat utan att det skall vara mannen, som får äran. Jag kan med godt samvete
skrifva att Johnnys Roosval är en mycket duktig konsthistoriker och talare, men skapa något har
han aldrig gjort. Han ser för öfrigt aldrig en af Ellens skulpturer förr än den är färdigmodellerad.
Jag vet det, emedan Ellen flere gånger sagt: "Johnny var i morse här i atelieren för att se på
skulpturen, innan Mamma kommer". Samma sak är det med deras villa Neumanns på Gotland
Jag skulle ha velat se den byggd endast af Roosval och arkitekten Torre Esén. Nu säga alla:
"hvilken skapelse af Professor Roosval". Och hon, som genom sina skulpturer gifvit det hela dess prägel,
ignoreras fullkomligt. 1 Augusti återkommo vi från Gotland till Hildesborg och samma dag kom Professor
Meyer-Heineg för att behandla mina ögon. Med honom följde hans hustru och äldsta dotter, som
nyligen aflagt sin medicinska doktorsexamen, de stannade till den 8:de. Efter Meyer-Heineg kom Professor
Thure Hellström på några dagar, och den 17:de lemnade vi Hildesborg och kommo den 18:de på
morgonen till Stockholm. 2 September kl 8.15 e.m. reste jag med syster Sonja, Pettersson och Andersson
med nattaget till Malmö och vidare till Schweiz. Som vanligt voro nere vid stationen Herr och
Fru Glaumann Frökunnarna Westman och Berglöf samt kyrkoherde Ohly. I Malmö sammantröffade
vi med Främa och Margit von Geyer samt Fröken Augusta Bergman som jag bjudit med på
resan. Augusta Bergman, dotter till aflidne kyrkoherden i Jacobs församling i Stockholm ständers

Bergman och hans maka, Euphrosyne, f. Spörana, bor numera med sin mor på en liten egen gård
nära esendonin Stubbars i Skåne. Hon var som barn och ung flicka mycket tillsammans med
med Emma i Stockholm och vänskapen fortfar ännu. Nu oro vi således 7 personer, som skulle
besöka Schweiz, se Syster Sonjas reseanteckningar. Vi reste direkt öfver Berlin - Frankfurt^m till Basel,
dit vi ankommo 4 September kl. 2.30 e.m. Här stannade vi öfver dagen för att se på Hallwylmonstransen
och kyrkostukarna af silver i Historisches Museum samt hälsa på Fru Frei - Hünzli och berätta för
henne allt möjligt från Sverige och släkten där. Från Basel foro vi kl. 6.12 e.m. till Zürich, Hotel
Baur au lac, där vi kände oss precis som hemma. Nästan hela hotellpersonalen var nere för att taga
emot oss och vi skrattade inom oss. Syster och jag hafva det gamla vänliga rummet, för nummer 107,
numera 133. 5te Genast på morgonen åkte vi till Landesmuseum, där de nedskickade sakerna från
Stockholm blefvo upppackade af Andersson så att han kunde börja sitt arbete och Syster Sonja märkas om
en del af porcelinet. 8de kom Professor Lithberg från Stockholm direkt hit, nu äro vi 8 personer. Jag är
glad att han är här så att man kan få ett slut på en del saker med Rechtsanwält Dr. Chiodera.
9de Kom Dr. Chiodera och åt middag med oss. 10de En bilfärd öfver till Hallwil där Professor Lithberg
visade oss platsen hvarest 4 lindar och en minnessten en gång ståt. Nu skall på samma plats planteras
4 nya lindar och en enkel sten: ras. 11te Reste vi alla 8 på förmiddagen med tåget till Bern, Hotel
Schweizerhof, Geyers, Professor Lithberg och jag gingo till Fricks på te, på kvällen vi 6 till Hotel Bellevue.
12te På förmiddagen gick jag med Syster Sonja på visit till Fru Fanny Gerber f. von Werdth som är en
gammal bekant till mig och som är 1862 tillbragte hela vintern hos oss och besökte båda med mig.
Från henne gingo vi till Tramgasse 10 för att se stora festlaget, som var med anledning af en
Landtbrukutställning. 13de For jag, Syster Sonja, Professor Lithberg, Pettersson och Andersson med
tåget till Aarau för att därifrån göra en utflykt till en del slott och borgar. Kl. 7 e.m. återkommo
vi till Zürich mycket belåtna med vår färd. 14de Dr. Brun på middag hos oss. 15de Reste jag med
Syster, Professor Lithberg och Dr. Chiodera till Aarau, där vi sammanträffade med Dr. Brun, alla
åto lunch i Hotel Aarauerhof och gingo sedan utom Syster till Bundesarchiv för att ordna om
Hallwilarkivets flyttande till Bern. Syster satt under tiden i hotellet och höll tummarna i händerna
samt frös och läste. Tyvärr hjälpte tummarna intet, ty efter 2 1/2 timmars prat hit och dit, späckadt
med frisar, ville de ej släppa arkivet från Aarau till Bern. Jag är således tvungen att med hårdhågenhet

Taga itu med gubbarna, hjälper det icke, så får jag taga saken som den är och trösta mig med att jag gjort
allt hvad jag kunnat. Kl. 4.30 e.m. foro vi utom Dr. Brunn till Lenzburg, där det skulle ordnas om
vattenrätten med Stabach - Gesellschaft hos Herr Bertsinger. Han har en treftig villa och bjöd oss
på te. Professor Lithberg for sedan till Brestenberg, jag syster och Dr. Chiodera med tag till Zürich.
16de. Kommo Prima, Margit och Augusta Bergmans tillbakå från vistelsen hos Frnd von Neulinen,
som äger en stor vingård Bollstucke vid Genève -jön samt sedan Lausanne, de afreste den 13te
från Bern. 17de. På middagen kom Professor Lithberg, som varit med Dr. Chiodera i Basel och Turin.
Han tror att det nu kan lyckas med arkivet, men jag tror ännu inte på saken för än den är
säkert afgjord. Till middagen dracks champagne med anledning af att det var 15 år sedan gräfningsarna
i Hallwil började. 18de. Kommo Dr. Chiodera och Dr. Brunn, ty jag skulle underskrifva en del fullmakter.
19de. Kl. 7.17 f.m. gick vårt tåg, som förde oss alla bort från Zürich och Hotel Baur au lac, där vi haft
det så treftigt tillsammans med Meyers. Professor Lithberg stannade ännu en tid i Schweiz. Till München
kommo vi kl. 3 e.m. foro en rundtur genom staden och kl. 5 e.m. måste vi skiljas från Meyers och Augusta.
Det blef så tomt efter de 3 glada treftiga människorna, syster grät som ett barn. De reste till Dresden, och vi
återvände till Sverige öfver Nürnberg, Rottamburg, Eisenach, Weimar (där gjorde jag och syster visit hos Baellens,
Fru Bauck), Berlin, Jassnitz, Trelleborg, Malmö och kommo till Stockholm måndagen 28de på morgonen. Jag
var glad att komma hem, ty det hade varit kallt och regnigt sista tiden. Nu har jag åter börjat med katalogen.
Jag finner det rätt besvärligt att lägga upp och sortera ut allt, som icke hör till samlingarna utan till husgerädet
och personligt bruk. Beskrifningarna öfver detta vill jag nu först ha tryckta, så att dessa föremål blifva
bevarade. Samlingarna äro de ju tvungna att beskrifva. Ingen vet, hvad herrarne företaga sig, innan
allt är färdigt. Därför funderar jag dagligen på, huru jag bäst skall ordna med allt, och hvad som först
bör inordningställas. Det är nog roligt att hafva synsättning, men så har jag också nästan hvarje dag någon
större eller mindre förargelse. Mitt folk, som jag har omkring mig äro nog snälla och villiga och göra sitt
bästa, men det är så många andra, som vilja lägga sin näsa i allt möjligt. De kunna icke se in i
framtiden och fatta, att människorna, som en gång skola sköta detta hus, icke hafva intresse för sakerna
utan endast komma uti tanka på sitt eget jag och pengarna de erhålla för så litet besvär som möjligt. Man
skall taga människorna som de äro men icke som man önskar att de vore. Julen voro Meyers hos
mig, de kommo den 22 och återvände 27 December till Wegeholm. Syster Sonja reste till sina föräldrar

i Frankas 22 December och återkom den 30de. Ekermanns voro på Södertuna och Roosvals hos Rolf de Nuri i Paris, för öfrigt var helgen tyngt och enformig för mig, ty jag kom inte en enda gång ut, emedan jag hade hosta och var tidvis hes.

1926

Vintern i staden. Gymnastik som vanligt. Heela vintern hafva vi arbetat flitigt på katalogen till 20 juni, då mitt folk hade ledigt till 1 Augusti. 17 Juni reste jag tillsammans med Ulla von Ekermann, syster Sonja och Pettersson till Schweiz för att vara med om 450-årsjubileet öfver slaget vid Murten. Hans von Hallwyl och 2 andra män af öfver von Hallwyl deltog i slaget, den förre spelade en stor roll, ty det anses, att han med sin förtrupp var den, som senare räddade ställningen och Schweiz från Burgundernas, hade dessa segrat skulle Schweiz aldrig kommit att existera. Som jag redan sagt, reste vi 17 Juni kl 9 e.m. med tåget från Stockholm, se syster Sonjas reseanteckningar. Roosvals och Professorkan Hellström voro nere vid stationen för att säga farväl. Vi foro direkt öfver Hamburg - Frankfurt^m till Basel, dit vi anlände den 19de kl 12,30 på dagen. Gjorde den vanliga visiten hos Fru Frei-Hauptli samt foro kl 3,45 e.m. till Bern Hotel Bellevue - Bernerhof. 20de Kom Professor Lithberg hit kl. 2 e.m. Fruvinnan Irma von Mülinen och Fröken Merg voro här på lunch och middag. 21de voro jag och syster på den vanliga visiten hos Fru Gerber f. von Werdt, därefter besökte jag Herr och Fru Adalbert von Fischer, sedan voro vi alla på te hos Irma von Mülinen. 22 Juni kl. 8.30 foro jag, Ulla, Irma von Mülinen syster Sonja och Professor Lithberg med bil från Bern (Fröken Merg och Pettersson foro med tåg) till Murten. Redan länge innan vi kommo till staden ansågs vi, hvilken massa af människor, som skulle dit. Strax utanför Murten var staden afspärrad genom en kordon af soldater, som naturligtvis vägrade vår bil att fortsätta. Då Professor Lithberg på en af dem och sade: "es ist Frau Gräfin von Hallwyl, die im stete sitzt." Soldaterna gick strax bort och

efter några minuter kom en af arrangörerna som presenterade sig som arkitekten Petit-Berre aus
Murtten. Han satte sig bredvid chauffören och tog på ett verkligt rörande sätt hand om mig. På
bilen satte han ordet "officielle" och följde sedan med oss genom staden ända fram till Monumentet
där en högtidstund skulle hållas. Först höll der Bundespresident ett utmärkt tal, sedan en från
franska Schweiz med ett mindre tilltalande anförande på franska, därefter en präst, som talade utmärkt
på samt till sist bön, sång och musik och så var den stanningsfulla akten slut. Alla voro mycket
artiga och vänliga mot mig. Äfven den Hans von Hallwil föreställande ryttaren Doktor Med. Bircher
från Aarau kom för att trycka min hand. Därefter foro vi in i staden till de för de inbjudna
reserverade platserna, hvarest vi kunde se och njuta af det stora festtaget. Alla de kantonen
och deras fältherrar med flera, som 1476 deltagit i slaget vid Murten voro här representerade, Bubenbergs,
Hallwils, Waldmann med flera. Hela taget var synnerligen väl ordnat, något hvarest schweizerna äro väl
kunniga. Då taget 3 gånger passerat, följdes vi af den snälla arkitekten till den väl restaurerade kyrkan.
Alla gator voro packade med folk, så att det var mycket svårt att tränga sig fram till kyrkan, som
vi sågo. Sedan åto vi lunch i Hotel Kreuz och kl 4 voro vi bänkade högt uppe på regeringens estrad för att
skåda festspelen med hämsyftning på händelserna vid Murten. Vi fingo först ett par ganska kraftiga
regnskurar, men sedan höll vädret sig bra under de 2½ timmar, som det något långtråkiga spelet varade.
Sedan sågo och beundrade vi den gamla stadsmuren, som jag tror är från 1300 talet. Kl. 6 e.m. voro vi åter
i farten. Lutto på Regeringens ångbåt ute på Murtensjön och sågo den mycket vackra illuminationsfesten.
Professor Lithberg utträdde då: något sådant får man aldrig mera upplefva! Först kl. 12.30 lämnade vi
Murtten och foro till Bern, mycket nöjda och belåtna med dagen och glada öfver att ha fått vara med
om en sådan minneshögtid. Alla utom jag voro trötta. 23 Juni. Före lunchen i Bernermuseet och
på eftermiddagen sågo vi en del af samma festtag, som i Murtten. Det var arrangeradt för att insamla
pengar till de stackars människorna i Uri, hvilka genom ett fruktansvärt oväder blifvit hemlösa.
Kl. 5.30 e.m. foro vi från Bern med tåget till Aarau och därifrån med bil till Brestenberg. 24 Juni.
Kom Dr. Fil. Bosch till lunch. Kl. 2 e.m. foro vi med bil till grefskapet Fahrenburgs gränsstenar i
vidare till byn Sarnenisdorf. I prästgården därstädes förvaras ännu den mässbok, i hvilken står
skrifvt att 1311 betalade Johannes von Hallwil till kyrkan för en mässe, som skulle läsas öfver
konon, hans hustru och syster. Sedan har det förnyats och nu läses mässan öfver alla Hallwilar.

Det var mycket intressant att se den gamla boken, hvilken dock endast är en kopia af den äldsta. Därefter
fortsatte vi till Galgenhügel, Gerichtsplatz och landningsplatsen vid spändan af Hallwilerjön, hela västra
stranden förbi slottet Hallwil till "de fyra lindarna" och till Bratenberg. 25 Juni. Efter lunchen for vi ner
till slottet, gingo grundligt igenom det och sedan öfver till kvarnen för att se huru den och Hilmaris bostad
sågo ut. Detta tog omkring 4 timmar. 26 Juni. Kl. 11 rodde vi i 2 båtar den vändiga vackra vägen öfverjön genom
kanalen omkring slottet, voro sedan en stund inne på slottsgården och gingo omkring i parken. Efter lunchen
besökte vi Eichberg, Ebba von Eckermann och syster Sonja gingo dit, medan vi andra åkte i bil. Foro sedan ner
till Holliger sömi, en fin schweizerrestaurant, där vi blefvo serverade af dottern i huset. Vi åter till Bratenberg
och därifrån bel 6 em med bil öfver Reuss, Bremgarten Lürich, Baur au lac. 27 Juni efter lunchen
gjorde vi en stiftlykt i bil till Kappel, en 1200-tals kyrka, som genom reformationen förstördes. Flere
Hallwiler hafva skänkt pengar till den kyrkan. Sedan sågo vi Denkmal öfver Loringli, hvilken stupade vid
Kappel 1531. Återvände sedan till Lürich. Vid hemkomsten stod i mitt rum en korg inel frukt från hotellets
ägare, Herr Kracht. 28 Juni. På morgonen reste Professor Lithberg till Basel, vi andra gingo till Museet
för att där vidna och ändra en del. Dit kommo Dr. Brun, Professor Lehmann och Herr Frei för att
hälsa på mig. 29 Juni. På morgonen stack en hotellpojke in 2 böcker (Das goldene Buch) och ett bref
från Direktor Schmid, som bad att få mitt namn inskrifvit. Både före och efter lunchen voro vi i
Museet. På kvällen kommo grefrinnan von Mülinen och Fröken Mery. 30 Juni. I Museet naturligtvis.
1 Juli. På förmiddagen gingo vi en stund omkring i Museet. Ebba reste till Luzern. Vi begaf oss
på eftermiddagen ut på en biltur till Greifensee, uter, en Bergfried från 900-talet, sedan foro vi
förbi Pfäfers utefter östra stranden af Zürichsee och så till Zürich. 2 Juli. Före lunchen gingo vi
till Museet för att hälsa på Professor Lehmann. Följde sedan Irma von Mülinen och Fröken Mery,
hvilka åter foro till Bern. Efter lunchen foro vi med bil till Schaffhausen och Rhenfallet. Vi afreste kl 3 em
och voro tillbaka kl 7 då Dr. Thoma och Professor Lithberg väntade på mig. Den förstnämnde stannade till
middag, öfren Dr Brun var inbjuden. 3 Juli. Före lunchen gjorde vi en till i Museet senast hade farväl
till Herr Frei. Kl. 1.45 em. foro vi från Baur au lac, hela hotellet var på benägen för att tacka för alla skänkningar.
Direktor Schmid hade chokolad och persikor till mig. Vid stationen beslöt jag att resa direkt hem i stället
för att stanna i Berlin, som först var meningen. 4 Juli. Vi ankommo på morgonen till Berlin, fortsatte till Lussan
och Malmö, där skildes jag och syster från Ebba och Professor Lithberg, den fören for till Södertuna, den

senare till Stockholm. Jag och Syster hämtades med bilen och voro kl. 11 e.m. på Hildesborg. 14 Juli klagade Syster Sonja öfver att hon hade på natten haft så svårt håll på ena sidan i ryggen. Jag for strax med henne till Dr. Hallengren i Helsingborg. Han undersökte henne mycket nog och sade att ena lungan var angripen. Så for vi direkt från honom till sjukhuset, där hon blef röntgenfotograferad. Dagen därpå fick jag telefonbud från Dr. Hallengren, att hon öfvermåttligen skulle till Romanäs. Syster grät och jämrade sig öfver, hvad det skulle blifva af mig. Tyvärr kunde hon icke komma till Romanäs förr än efter en vecka och under den tiden låg hon till sängs på Hildesborg. Min chaufför Lindkvist fick följa henne till Romanäs. Jag telegraferade strax till Frökenarna Westman och Berglöf och bad dem genast komma till mig, så att jag inte skulle behöfva sitta helt allena på Hildesborg. 17 augusti återvände jag till Stockholm. Sedan har det varit så många tråkigheter som gått mig till sinnes. En vecka efter jag kommit till staden var Irma von Geyer så snäll och skickade sin Fröken Linsön upp hit, så att jag inte skulle vara så ensam. Några dagar sedan hon kommit fick hon feber 37-38 grader. Hon inbillade sig, att hon hade lungrot. Jag skickade henne till Professor Jacobsen, en bland våra skickligaste läkare. Han sade, att hon hvarken hade något åt lungorna eller magen, däremot en mycket ful hals. Då skickade jag henne till Dr. Häggström, som är vår skickligaste halsläkare. Han förklarade att hennes halskörtlar voro rysliga och måste strax borttagas. Hon kom omedelbart på Örens sjukhem och efter 8 dagar kom hon åter hem, men hade fortfarande feber. Efter några veckor skickade jag henne till Geysers igen och stannar hon tills vidare på Hageholmen. Jag känner mig nöjd, så länge jag får vara frisk, men längtar naturligtvis efter Syster Sonja, som jag hoppas kommer tillbaka frisk i Januari. Under hösten hafva många både sorgliga och förargliga händelser förefallit, först och främst Sjusne, som öfvergått i främmande händer. Vi voro redan ute ur hela den affären, men Harry och hans föräldrar sutto innan kvar. Så har Professor Lithberg äntligen haft sin utställning i Nordiska Museet af Hallwilska utgräfningsarna, som skola jämföras med Hallwilskerna i Landesmuseum i Tübingen. Hvad beträffar utgräfningsarna i Hallwil vill jag med några ord förklara, att jag icke är den "Grande Dame," som Professor Lithberg gjort mig till. Under arbetet, när sällan voro afpolade och kommo ner till Hottet, stälptes dessa innehåll ut i en hög på golvet i ett af rummen. Under 3-4 månader från morgon till kväll låg jag vid 68 års ålder på det fuktiga golvet och sorterade ut föremålen från de slämmiga benen, som under århundradena legat i den fuktiga morjen och leran. När föremålen voro torra, lade jag hvarje nummer i paket, som lades i lådor. Benen lades upp i öfre våningen och 1912 blefvo de numererade af några skolärare, och nu ligga de på Hottet vindan.

År 1912 de alla lärar med föremålen sändes till Stockholm ordnade jag själv dem i pak, det vill säga hvarje nummer i sitt pack. Därefter anställde jag 2 flickor, Anna Rapp och Elsa Lindkvist, som under 1½ år numererade allt. Dessa flickor och min chaufför Lindqvist hopsatte sedan med gummitacka en mängd af skärporna till käft, som naturligtvis ej kunde hålla. Efter föregående procedurer tog Professor Lithberg hand om skärporna och de öfriga föremålen. Jag har nedskrifvit ofvannäranda, därför att Professor Lithberg, då han 14 oktober höll föredraget om utgräfningsarna i Hallwil, hvarken i detta och ej heller i sin bok talar om mitt personliga deltagande i arbetet, utan endast framställt mig som en rik kvinna, hvilken icke vetat, hvad hon skulle göra med sina pengar. Därommed glömde Herrar Upmark och Lithberg att skicka mig kort till Vernissagen, till Herr Glaumann möt min sista kvällen före telefonera till Museet att man glömt saken. Dr Beckström kom då genast med korten; en glömska kan ju ske, men att sedan icke med några ord be om ursäkt tycker jag är bra oförskämt, synnerligast som Nordiska Museet fått så många 100.000 kr. härifrån. De tyckte väl, att de icke behöfde visa den höfligheten mot en gammal 82-årig gumma. Efter 14 dagar var åter en föreläsning i något annat ämne, och då skickades mig 2 inträdeskort, å hvilka afgiften kr 1,50 var i förstruken med blyertspenna. Då blef jag arg, skickade dem tillbaka, tackade för dem och lät säga, att om jag ville gå på någon af deras föreläsningar betalar jag dem själv. Till Professor Lithbergs föredrag öfver Hallwil hade jag köpt 100 inträdeskort och hade betalt mitt eget, som ingick i dessa. Föreläsningarna hållas ju för ett godt ändamål. Några veckor senare kom Dr. Upmark in på kontoret och ville tala med mig. Han talade endast om de sistnämnda två korten, men jag märkte, att han hade fått hela historien i sig. Jag tog saken högst likgiltigt, men nästa dag fick jag höra, att han fått veta herrarnas betiende af den person jag berättat det för, just med afseht att det skulle komma fram. Efter utställningen trodde vi, att allt, som varit utställt skulle skickas till Schweiz, men så blef icke fallet, ty det återvände till kallaren. Hur länge skall det ännu dröja tills ännu tilligen allt kommer bort? Samma dag som Hallwilutställningen öppnades stod det i tidningarna att Gysne var sålt. Huru bittert grät jag ej öfver detta, jag, som sett det skapas och förköpas af en man och en annan man, som kallat det vid makt. Till all lycka räddade min svärson Wilhelm von Geyer 1919 hvad som var att rädda, annars hade jag nu kanske förlit mina barn till last. Till julen kommo Geyers till mig och stannade till 27 December. Så kom Syster Sonja den 30de och stannade till 10 Januari, detta var en stor glädje. Samma dag kom Fröken Erika Lingner från Tyskland och stannade hos mig tills Syster Sonja kommer från Romaniis, det blir väl någon dag i Mars.

1927

Vintern i staden. Gymnastik som vanligt. Hela vintern flitigt arbetat på katalogen till 20 Juni då semesteren började och varade till 1 Augusti. 7 Januari kom Rolf de Mare från Paris och för sedan ner till Skåne, där han öfverläst egendomen Hildesborg resten nu på Margit von Feyers. Det uppgjordes så att Wilhelm von Feyers gaf Rolf 100,000 kr. kontant samt 20,000 kr. i årligt arrende. Båda voro nöjda med uppgörelsen och icke minst jag, ty huru skulle byggnaderna sett ut efter 20 à 30 år då de stött obebodda, Rolf var några år en mycket ifrig landtbrukare därefter slog han sig på baletten, sedan slutade han med denna och ärenderade några testrar i Paris, nu är det också slut och jag förmodar att han nu endast lever för skön konst, Frohstois kommer han aldrig mer att åter bosätta sig i Sverige, ty han har så många bekanta i Paris och trivs så bra där. För några dagar sedan fick jag ett bref från Ellen Roosval att Rolf för henne berättat om öfverenskomsten angående Hildesborg och att han var glad och beliten. Ellen är nu med sin man i Flyères för att repa sig efter lunginflammationen hon fick i Rom och reste sjuk till Palermo, där hon fick ligga 3 veckor till sängs. Jag fick ingenting veta om saken, förr än hon var frisk igen. Hade jag först fått veta om hennes sjukdom, skulle jag strax hafva skickat en sjuksköterska hvarifrån, ty utomlands är det mycket illa beställt med dessa. 24 Januari här Bokbindare Richard Bolling börjat binda min katalog i Herr Glauermanns hus, Himmelsgårdsgränd 20 och Bråkegränd 1, där jag nämligen hyrt en lokal från nedre bottnen. 30 Januari kommo Ellen och Johnny Roosval helt oväntadt hem, och jag kan icke säga huru glad jag är, att hafva min älskade dotter här igen. Jag för strax till dem och då låg Ellen på soffan och var mycket bes, måtte hon nu bara sköta sig, så att hennes lunga blir bra igen. 3 Februari reste jag till Geyers på Wegesholm, ty influensan gick mycket här i Stockholm. Jag återkom därifrån 5 Mars från morgonen. De 4 veckor, som jag tillbragt i Skåne, hafva gjort mig mycket godt. Första dagarna var jag alldeles förtristad öfver att sitta och ingenting göra, men allt efter hand blef det bättre, fastän riktigt var det ej. Lina och Wilhelm samt

Båda barnen voro så oändligt snälla och hjärtliga emot mig. Lisen kunde jag icke, ty mitt friska öga har blifvit
sämre och jag ville inte anstränga det onödigtvis. Nu är jag åter i full gång och till min stora glädje
har mitt folk varit flitigt under min frånvaro. 21 Mars återkom syster Sonja Gelotte från Romanas
lungsanatorium, där hon varit i 8 månader. Hon har nu blifvit förklarad frisk, men är naturligtvis tvungen
att sköta sig, som ju lätt kan göras hos mig, så att hon icke får något återfall. Emellertid är jag så glad
att åter ha henne hos mig. 27 Mars var jag på en bal, som flyers gäfvor för Margit på Grand Hotel.
Först ville jag inte gå dit, men så önskade flyers och Margit det. De tillbragte nämligen 6 veckor i
Stockholm för att Margit skulle roa sig. Mycket har hänt sedan flyers 5 April lämnade Stockholm, först
och främst har Professor Lithberg färdigt i källaren, så att Flyers expresskarlar kunnat skickas ner i Herr
Glaumanns källare för att börja packa sitgräfningsarna till Schweiz och den stora dagen var 10 Maj 1937. Sedan
reser Professor Lithberg ner för att sätta upp allting, om jag är frisk kommer jag efter med syster Sonja,
Pettersson och Andersson för att sätta fart i saken. Jag har med ören blifvit bitändare och gör icke en tur
efter när jag vet att jag har rätt, och önskar att få behålla min vilja och mitt förstånd. Om här och
öfverallt folk tror att det är Professorerna Lithberg och Roosval samt Herr Glaumann, som styra och regera
så bedraga de sig, jag skulle vilja se hvad för en katalog det blifvit med Professor Lithbergs hjälp och
hur många människor, som skulle ha fått understöd och institutioner hjälp och hur huset sett ut
innan staten en gång skulle taga emot det om jag icke varit den, som själf bestämde allt. Professor Lithberg ville
ej ha en katalogen sådan den nu är gjord utan endast en förteckning. Hur ha icke alla tyckt det vara
öfverflödigt med underskrifterna, som jag vill ha en emellan de gifva lif åt de torra beskrifningarna. Nu börja redan
andra, som det sägs, att eftergå min kanade idé. Så vill jag äfven ha allt med såsom sopkonster, damborster
och dylikt, ty dessa blifva en gång det märkvärdigaste när allt kommer att utföras med elektricitet. För öfrigt vet
jag mycket väl att alla människor säga att det är Herrar Glaumann Lithberg, Roosval samt öfriga tiggande
herrar de ha för att tacka för allt jag skänkt bort, de tro naturligtvis att jag är så gammal och dö att de kunna
få mig till hvad som helst. Jag vill endast citera ett exempel nämligen den halwa millionen jag för några år
sadan skänkte Gotlands förmånesförmåning med förbehåll att det icke fide stå i tidningarna, emedan vi redan
äro öfverflödiga af så mycket tiggeri. Jag lät Professor Lithberg som gottlånsing öfverlämna pengarna och naturligtvis
måste man tacka för dem. Men nyligen fick jag veta att de på Gotland nästan bara Professor Lithberg på sina
armar, emedan han skaffat dem dessa pengar, emellertid hade han ingenting med saken vidare att göra ty han

visste ingenting för än han kom in på kontoret och fick order att resa med pengarna till Tüby. Jag visste hvad jag gjorde, ty med dessa pengar just nu kunna många byggnader och ruiner räddas. På samma sätt har och får det med hvad jag redan skänkt och nu skänker bort. En kvinna kan aldrig tänka eller handla klokt, bara mannen, världens sinder. Fråga en person, det må vara hvem det vill, hvad han tror att fröfrinnan Skallögl gör så tror han att hon sitter i en länestol i en salong. Fleuru många gånger fråga ike folk mina arbetare, om de någonsin få se mig, jag skruftar och de äfvenså, jag skulle vilja se min katalog om jag ingen vilja och arbetskraft hade, då existerade. Hvarken huset, samlingarna efter katalogen förutom allt i skruvar. Jag har ärligt, troget, tillgifvit och intresserat folk omkring mig, som jag är fast vid och är det en glädje för mig att samarbeta med dem. Mina barn få en gång en fond på 10 millioner kr, hvarest jag nu har räntan och det kan vara nog, när man beräknar alla millioner de förut fått. Jag tycker mig vara berättigad att göra slut på mina förtäga 11 millioner kr. och när jag ser tillbaka på de förtäta åren känner jag glädje öfver, hvad jag kunnat utföra med dessa pengar, i första hand räddningen af Slottet Skallögl, det bästa jag gjort, så mina kataloger färdiga ike några personer komma att omintetgöra afslutningen i den enda som början blifvit gjort. 31 Maj förlovade Professor Lithberg sig med Fröken Maria Garzell - Riison och är jag öfvertygad om att de passa bra ihop och önskar jag dem all möjlig lycka. Samma dag firade Högskolan sin 50-års fest. Johan Rydval hade bjudit mig och syster Sonja till promotion, som försiggick i Stadshuset s.k. Blå hallen och äfven till festmiddagen i s.k. Gyllene salen, vid hvilken middag närvaro 700 personer, däribland Kronprinsessan och Prins Carl med dottern Märta; på kvällen dans i Blå hallen. 4 Juni lämnade jag Stockholm öfverföljd af syster, Professor Lithberg Pettersson och Andersson. Vi foro direkt öfver Berlin och Frankfurt ^{am} till Basel, dit vi ankommo 6 Juni på förmiddagen. Strax efter ankomsten besökte vi som vanligt Fru Frei - Häuptli, sedan fortsatte vi på eftermiddagen med tåget till Zürich och bodde som vanligt i Hotel Baur au lac, där jag och syster fingo våra vanliga rum. 7 Juni började vårt arbete i Landesmuseum, lapetserare och snickare fingo strax börja ty ingenting var gjort i utgräfningsafdelningen än skäp och hyllor. Först tomdes alla öfverblifna skräpvar i lådorna, som voro bestämde för dem, sedermera skulle allt läggas i montran, men dessa måste först klädas med tyg och hela montern midt på golvet måste tagas bort och totallt göras om, alla hyllor klädas med gulhvitt tyg, arbetarna hade mycket att göra, men syster Sonja och Andersson ännu mera. Då Pettersson och Andersson öppnade lådorna där alla dubbletter af metallsaker inpackats blif jag alldeles förskräckt då jag fick se huru Professor Lithbergs fröknar lagt skrinna i gamla cigar - piparett,

toal, - apotek - och andra gamla halftrasiga saker med en skrifven lapp i hvarje. Jag sade bara "så kan jag inte
öfverlämna föremålen", Professor Lithberg ville protestera, men jag beställde 250 lådor med lock vid en fabrik, som
dåligen levererade ett visst antal, bad syster Sonja taga hand om sakerna och ordna det hela, en snickare sett budvid
hennes, hon ritade storleken i botten och så satta snickaren trälister i samma höjd, så många, som skulle vara
i de låda, sålunda varierades fackens antal från 2 - 9, sedermera skref hon på hvarje hvad det innehöll.
Så gick hon på 250 lådor under 3 veckor, hon började kl. 10 f.m. och slutade kl. 6 e.m. hvar af 1/2 timmes
frånkänst. När jag tänker på huru Professor Lithbergs 3 herrar uppe på min Högskulle under 3 år och sedan 4 fjärdnar
sitta i Herr Flaumanns köllare och s.k. arbetade, kan jag nästan få gallfeber, tänk huru mycket pengar jag fått kosta ut,
som kunnat användas bättre, dessutom fick jag haf att låna chefens vid Museet i Lurich, Dr. Karlin, Konservator främs för
att sätta ihop skärfor; för att få nöden att låna honom måste jag betala Museet 1000 kr. i månad och dessutom hans
aflöning och ändock har jag skänkt Museet hela Årtus. Nu sitter främs hos Professor Gunnar Anderson och sätter
ihop en massa trånga körd, han får sin aflöning, men Dr. Karlin ingenting. På mig skola alla suga, men erkänna
att jag gjort något, gör ingen af herrarna, så är det, otack är världens lön. Snellertid blef Professor Lithbergs
afslutning i Landesmuseum färdigt. Han hade nog bra gärna gått från halfgjordt arbete, men jag förklarade
bestämt att jag icke reste från Lurich innare det var färdigt till och med om jag skulle sitta där till
hösten. Som Professor Lithberg vet att hvad jag sagt är sagt, kunde vi efter 6 veckor lämna Schweiz. Men inte
endast syster Sonja arbetade utan afven Anderson gjorde det otroligaste. Han böjde och justerade ställningar
till alla körd och mäsaker, jag begriper inte huru hans händer kunde åstadkomma ett sådant arbete och en sådan
mängd på dessa veckor. 7 juli var en stor dag, då öfverlämnade jag Hallwilsamlingen till Hyralsen för
Landesmuseum, bestående af 8 herrar, som voro mycket intresserade och öfverraskade att samlingen var så stor
och värdefull. Det gläder mig att de nu få se skärforerna, ty det hade kommit ut ett rykte att alla skärforer
voro förstörda i Stockholm, för att dölja skandalen att ingenting funnits i slottsgruven. Sedermera arbetades det
på afslutningen till 14 juli. Utom arbetet i Museet gjorde vi följande utflykter och mottogo besök. Se syster
Sonja Gelottes reseanteckningar. Söndagen 12 juni for vi med bil till Brestenberg, där vi sammanknöt med
Professor Lithberg. Vi besökte Schloss Hallwil där vi öfversågo hvad som skulle repareras i kvarnhuset. Vi återvände
öfver Sempach och klostret Muri till Lurich. Söndagen 19 juni gjorde vi en bilfärd öfver Wettingen till
Kellringen, förbi Lengzburg till Hildegg och Habsburg samt till Lurich öfver Brugg. 20 juni besökte mig
Grafvinnan Emma von Mülinen med Fräken Merg och stannade några dagar. 25 juni hade jag besök af

Majoren och Fru Fick-Mörlinen, hvilka för tillfället voro i Zürich. Söndagen 30 Juni for vi 4 med bil utefter hela Zürichsees västra strand, vidare till Menzingen, ett munkkloster, Zug och utefter Zugerssees östra strand till Arth, därifrån till Rüschlikon, Cham och så åter till Zürich. 2 Juli var det beemachtstest med storartadt fyrverkeri på Zürichsee. Söndagen 3 Juli hämtade Professor Hegi oss med sin bil och körde oss till slottet Kyburg sedan till slottet Hegi, som han äger och sedan åter till Zürich. 5 Juli var Chofren för Landesmuseum, Professor Lehmann på middag hos oss. 6 Juli hade vi Professor och Fru Hegi på middag. 7 Juli den redan omnämnda öfverlämningsdagen. 8 Juli kommo Herr Häusermann och arkitekten Fietz för att tala om restaureringen i slottskvarnen samt stannade öfver middagen. 11 Juli for vi alla 5 med bil till Hallwil, där det ordnades med porträtten i gästbryk, som skola sättas upp i slottet. Sedan lunch i Bristenberg och därefter rodde vi i 2 båtar öfver Hallwilersee och genom kanalen till slottet, gingo till kvarnen och besågo restaureringen därstädes. Kl 7.30 e.m. återvände vi till Zürich utom Petterson och Andersson, hvilka stannade kvar för att hänga upp porträtten. 12 Juli kl 5 e.m. for jag, systern Sonja och Professor Lithberg i bil till Hallwil för att se på de upphängda porträtten. 14 Juli var allt i Museet färdigt och vi voro öfverförtjusta. 15 Juli efter lunchen voro vi i Museet. Kl 6 e.m. for vi från Zürich till Bern, Hotel Schweizerhof. 16 Juli till Staatsarchiv, där Hallwilarkivet är förvaradt, sedan på besök till von Fischers. Till lunch voro Majoren och Fru Fick samt Dr. Brun inbjudna. Kl 2 e.m. for vi alla 5 till Basel, Professor Lithberg därifrån direkt till Stockholm och vi andra med nattetåget till Köln, därifrån fortsatte vi till Brüssel, Gent, Brügge, Oostende, Antwerpen, Haag, Schiedamschen, Amsterdam, Haarlem och kommo 30 Juli till Hamburg, där vi stannade till 1 Augusti och besökte Fru Irka Heyn f. Linzow. 1 Augusti på morgonen afreste vi öfver Sassnitz-Trelleborg - Malmö och framkommo till Hildesborg kl 11 på kvällen. Petterson och Andersson fortsatte med nattetåget till Stockholm. På Hildesborg stannade vi till 23 Augusti, under den tiden voro hos mig Fickarna Westman och Berglöf, kyrkoherde Ohly med Fru, Professor och Fru Meyer-Steinig samt Rolf de Maier. Sedanmera i staden började det vanliga arbetet med katalogen och hafva vi fått en ung man Farris Heribert Seitz, som studerar vid Högskolan, han har börjat beskrifva det europeiska porcelänet och tycks blifva utmärkt bra. 15 September telefonerade Kronprinsen och bad mig emottaga 2 japaner Professor Suji Umehara vid universitetet i Kioto samt Herr Tomoji Okada från Osaka. Naturligtvis mottogos de med glädje, den förra kom sedan flera dagar till oss för att studera de kinesiska speglarna. 26 September kom Kronprinsen själv med sin adjutant Kapten M. Lagerström och greken Herr George Lounfopoulos, bosatt i London och världens störste privataamlare af kinesisk konst, för att se på kina bronserna. 30 Oktober fick jag mysliga meddelanden så att systern Sonja skickade efter Professor Jacobius

sen jag nu tagit till husläkare. Till all lycka var det nykterstolskolk och inte tårarned, efter några veckor var jag åter ställd.
16. November sände Professor Gunnar Andersson mig en anbudsläs till Sveriges 65 att öfvervara Ostasiatiska samlingsmässan
afslämnande genom Kronprinsessan till Staten 15 November kl 10.30 f.m. 17. November kom Kronprinsessan åter hit med sin
Adjutant, Kapten Teer af Sillen och 1 japan Herr R. Hamada, 1 timme senare kom Kronprinsessan Louise för att afhämta
Kronprinsessan samt att följes af Hofffröken Catharina De la Gardie, 12 December blef jag inbjuden att närvara vid
sammankomsten, afsedd att hedra Kinasforskaren Ingeniör Olof Karlbeck. För bjöden kl 8.25 e.m. och hämtning
kl 12. Där voro 17 herrar, jag och Professor Gunnar Andersson, den sistnämnda troligen af ertighet mot mig närvarande;
emedan jag inte skulle vara ensamt fruntimmer. 22 December kommo Geyers till mig och Syster Sonja reste samma dag
till sina föräldrar i Franås. Lufthönsen voro Geyers och Rosvals hos mig, öfverså på juldagen. Annandagen voro
Geyers och jag på Operateatern och sågo "Gamla Heidelberg", på tisdagskvällen återvände de till Weggholm. Syster
Sonja kom tillbaka 1 timme före deras afresa, och jag blef så glad, då hon var här igen. Så arbetade vi som
vanligt hela veckan till Nyårsnatten. Syster Sonja läste prediktor för mig och kl 9 e.m. kommo Rosvals hit för att med
oss äta fisk och gröt, smälta tenor och dricka punsch samt afvakta det nya året; kl 12.20 kom deras bil för att
afhämta dem. Läkermanens firade julen hos sonen Harry i staden samt flyttade efter helgdagarna ut till deras
egendom Södertuna med alla barn och barnbarn.

1928

Vintern i staden. Gymnastik som vanligt. Hela vintern flitigt arbetat på katalogen och hafva vi emellertid hunnit
så långt att vi måndagen 23 Januari skickat ut i Sverige våra första band nämligen vapnen och mynter. Alla de, hvilka
skola till utlandet, skickas senare ty det är så omständigt, emedan man är tvungen att vända sig till legationerna. Efter
utsändningen blef det en del anmärkningar från Läkermanns angående underskriften på en prismedalj åt Höns bruk
så att alla myntkatalogerna återtogas och underskriften stiliserades om. Som jag ej ville hafva något vidare bråk om
underskriften, vände jag mig för säkerhets skull till Kronprinsessan med förfrågan om jag på de kinasföremål, som jag

genom hans godhet fått köpa, fick nämna hans namn. Här fick jag till svar "mycket gärna". 14 Januari kom Anna von Geyer till mig och stannade till slutet af Februari, då hon reste till Monte Carlo för att möta sin man, Mikaeln, och dottern Margit, hvilka hade gjort en resa genom Spanien, sedermera till Rom och återkommit i slutet af April. Jag har hela vintern fört ett stilla, enformigt lif, var 17 Mars kl 3 e.m. på Lärstämman 300-års jubileum och därifrån till Kronprinsens på te kl. 4.30 e.m. dit många kinasamlare voro inbjudna. 26 och 27 Mars hade jag mina båda vanliga stora middagar. 31 April var jag på Johanniterfesten i tyska St. Gertruds kyrkan, samt 26 April på Frälsfesten i Riddarhuset; så äfven på några middagar hos Leckmanns och Roosvalls samt många lördagsaftnar med Syster Sonja på teatern. Rolf de Mare kom hit från Paris för att 9 Maj fira sin 40-års födelsedag, stannade ungefär 14 dagar och bodde hos Roosvalls. 18 Maj skickade våra fjärliga kataloger till utlandet. 14 Juni utkom i Bergska Dagbladet en artikel under strecket "Det Hallwilska katalogarbetet", skrifen af Fil. Doktor Karl Asplund. Öfver denna artikel voro vi glada, emedan allmänheten nu får ett begrepp om arbetet. 18 Juni reste jag med Syster Sonja, Petterson och Andersson samt Ellen och Johany Roosval, hvilka senare jag bjudit att medfölja, till Schweiz. Se Syster Sonjas reseanteckningar. Den gången reste jag endast, för att i Slottet låta lägga kerkmattor på golven och ställa upp stolpar med snören, ty jag måste rädda de gamla golven. Jag hade nämligen på nyåret fått avklipp från Argis i Schweiz, där det stod att 7000 betalande personer, utom alla skolor och föreningar, besökt slottet under år 1927. Då tänkte jag på golven, att de måste skyddas, och som jag inte litade på folket där nere, reste jag själv dit och tog Andersson med, som öfvervakade påläggningen af mattorna. Vi foro öfver Hamburg och Frankfurt ^m till Basel dit vi anlände 20 Juni kl 12 f.m. Där besökte vi Historisches Museum för att i silfverkammaren se på Hallwilska monstransen och kyrkstakarna, sedan hälsade vi som vanligt på Fru Frei-Hauptli. Vi foro från Basel kl 6.30 e.m. till Lürich och framkommo kl 8, bodde i Hotel Bauer au lac, jag och Syster fingo våra vanliga rum. 21 Juni. Foro vi alla i bil till Hallwil, där jag med arkitekt Blum ordnade om kyrkomattorna och stolparna. Vi återvände till Lürich öfver Baden, Andersson stannade kvar för att öfvervaka arbetet. 22 Juni. Besökte vi Hallwilrummet i Landesmuseum. Till middagen var Dr. Brun hos oss. 23 Juni foro vi till stationen och mötte Rolf de Mare, som kom från Paris. 24 Juni. Foro vi med Rolf till Hallwilrummet för att visa honom det. Efter lunchen gjorde vi en bilfärd till Kappel och besögo kyrkan. 25 Juni. Åkte vi med bil till Breitenburg, vi rodde i 2 båtar öfver sjön, och genom kanalen till slottet, besögo detta, foro sedan till de 4 lindarna och åter till Breitenburg. Efter lunchen med bil till Hermannsdorf för att se boken, angående den årliga messan, som hålles för ättan von Hallwil. Därefter till Gerichtplatz och

Galgenhügel samt åter till Brestenberg. Kl. 8 e.m. voro vi tillbaka i Zürich. 26 Juni. Hade jag besök af en Herr Kehrer, hvilken för-
hade haft en porcelinsbok i von Im-Hoffers hus. Krängasse 19, Bern. 27 Juni. Kl. 2 e.m. fore jag, syster Sonja, Arkitekt Blum
och en tapetserare till Hallwil för att ordna med stolar och snören i slottet. 28 Juni. Kl. 7.45 f.m. reste vi till Bern, Hotel
Bellevue - Bernerhof. Vi åkte till Statsarkiv och en rond i staden, därefter gjorde jag och Roosval's visit hos von Fischers,
sedan voro vi en stund i Historisches Museum, kl. 5.30 e.m. återvände vi till Zürich och samtidigt kom Irma von
Mülinen för att stanna några dagar hos mig i hotellet. 29 Juni. Gjorde Roosval, Rolf och Irma von Mülinen en
utflykt till Konstanz, jag och syster Sonja stannade i Zürich. 30 Juni. Till middagen kom Fru von Blach, von
Mülinen, och på kvällen var det beknäktfest. 1 Juli. Återvände Rolf de Maré till Paris. Vi andra gjorde en utflykt
till munkklostret Wettingen och nunnaklostret Königsfelden. 2 Juli. Kl. 10 f.m. afreste Roosval med flygmaskin
till Malmö, vi följde dem till flygplatsen och sågs af far. Men var icke glad öfver att flyga, men Johnny ville
det, så blef han också grundligt sjuk mellan Stuttgart och Malmö. Kl. 2 e.m. fore vi till Schloss Hallwil för att se
hur de pålagda korkmattorna togo sig ut. 3 Juli. Reste Irma von Mülinen, jag och syster utto i lugn i
Zürich. 4 Juli. Hade jag besök af Herr Künzler och Professor Hess, den förstnämnde var en af dem, som år 1904
hjälpte till med att ordna Hallwilsarkivet. 5 Juli. På förmiddagen i Landesmuseum. Efter lunchen gjorde vi
en biltur till Luzern. 6 Juli. Toro vi i Landesmuseum för att träffa Professor Lehmann och Herr Frei. 7 Juli. Toro vi
hela dagen i hotellet, emedan det var kallt. 8 Juli. fore vi till Luzern för att se på prishoppningen (Internationaler
Concours Hippique). 9 Juli. Fore vi 4 och Arkitekt Blum med bil till Schloss Hallwil för att se huru stolparna
med snören togo sig ut, jag var mycket nöjd med anordningen. På kvällen kommo till mig i Hotel Bauer au lac
Dr. Bruon, Dr. Chiodera och Professor Hess. 10 Juli. På förmiddagen i Landesmuseum. Kl. 2 e.m. fore vi till Basel, därifrån
togs vi nattåget till Hamburg. 11 Juli. Kl. 8 f.m. voro vi i Hamburg, stannade där till den 14 de. Vi voro mycket med Fru
Erika Heyn f. Lingow och hennes man. 14 Juli. Reste vi med åget kl. 9 f.m. till Sassnitz, där vi sammanträffade med
min 83-åriga kusin Anne-Marie Kempe, hvilken följde med oss till Hildesborg, dit vi anlände kl. 11 på kvällen.
Pettersson och Andersson fortsatte med nattåget till Stockholm. Efter några dagar kom Ellen Roosval med sin hund Ruby
och stannade 3 dagar för då vidare i bil till Kalmar och därifrån med ångbåt till Fiskeby, efter henne blef von Liebermann
med sondottern Eva på 1 vecka, så Fru Agnes Carlsson på 1 dags besök, sedan Herr och Fru Sjöberg på 1 vecka,
efter dem Professor Jacobus med fru, som var 2 döttrar, de stannade 3 dagar och gjorde under den tiden flere
utflykter i egen bil, med hvilken de reste landet rundt; de voro ovanligt trefliga och enkla människor. Men voro
fruktansvärda Westman och Berglöf hos oss och de blefvo till några dagar innan vi lämnade Hildesborg 16 Augusti.

afreste Anne-Marie Kempe, af följd af Syster Sonja till Malmö, därifrån öfver Frelleborg-Lasswitz till Bergen på Rügen, där hon är Oberin i en Frauensittung. För sin ålder är hon ovanligt kry och går som en ung människa. 20 Augusti lämnade vi Skildesborg och kommo den 21^{sta} på morgonen till Stockholm. Nu sitta vi åter och arbeta hela dagarna på katalogen, det går framåt, fastän långsamt, men det kan icke gå fortare om det skall göras ordentligt. Hos mig råder ännu den gamla goda tiden. De, som äro anställda hos mig stanna på sina platser och göra ej som nutidens folk, söker nytt för hvarje månad, om möjligt äfven hvarje dag. Lätta gör ett jag fast mig vid alla de, som hjälpa med "museet" att göra äro följande anställda: Herr August Lundgren, f.d. snickare, från 4 September 1901. Herr Gustaf Sjöberg från November 1906. Fröken Signe Berglöf från 19 November 1909. Fru Agnes Carlsson, f. Sjöqvist från 24 Januari 1910. Fröken Sigrid Jonson från 17 November 1912. Med. fil. kand. Bengt Claudelin från 9 Januari 1913. Herr Karl Andersson från 2 Januari 1915. Fröken Marit Gardell-Eriksen från 1 September 1921-1925. Fröken Sigrid Ericson från 7 November 1921. Redaktör Boen Falk från 1 September 1924. Bokbindare Richard Bolling från 6 Oktober 1924. Herr Emil Nilsson från 23 Oktober 1925. Fröken Eva Bergman. Snickaren Linus Willehad Pettersson från 1 April 1927. Kandidat Heribert Senty från 1 Augusti 1927. Ett bruk var ännu för 30-40 år sedan, att allt tjänstfolk studdes på half- eller helår och fingo i lödnel 5 kr för halfår och 10 kr för helår, de voro då tvungna att stanna den tiden och ej som nu, då de kunna springa ut tjänsten när de behaga. Mina tjänare äro följande: Kammarjungfrun Hulda Johansson sedan 29 Oktober 1886. Husan Anna Lindholm sedan 16 Mars 1897. Kammartjänaren John Pettersson sedan 1 November 1898. Betjänten Erik Stgell sedan 15 September 1901. Portvakten Axel Wahlström sedan 1 Juni 1913. Chauffören Alfred Lindqvist sedan 22 September 1915. Hushållerskan Ester Claesson sedan 1 November 1919. Wilhelm Erlandsson, nattvakt från 8 Mars 1925, sedan 8 Februari 1927 tillika gärdskarl. Köksan Anna-Greta Nilsson sedan 1 Juni 1928. Fröken (syster) Sonja Helotte, som kom hit 31 Januari 1921, är fortfarande kvar som sällskap. Gymnastikdirektören Fröken Ida Westman har sedan 1 November 1895 under vintern gifvit mig gymnastik. Härefter vill jag nämna hufvudsaken af allt, kontoret och mina pengar. Jag har haft den stora turan, att Herr Bernhard Glaumann, som kom 1 April 1897 på kontoret, har stannat och fortfarande sköter mina affärer, något bättre stöd och någon hederligare och trofastare person hade jag aldrig kunnat få. Som räktnistare på kontoret har Kammartjänaren John Pettersson hufvudsakligen tjänstgjort. 11 September kom Rolf de Mare åter på några veckor till Stockholm och bodde hos Roosval, ty han har på önskan af Nationalmuseum skickat hit sina dyrbara spanska oljemålningar för att utställas därstädes. Erik von Geijer har Anna och Margit följt till Luisanne, där han skall lära sig franska

språket, han var förtviflad att lämna hemmet, ty han vill bara sitta på Wegehölm. Idagarna har det stått i tidningarna att Nordiska Museet har börjat samla kontorsföremål, möbler och hvad de kunna för. Jag har redan för 3 år sedan börjat med alla kontorsföremål och öfriga papper samt möbler som finnas här. 27 November fick jag en inbjudan att öfvervara en sammankomst af personer intresserade för äldre kinesisk konst den 30 November i Nationalmuseum. H. d. den öfver H. K. Kronprinsen infann sig. Det var en af Professor Siren ordnad utställning af äldre kinesisk skulptur. Jag gick naturligtvis dit och var det mycket intressanta saker jag fick se. Kronprinsen och några af de andra herrarna höllo korta föredrag. Ingeniör Orvar Kärbeck återvände på hösten till Kina, när han återkommer. En obestämt, i alla fall bad jag honom, om han så kan, att skaffa mig några kinesiska speglar till. Öfver julen voro Geyers som vanligt hos mig kommo den 22^a och återvände den 25^a. Erik fick komma hem öfver helgen men återvände den 14 Januari till Lausanne. Geyers äro bra snälla som hvare är för min skull kommo hit öfver. Julen ty ett nöje hos det icke vara för dem. Tunnandagen återvände de till Wegehölm emellan de Nyårsafton skulle hafva en stor bal, utomdet tillbragte Prins Gustaf Adolf 1 vecka hos dem, han jagade mycket och var bjuden på egendomarna i grannskapet. Syster Sonja var öfver julen hos föräldrarna i Tranås men återkom samma dag som Geyers lämnade Stockholm. Roosvals voro julafton och juldagen hos mig. Läkermanns med Harry på Ldeby i Södermanland, en egendom, som tillhört Mikael von Läkermans föräldrar och som nu öfvertagits af hans son Harry, sedan denne måste sälja Ljusne. Nyårsaftonen läste syster predikan för mig, så kommo Roosvals, äto gröt, smälte bly och afväktade det nya året tillsammans med oss.

1920

Året börjat som vanligt med katalogarbete och gymnastik, den 15^a Januari kommo Emma och Margit till Stockholm för att Margit skulle roa sig och stannade de till den 3^a Februari här. De bodde hos mig, voro nästan hvarje dag borta men ändå njöt jag obeskrifligt af deras vistelse hos mig och nu sedan de rest tyckte syster och jag att det var så tomt efter dem. För några veckor sedan kom genom firman Benners filial i New-York

en förfrågan från Metropolitan Museet i New-York om de kunde få köpa vår katalog. Jag svarade att de skulle vända sig direkt till oss. Till följd af denna förfrågan har jag beslutat att af följande grupper som innehålla samlingarna låta trycka ett särtryck af taflorna, asiatisk keramik och kinesiska småbronsen kvardera på 100 exemplar. Möbler, familjeporträtt, smycken, allmog- och orientalska smycken, silfver, bestick och skedar, kultföremål, stengods, lergods, majolika, fajans och flintporcelin, porcelin Europa, föremål af oädel metall Europa, föremål af oädel metall Asien, glas, stensaker, arbeten i ben och horn, beluckor jordfynd från olika land, skulpturer, supplement, hvarje på 40 exemplar. I april skrefo de ett mycket ädligt brev från Metropolitan Museet och äro förtjusta att få katalogen. Denna förfrågan från Metropolitan Museet glädde mig mycket, ty om de icke hade ansett den vara ofredfull hade de naturligtvis aldrig velat köpa den. 23 Januari sjuknade jag i Influenza och var rätt dålig. Professor Jacobaeus som nu är min husläkare har dagligen varit hos mig och hört på mina lungor. Hven Irma, Margit och Lyder Lonja hafva haft en släng af sjukdomen, som sedan hösten härjar i staden. Efter några veckor fick jag ett återfall och är ännu icke riktigt återställt, ty krafterna vilja icke återkomma, jag känner mig som om jag för dessa par månader äldrats 10 år. 18de April var jag inbjuden af Professor Gunnar Andersson att föresvara ett möte, hållet i Ost-Asiatiske samlingarnas lokal och dit äfven Kronprinsen skulle komma. Jag kunde icke möta åter gick dit och blef icke så trött som jag fruktat, då det var första gången sedan 23 Januari som jag varit ur huset. På var jag 27 April på teatern men däraf blef jag trött. Jag undrar verkligen om jag skall återfå minna krafter sådana de voro före sjukdomen. Med katalogen har det gått långsamt men stadigt framåt. En gång i framtiden kommer folk nog att säga att det är Rosval och Lithberg, som ordnat med allt, ty icke skulle jag gamla gumma kunna göra något som dugde. Till exempel, hvilket bråk var det då jag begärde att det vid donationerna i Schweiz skulle ordnas så, att femtedelen af räntan hvarje år skulle läggas till kapitalet. Detta är ju en helt naturlig sak när man ser huru pengarna ständigt sjunka i värde. Så är det också med mina så förkastade och förlöjlige underskrifter. Redan nu är det intressant att se huru autograferna stigit i värde, till exempel en silfverbägare, som jag på 1880-1890 talet betalte med 70-75 kr, kan icke nu erhållas under 4-800 kr. och så är det med allting. Till min stora förvåning fick jag för några dagar sedan veta att Nordiska Museet har börjat att skrifa härkomstupplysningar, liknande mina underskrifter på sina föremål, detta glädjer mig mycket, ty jag har fått vatten på min kvarn. I början af Januari reste Johnny Rosval till Amerika för att vid Universiteten

därstades hålla föredrag. Ellen följde icke med emedan han ville resa ensam och glad var jag häröfver, ty hade hon sjuknat
där, hvar hade det då gått för henne så långt borta från oss alla. Ellen har emellertid haft sin son Rolf de Mare
i en flera veckor, som annars är bosatt i Paris. Han skall ordna röjesafdelningen på Utställningen, som nästa
år skall öppnas här, jag hoppas att han inte får allt för mycket obehag af denna befattning. Den 3 Maj reste Ellen
till Rolf i Paris, där Johnny Roosval inträffar den 16 Maj, där han håller ett föredrag, sedan mera återvända de till
Sverige. I Augusti skall Rolf återkomma och bo på Roosvals vinterställe thuds på Djurgården för att börja
med förberedelserna till utställningen i Stockholm 1930. Som vi i dessa dagar haft en kall 1 Maj med snövader,
tänkte jag på de varma 1 Maj-dagar jag minnes från min ungdom och ända till slutet af 1870 talet, Kungen
red då med sin svit i full gala och efter honom intade Drottningen och de öfriga Kungl. Damerne i öppna vagnar
med fyrspann. Damerne voro klädda i hvita tunna kläddor och sommarklänningar. Fåget färdades Storgatan fram
till dåvarande Högskoleinstitutet, nuvarande Armé- och Marinmuseum, kring Djurgården, Strandvägen fanns de många
1 Maj nu för tiden taga Kommanisterna och deras anhäng med barn ut till Ladugårdsgården, bärande flaggor med
grönlila inskrifter och hålla där upproriska tal, så förändrats tiderna. Nordiska Museets vänner kallade mig till
årsmöte 25 Maj kl. 3 e.m. i Skogsdjurs huset i Skansen, tyvärr kunde jag icke gå dit, ty jag vågade icke gå ut i den kalla
siiga luften, då jag suttit inne hela vintern till följd af Influensan. Den 19 Maj; Pingstdagen, kom geologen Friherre
Professor Gerhard De heer med en mängd kartor för att visa mig och hysa i skogsdjurs i Skansen och det öfriga
Europa, han satt och förklarade allt från kl. 2-5. På lördagen den 1 Juni ringde han och frågade om vi
dagen därpå, söndagen den 2 Juni, kl. 2, ville komma till honom och bese hans institut, vi voro mycket
glada öfver hans vänlighet, och detta besök räckte äfven 3 timmar. Hans hustru, som är mycket intresserad
och kunnig i geologi är hans trogna följeslagare och medarbetare på alla hans expeditioner och undersökningar.
Kandidat Claudelin var för några dagar sedan på Nationalmuseum och där fick han se namnskylltar under
hvarje tafla, således en kopia af våra, de hafva nyligen kommit dit.
17 Juni reste jag med hysen Sonja Pettersson och Andersson denna gång utan några af barnen till Berlin, för som
förra året öfver Hamburg och Frankfurt till Basel. I Hamburg stannade vi till den 19de kl. 9 e.m. vi voro där
tillsammans med fru Hagberg Linzow och hennes man. I Hamburg önskade hysen att få se museet för Rensst and
Gewerbe, jag var icke läglig att gå dit, ty jag har tyvärr förlorat all lust för besök på museer. På hotellet förklarade
snar att det icke var öppet den dagen men hysen, som annars icke är så läglig på museibesök, ville att vi ändå skulle
göra ett försök. Vi försökt och då var det verkligen öppet. Då vi vandrat genom det stora museet såg hysen
109

gå till chefen och göra ett besök." Jag svarade att jag aldrig förr gjort besök hos en museichef (från Kassel) men syster
enminades och påstod att Johnny Rosswal var en god vän till honom. Professor Nova Sauerlandt tog emot oss och var
mycket artig. Under loppet af samtale berättade han att han är god vän med Johnny och att Johnny är chef
för Hallmülske museet. Jag sade blott till syster att det är hvad jag alltid sagt. Syster började då förklara att det
icke var så. Han ryckte då bara på axlarna och sade: "Er wollte so gerne in den grossen Museumverein hinein
kommen und da ist er jetzt eingewählt als Chef vom Museum Hallmühl." Den 20 Juni kl 12 voro vi i Basel, där vi
besökte die Kunsthalle och Historisches Museum för att se på silfversmälningen. Så besökte vi fru Frei-Hauptli.
Vi for sedan till Zürich, där vi på Baur au Lac blefvo särskildt väl emottagna. Den 22 Juni till Landesmuseum.
där Andersson tog bort alla glasen från oljemålningarna för att göra dem renare som jag stod där och såg på huru
Andersson arbetade kom Herr Frei med Doktor Violet, till mig och började tala om, att Professor Lehmann
hade fått reda på, hvilka personer flera af porträtten föreställde och att han ville långa om taflorna på långväggen.
Jag svarade bara helt kort att det kommer icke i fråga, på skyltarna kan man se hvilka de föreställa.
Lehmann själv har sedan aldrig talat om saken men han var nog arg, ty han visade sig icke vidare och var
rent af ohöflig, men hvad bryr jag mig om det. Sedan voro vi 5 gånger i Hallmühl. Vid ett af besöken där berättade
Herr Häusserman, ägaren af Bristenberg, att han förlovat sig. Jag hade besök af Blanca Ritz, von Voigts-Rhetz
med man, Irma von Meilinen hvilken stannade flera dagar, Major Ham och Lita Fuchs, von Meilinen och så
Leibert von Meilinen med fru som bo i Baden, hos hvilka vi voro en gång till middag. I Bern var jag 2 gånger,
träffade där Herr Adalbert von Finken och Fuchs. Var äfven i Stadsarkivet och besökte Hallmülsarkivet därstädes.
Herrarna Rhodera med flera visade sig icke då de icke mera kunna klä mig på pengar. Jag var nöjd
ty jag har aldrig väntat något annat. Se syster Sonjas reseanteckningar. 9 Juli lämnade vi Zürich och det
fröliga Baur au Lac, reste direkt öfver Basel, Frankfurt, Berlin och harnitz till Hildesborg, dit vi kommo den
10 juli på kvällen. På Hildesborg gingo veckorna som vanligt, gjorde mina vanliga promenader, och besökte
utställningarna i Lärlekrona och Lund, båda vil vidrade med vackra föremål. Gjorde mina vanliga visiter.
Besök hade jag som alltid, först Kandidat Uauelin, som stannade 1 vecka, Herr och Fru Löberg 1 vecka, Fru
Beate von Lohmanns f. Busch några dagar, Kyrböcker de Ohlsson med fru 2 dagar, Rolf de Marié 3 dagar, min dotter
Lilla 1 vecka, Frökenarna Westman och Berglöf 1 vecka samt Professor Jacobaeus med fru och 2 Döttrar 3 dagar.
18 Augusti lämnade vi Hildesborg och kommo den 19 Augusti till Stockholm. Jag är så glad att vara i Stockholm
igen, ty jag trifs bäst bland mitt folk och med mitt arbete. Så har veckorna gått till min födelседag kom.

Jag var så orolig att tidningarna skulle skrifa något ty jag tycker icke om sådant, till all lycka var Redaktör
Folk så vänlig och upplyste Herr Glaumann om huru han skulle göra för att få tidningarna att tåga och till min
stora glädje voro de så vänliga att uppfylla min önskan för hvilket jag är dem så tacksam. Men ändå
var jag på benen från kl. 8 1/2 på morgonen till kl. 11 på kvällen. Det var ett ständigt kommande och gående
tills omkring kl. 5.30 sedan hade jag mina barn, barnbarn och några barnbarnsbarn samt Herr och Fru
Glaumann till middag kl. 7 och dessa stannade till omkring kl. 11, vi voro 18 personer. Nu känner jag mig så
nöjd och tacksam att ha allt detta bakom mig. Endast några ord vill jag nämna, att det är jag och hvarken
Lithberg eller Roosval, som säger till om något här i huset. Hvarken den ena eller den andra skall komma
hit och fråga efter hvad vi göra, jag vill icke heller ha deras råd, ty så länge jag kan vill jag sköta hushållningen
och mitt folk själf. Jag tycker att när jag beslutat allt och betalar allt, så skall det gå som jag vill så länge jag
kan vara med, för öfrigt vet mitt folk huru allt skall ordnas. För någon tid sedan fick jag till min stora
förvåning höra, att man vid donationer och pensioner börjat med samma system, som jag genomfört
nämmligen att arligen lägga en vissel af räntan till kapitalit, så att detta någorlunda kan följa med
pengarnas värdesänkning. När jag förestår något som inte alla göra, får jag till svar att så gör ingen. Jag svarar
alltid: "jag bryr mig icke om hvad andra göra, jag gör som jag vill." Så har det gått många gånger och
särskilt beträffande ofvannämnda sak. Jag träffade Ingeniör Karlbeck för några dagar sedan, han har nyligen
kommit tillbaka från Kina, där han uppehållit sig något öfver ett år. Då han reste, bad jag honom köpa några
speglar åt mig. När jag åter träffade honom, frågade jag strax: "har Ingeniören köpt några speglar åt mig?"
Han svarade: "nej, jag fick inte." Han reste på Ostasiatiska sällskapets bekostnad. Jag blev icke förvånad ty
jag trodde aldrig att jag skulle få några. Lördagen den 2 November var jag med hustrun Sonja på lunch hos
Huskiöndes Öfver, ty det var hö-årsdagen af tyska Diakoniföreningens stiftande och jag var då andra ordföranden
i densamma. Det påstas, att jag ännu, naturligtvis förforarna, kvarstår som sådan. Den har med åren utvecklats
sig till en stor förening med många medlemmar, isynnerhet herrar. Nästan all välgörenhet i församlingen utgår
nu från densamma.

Tenlighet med Brefvinnan Wilhelmina von Hallwyls. f. Kempe, både munt-
ligt och skriftligt - se baksidan af försättsbladet - uttryckta önskan har
jag härmedan infört Brefvinnans sista anteckningar från hennes

egenhändig kladd.

Agnes Carlsson, f. Sjögvist.

Ingénieur Oscar Karlbeck har under slutet af November och början af December hela dagarna varit här för att med mitt folk genomgå de beskrifningar, som de gjort öfver kina-porslinet. Han har ändrat felaktigheter beträffande kläder, föremål, landskap m. m., så nu hoppas jag att denna svåra grupp i Katalogen blir fullständig. Den 17de December hade Kina-Klubben ett sammanträde i Öst-Asiatiska samlingarnas lokaler. Professor F. Lessing från Berlin höll ett föredrag om den kinesiska teatern. Jag blef ditbjuden och fick taga syster Lonja med mig, det hela var mycket roligt och intressant. Vi voro högst 50 personer, däribland Kronprinsen och Kronprinsessan. Kl. 11 fingo vi en kopp te med smörgåsar, och omkring kl. 12.30 voro vi åter hemma. Öfver julen voro Beijers som vanligt hos mig. De kommo den 22^{dra} och återvände den 26te med kvällståget. De kunde icke stanna längre, emedan de väntade en mängd ungdomar som gäster före och efter nyåret. Äfven Prins Gustaf Adolf skulle komma såsom förra året och stanna 1 vecka för att jaga och roa sig på det gästfria Wägelholm. Syster Lonja var som vanligt hos sina föräldrar. Hon reste samma dag som Beijers kommo och återkom, när de lämnade Stockholm. Roosvals voro Julaftonen och Juldagen hos mig, Ackermanns på Ledeby hos Harry och Ulla. Nyårsaftonen läste syster Lonja som vanligt predikan för mig. Därefter kommo Roosvals till oss, vi åto gröt, smältte bly, och så afvaktade vi det nya året tillsammans. I min ungdom brydde sig ingen om nyårsaftonen, det var en kväll som alla andra. Nu är det som i utlandet, Gudstjänst, klockringning från kyrktornen och patrasket, som ute på gatorna föra

värre oväsen än i utlandet. Nästan allt hvad som företages i Sverige, ondt eller godt, så göres det med öfverdrift.

1930

Året börjat som vanligt med katalogarbete och Gymnastik. Irma och Margit kommo den 18 Januari till mig och stannade till den 6 Februari. Margit skulle som vanligt roa sig litet och besöka en mängd baler. Margit bad mig att få bjuda hit sitt kotteri, som redan flera år varit på Wegehols under hela nyårsveckan. Jag ville icke säga nej, och de kommo den 26te Januari kl. 9 på kvällen. Prins Gustaf Adolf hade ingen annan dag ledig, ty han är tvungen att vara i Uppsala största delen af veckan. Jag är bjuden på alla möjligen offentliga tillställningar men har sagt nej. Jag är för gammal, och dessutom hafva vi fått kallt väder, och jag är rädd för förkylningar. Om en vecka kommer Margit åter hit och stannar till början af Mars för att fortsätta att roa sig. Jag har intet vidare besvär af hennes vistande här, ty nu för tiden kunna de unga flickorna göra hvad de vilja, hvarken föräldrar eller andra blanda sig i deras göranden. Lå hafva tiderna så småningom förändrat sig från den ena öfverdriften till den andra. Nu för tiden få flickorna åtminstone hafva roligt under sin ungdomstid, och därför gifta de sig i allmänhet numera betydligt senare. För 60-70 år sedan var en flicka på 23-25 år för gammal att gå på baler, nu dansa gladeligen gamla gummor i 60-årsåldern.

